Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Diplomová práce

Právní úprava zvláštní územní ochrany přírody a krajiny

Petra Honzíková

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra správního práva

Diplomová práce

Právní úprava zvláštní územní ochrany přírody a krajiny

Zpracovala: Petra Honzíková

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Plzeň, 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	**Petra HONZÍKOVÁ**
Osobní číslo:	**R18M0123P**
Studijní program:	**M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor:	**Právo**
Téma práce:	**Právní úprava zvláštní územní ochrany přírody a krajiny**
Zadávající katedra:	**Katedra správního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Historický vývoj
3. Právní úprava
4. Kategorie zvláště chráněných území
5. Nástroje ochrany zvláště chráněných území
6. Ochranné podmínky zvláště chráněných území
7. Státní správa
8. Deliktní odpovědnost
9. Území připravovaná k vyhlášení
10. Závěr

Rozsah diplomové práce: **50**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- V. Stejskal, Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost, Praha: Linde, 2006.
- M. Damohorský a kolektiv, Právo životního prostředí, 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2010.
- M. Tuháček, Právo životního prostředí – Praktický průvodce, Praha: Grada, 2015.
- J. Jelínková, Zákon o ochraně přírody a krajiny. Praktický komentář, Praha: Wolters Kluwer, 2021.
- V. Stejskal, Zákon o ochraně přírody a krajiny (č. 114/1992 Sb.) – komentář, Praha: Wolters Kluwer, 2016.
- V. Vomáčka a kolektiv, Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář., Praha: C.H.Beck, 2017.
- „Česká společnost pro právo životního prostředí," [Online]. Available: https://www.cspzp.com/casopis.html.
- „Ochrana přírody," [Online]. Available: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.**
Katedra správního práva

Datum zadání diplomové práce: **15. června 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

Západočeská univerzita v Plzni
L.S.
Fakulta právnická

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Martin Kopecký, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 20. září 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Právní úprava zvláštní územní ochrany přírody a krajiny“ vypracovala samostatně, s použitím odborné literatury a pramenů uvedených v seznamu, který je součástí této diplomové práce.

V Plzni dne 29. 3. 2023

…….

Petra Honzíková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat svému vedoucímu práce doc. JUDr. Vojtěchu Stejskalovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování této diplomové práce. Další poděkování patří mé rodině za podporu a trpělivost.

Obsah

1 Úvod ... 1

2 Ochrana přírody a krajiny ... 3

2.1 Právní úprava ochrany přírody a krajiny ... 3

2.2 Zvláštní územní ochrana přírody a krajiny ... 6

2.2.1 Definice zvláštní územní ochrany přírody a krajiny ... 6

2.2.2 Vývoj právní úpravy ... 9

3 Prameny právní úpravy zvláštní územní ochrany přírody a krajiny ... 17

3.1 Prameny mezinárodní právní úpravy ... 17

3.1.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva ... 17

3.1.2 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť ... 19

3.1.3 Úmluva o biologické rozmanitosti ... 21

3.1.4 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví ... 22

3.2 Prameny právní úpravy v Evropské unii ... 24

3.2.1 Směrnice o ptácích ... 25

3.2.2 Směrnice o stanovištích ... 26

3.2.3 Soustava NATURA 2000 ... 26

3.2.4 Návrh nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě ... 30

3.3 Prameny vnitrostátní právní úpravy ... 33

4 Kategorie zvláště chráněných území ... 35

4.1 Národní parky ... 36

4.2 Chráněné krajinné oblasti ... 40

4.3 Národní přírodní rezervace ... 41

4.4 Národní přírodní památky ... 42

4.5 Přírodní rezervace ... 44

4.6 Přírodní památky ... 45

5 Nástroje ochrany zvláště chráněných území ... 47

5.1 Administrativně-právní nástroje ... 47

5.2 Další nástroje ... 50

5.2.1 Dobrovolné nástroje ... 50

5.2.2 Koncepční nástroje ... 52

5.2.3 Ekonomické nástroje ... 53

6 Ochranné podmínky zvláště chráněných území ... 55

6.1 Vnitřní ochrana zvláště chráněných území ... 55

6.1.1 Zonace národních parků ... 55
6.1.2 Zonace chráněných krajinných oblastí ... 58
6.1.3 Základní a bližší ochranné podmínky ... 58
6.1.4 Klidová území národních parků ... 60
6.2 Vnější ochrana zvláště chráněných území ... 60
6.2.1 Ochranná pásma ... 60
7 Státní správa zvláště chráněných území ... 62
7.1 Správy národních parků ... 63
7.2 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky ... 65
7.3 Krajské úřady ... 67
8 Deliktní odpovědnost v oblasti ochrany zvláště chráněných území ... 68
8.1 Nápravná opatření ... 68
8.2 Odpovědnost za přestupky ... 69
8.3 Trestněprávní odpovědnost ... 70
9 Území připravovaná k vyhlášení ... 73
9.1 Křivoklátsko ... 73
9.2 Soutok ... 76
10 Závěr ... 79
Přehled použitých zkratek ... 84
Seznam literatury a jiných zdrojů ... 85
Klíčová slova ... 103
Keywords ... 103
Resumé ... 104

1 Úvod

Ochrana životního prostředí byla do zhruba 70. let 20. století spíše okrajovým zájmem společnosti. Jednotlivé státy se v průběhu času snažily především o dosažení ekonomického růstu, který byl i ukazatelem jejich vyspělosti, avšak nebylo rozhodující, zdali je takový proces udržitelný ve vztahu k přírodě či nikoliv. Výsledkem toho jsou nejen národní, ale globální problémy ve smyslu znečišťování, chorob, úbytku biodiverzity či klimatických změn. I z toho důvodu se nyní situace obrací a nutnost ochrany životního prostředí začíná být čím dál tím více palčivějším tématem ve společnosti.

Jednou z významných složek životního prostředí je krajina, přírodní ekosystémy a organismy. Ochrana přírody a krajiny, včetně biologické rozmanitosti, je realizována různými formami, přičemž jednou z nich je i ochrana územní, tj. vytváření určitých oblastí, kde jsou lidské činnosti omezeny tak, aby zde nedocházelo k poškozování krajiny, přírodních ekosystémů a jednotlivých biotopů. Tato práce je zaměřena pouze na zvláštní územní ochranu přírody a krajiny, která chrání nejvíce cenné a jedinečné lokality v národním i mezinárodním měřítku.

Cílem této diplomové práce je popsat, analyzovat a zhodnotit platnou právní úpravu zvláštní územní ochrany přírody a krajiny v České republice z pohledu toho, zdali odpovídá hlediskům praxe, popř. představit vlastní návrhy na její zlepšení. Člení se do deseti kapitol, v nichž jsou promítnuty i vývojové tendence v právní úpravě a na ně se vztahující úvahy.

Na úvod navazuje druhá kapitola, která se věnuje vymezení ochrany přírody a krajiny, načež se člení do dvou podkapitol, z nichž první má za cíl především představit základní úpravu práva ochrany přírody a její důvody, a druhá se již věnuje právní úpravě zvláštní územní ochrany přírody a krajiny společně s rozborem jejího vývoje a nastíněním i budoucího dopadu očekávaných legislativních změn.

Jelikož je národní právní úprava ovlivňována i tou mezinárodní, a to z důvodu členství České republiky v různých mezinárodních organizacích, a zejména proto, že je signatářem i mnoha mezinárodních úmluv, zabývá se třetí kapitola prameny mezinárodní a evropské právní úpravy zvláštní územní ochrany

s přehledem vnitrostátních pramenů, které často představují jejich transpozici a implementaci do vnitrostátního právního řádu.

Bližšímu rozboru jednotlivých kategorií zvláště chráněných území se následně věnuje kapitola čtvrtá, která je zaměřena na jejich jednotlivé znaky a vzájemné rozdíly, v níž je také zmíněna i kategorizace dle Mezinárodního svazu ochrany přírody (IUCN) společně se vzájemným porovnáním.

Kapitola pátá specifikuje nástroje, které slouží k ochraně zvláště chráněných území, na níž rovnou navazuje kapitola šestá vymezující již samotné ochranné podmínky těchto území, jakožto určitá omezení lidských činností. O omezeních, zákazech apod. musí být samozřejmě někým rozhodováno, proto jsou v kapitole sedmé popsány jednotlivé orgány ochrany přírody vykonávající státní správu v ochraně přírody a krajiny, přičemž tato kapitola je dále zaměřena pouze na orgány ochrany přírody vykonávající státní správu ve zvláště chráněných územích.

Osmá kapitola se věnuje jednáním, která jsou v rozporu se zákony sloužící k ochraně přírody a krajiny. Obsahuje tři podkapitoly, načež první z nich pojednává o nápravných opatřeních jakožto možných odčinění neoprávněných zásahů a zbývající dvě zaměřují pozornost na správněprávní a trestněprávní odpovědnost, jejichž následkem je ukládání sankcí.

Ačkoliv zvláštní územní ochrana přírody a krajiny představuje na území České republiky přibližně jen 20 % rozlohy státu, je třeba jejich ochranu stále zlepšovat a rozšiřovat, a to v kontextu jak mezinárodních závazků (včetně požadavků EU na rozšiřování chráněných území), tak i nutnosti chránit své přírodní bohatství. Novým velkoplošným územím, která jsou připravována k vyhlášení, je věnována devátá kapitola, která obsahuje popis dané lokality s jejími charakteristickými rysy, úvahy nad tím, zdali splňují požadavky daného zvláště chráněného území a kritické zhodnocení nutnosti jeho vyhlášení.

2 Ochrana přírody a krajiny

2.1 Právní úprava ochrany přírody a krajiny

Právo ochrany přírody a krajiny je relativně samostatnou subkategorií, která je součástí systému práva životního prostředí. Nejedná se tedy o samostatný právní obor, ale o takovou část práva životního prostředí, která představuje souhrn právních norem a institutů, jejichž hlavním cílem je ochrana přírody a krajiny prostřednictvím regulace vztahů v tomto právním odvětví vznikajících. V právu ochrany přírody a krajiny je převažující metodou úpravy metoda veřejnoprávní, nicméně v některých případech se lze setkat i s metodou soukromoprávní. Bude se tak jednat o situace v otázkách vlastnictví, věcných práv či náhrady škody.[1]

Právo ochrany přírody a krajiny má v důsledku výše popsaného vztahu s právem životního prostředí i svůj ústavněprávní základ, a to konkrétně v čl. 7 Ústavy ČR, dle kterého *„stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“* Ochrana životního prostředí při výkonu vlastnického práva je zahrnuta i v čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, dle kterého výkon vlastnictví *„nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem*“. Podobně hovoří i čl. 35 odst. 3 Listiny. Listina upravuje také v čl. 14 odst. 3 možnost omezení svobody pohybu a pobytu na určitých územích z důvodu ochrany přírody. Ústava i Listina stanovují, že určitá práva, jako např. zmíněné vlastnické právo, lze omezit pouze ve veřejném zájmu či k ochraně zákona.[2] Ochrana přírody a krajiny jistě takovýmto veřejným zájmem je, což potvrdil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 8. 7. 2010,[3] ve kterém dovodil, že *zachování, ochrana a zlepšování druhového bohatství přírody, systému ekologické stability krajiny a zlepšování přírodního a krajinného prostředí jsou legitimním, ústavně konformním cílem na ochraně životního prostředí, který je ve veřejném zájmu.*[4]

[1] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 29-31.
[2] STEJSKAL, Vojtěch. 30 let ochrany přírody a krajiny v judikatuře Ústavního soudu ČR. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/30-let-opak-v-judikature/.
[3] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 8. července 2010, sp. zn. Pl. ÚS 8/08.
[4] STEJSKAL, Vojtěch. 30 let ochrany přírody a krajiny v judikatuře Ústavního soudu ČR. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/30-let-opak-v-judikature/.

V nálezu ÚS ze dne 25.9.2018, sp. zn. Pl.ÚS č.18/17, který se týkal právní úpravy národních parků, je stanoveno, že *„K naplnění veřejného zájmu na ochraně životního prostředí, zachování a rozvoji zděděného přírodního bohatství, je určitá míra omezení základních práv a svobod nezbytná.“*

Klíčový právní předpis pro oblast ochrany přírody a krajiny představuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jež je rozdělen na devět částí. Zákon v § 2 definuje ochranu přírody a krajiny jako *„dále vymezenou péči státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.“* Z této formulace vyplývá, že předmětem úpravy ochrany přírody a krajiny jsou volně žijící živočichové a planě rostoucí rostliny včetně jejich přírodních stanovišť, ekosystémy, biologická rozmanitost, a nakonec též krajina. Co se týče pojmů „příroda“ a „krajina“, v české právní úpravě je vymezena pouze krajina, a to v § 3 odst. 1 písm. m) ZOPK, jako *„část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.“* Těmto pojmům se již v roce 1972 věnovala Konference OSN o životním prostředí, která přírodu definovala jako *„reálný svět, který nás obklopuje, na jehož vzniku neměl člověk podíl, ale na němž je existenčně závislý“* a krajinu jako *„životní prostor, skládající se z přírodních prvků a lidských výtvorů.“*[5]

Otázkou zůstává, jaké jsou důvody takové ochrany? Proč existuje potřeba speciální úpravy? Není žádným tajemstvím, že v rámci lidské činnosti, kterou představuje např. urbanizace, turismus, zemědělství, budování technické infrastruktury a mnoho dalšího, dochází ke znečišťování planety. Následkem těchto aktivit dochází k úbytku biologické rozmanitosti a k narušování původních biotopů, které se významným způsobem podílejí na přírodní rovnováze na Zemi.[6] To potvrzuje také světoznámý přírodovědec David Attenborough, dle kterého je klíčovým prvkem pro stabilitu ekosystémů biodiverzita. *„Není náhodou, že planeta ztrácí stabilitu souběžně s tím, jak upadá její biodiverzita – obojí je úzce propojené. Pokud tedy chceme navrátit planetě rovnováhu, musíme především*

[5] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 33.
[6] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 338-339.

obnovit její biodiverzitu-vrátit jí přesně to, co jsme jí odebrali.[7] Jedním z řešení, které by mohlo odvrátit blížící se krizi, shledává Attenborough ve vyhlašování chráněných území, v nichž by se jednotlivé populace mohly začít znovu obnovovat.[8] Biologickou rozmanitost vymezil v roce 1989 Světový fond na ochranu přírody (WWF) jako *„bohatství života na Zemi, miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí.*[9] Dá se tedy usuzovat, že zachování biologické rozmanitosti je klíčem k udržení stability v přírodě, a tedy i jednou z podmínek existence života na planetě. Z toho se také odvíjí důležitost práva ochrany přírody a krajiny jako nástroje, kterým lze určité činnosti regulovat tak, aby právě k úbytku biologické rozmanitosti již nedocházelo.

Ochrana přírody a krajiny je zajišťována nejen legislativou jednotlivých států, ale i v rámci mezinárodní spolupráce. Existují tak tři druhy právních systémů, které se věnují ochraně přírody, kterými jsou: systém mezinárodního práva životního prostředí, národní práva jednotlivých států a evropské unijní právo, které je platné pro členské státy Evropské unie.[10] Co se týče české právní úpravy, ta poté rozlišuje ochranu přírody a krajiny na obecnou a zvláštní. Zvláštní ochrana přírody a krajiny se dále dělí na územní a druhovou ochranu,[11] přičemž tato práce je věnována zvláštní územní ochraně.

[7] ATTENBOROUGH, David a Jonnie HUGHES. Život na naší planetě: Mé svědectví a vize pro budoucnost. Praha: Práh, 2021, str. 120.
[8] Tamtéž, str. 173-175.
[9] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 36.
[10] Tamtéž, str. 45.
[11] Tamtéž, str. 50.

2.2 Zvláštní územní ochrana přírody a krajiny

2.2.1 Definice zvláštní územní ochrany přírody a krajiny

Územní ochrana představuje nejstarší způsob péče o přírodu a krajinu. Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) definovala chráněné území jako „*jasně vymezený geografický prostor, právními a jinými účinnými prostředky uznávaný, určený a spravovaný tak, aby se v něm dosáhlo dlouhodobé ochrany přírody a s ní souvisejících ekosystémových služeb a kulturních hodnot*.“ Role chráněných území však nespočívá pouze v udržování a zlepšování stavu přírody, jak by se na první pohled mohlo zdát. Podílí se také na celosvětovém snižování dopadů globálních změn, kam se řadí např. i změna podnebí.[12]

Zvláštní územní ochrana se poté vyznačuje tím, že předmětem takové ochrany jsou stanoviště či území, která jsou dle daných kritérií jedinečná, a to jak z estetického, ale především i z biologického hlediska.[13] Aby se mohlo o takové ochraně mluvit jako o *„zvláštní“*, neměla by přesahovat rozlohu obecné ochrany přírody a krajiny.[14] Zákon o ochraně přírody a krajiny upravuje ve svém ustanovení § 14 celkem 6 kategorií zvláště chráněných území, kterými jsou:

a) národní parky,
b) chráněné krajinné oblasti,
c) národní přírodní rezervace,
d) přírodní rezervace,
e) národní přírodní památky,
f) přírodní památky.

Kategorizace ZCHÚ rozlišuje jednotlivá území z hlediska přísnosti ochrany, způsobu vyhlašování, a také z pohledu cílů ochrany a způsobu péče, a tudíž mezi nimi neexistuje vztah nadřazenosti a podřízenosti (nejsou hierarchicky uspořádané). O tom, do jaké kategorie dané území spadá, rozhoduje orgán ochrany

[12] PLESNÍK, Jan a František PELC. Chráněná území ve světě: současný stav a perspektivy dalšího vývoje. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/chranena-uzemi-ve-svete-02/.
[13] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 372.
[14] Vomáčka, V., Knotek, J., Konečná, M., Hanák, J., Dienstbier, F., Průchová, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str.150.

přírody na základě výsledků vědeckého hodnocení.[15] Jednotlivé kategorie se dále třídí na velkoplošná území, kterými jsou národní parky a chráněné krajinné oblasti, a na maloplošná území zahrnující národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. Toto dělení není upraveno zákonem, ale vyplývá jednoduše z rozlohy jednotlivých ZCHÚ, přičemž NP a CHKO zahrnují větší oblasti než památky a rezervace.[16] Některá velkoplošná zvláště chráněná území mohou navíc nést statut biosférické rezervace či geoparku, jež byl vytvořen v rámci programů UNESCO Člověk a biosféra a Evropský geopark, avšak z takového označení neplynou žádná práva a povinnosti, jelikož tento statut není českým platným právem nijak upraven.[17]

Aby se jistá oblast stala zvláště chráněným územím, je třeba jí vyhlásit formou obecně závazného právního předpisu (stejně se vyhlašují i ochranná pásma). Proces vyhlašování je poněkud komplikovaný a probíhá v rámci dvou paralelních řízení. Prvním řízením je legislativní proces, v jehož rámci orgán ochrany přírody nejdříve zpracuje záměr na vyhlášení zvláště chráněného území nebo jeho ochranného pásma. Návrh se poté dle zákonných podmínek stanovených v § 40 ZOPK zveřejní a je projednán s vlastníky nemovitých věcí zapsaných v katastru nemovitostí, a také s obcemi a kraji, jichž se dotýká.[18] Ti se dále mají možnost k návrhu vyjádřit. Řízení o námitkách je poté druhým řízením, které má již podobu správního řízení. Důležitým ustanovením je § 40 odst. 5 ZOPK, jež od zveřejnění záměru, až do vyhlášení zvláště chráněného území, zakazuje všechny zásahy, které by mohly negativně měnit či poškozovat navržené území, avšak nejdéle po dobu 2 let. Tím pádem je takové území chráněno před zhoršováním stavu přírody. Po vyřízení všech námitek může být dané území vyhlášeno jako zvláště chráněné. Jelikož se jedná o správní řízení, může být proces vyhlašování zvláště chráněného území značně zdlouhavý.[19] Příkladem toho je situace v oblasti

[15] Vomáčka, V., Knotek, J., Konečná, M., Hanák, J., Dienstbier, F., Průchová, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 150.
[16] MIKO, Ladislav a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 133.
[17] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 372.
[18] Viz. ustanovení § 41 ZOPK.
[19] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 490.

Soutoku,[20] o jejíž vyhlášení jako chráněné krajinné oblasti usilují orgány ochrany přírody již od roku 1972.[21]

Hranice zvláště chráněných území jsou v terénu též označovány, a to za účelem dát každému na vědomí, že se na takovémto území nachází. NP, CHKO, NPR a NPP jsou označeny zelenou tabulí s velkým státním znakem České republiky, v případě PR a PP se užívá tabule s malým státním znakem České republiky, a to konkrétně u přístupových cest a pozemních komunikací. Jedná se tedy o tabulové označení.[22] Dále existuje i označení pruhové, jež se vyznačuje na stromech červenými vodorovnými pruhy, kdy dva pruhy signalizují vstup do zvláště chráněného území a jeden pruh představuje jeho konec. Pruhy mohou být, na rozdíl od tabulí, umístěny kdekoliv v terénu[23] a využívají se pouze u maloplošných zvláště chráněných území a klidových území národních parků.[24]

Vyhlášená zvláště chráněná území jsou evidována v Ústředním seznamu ochrany přírody, který je veden Agenturou ochrany přírody a krajiny České republiky v Praze. Tento seznam je veřejný a každý do něj může nahlížet.[25] Kromě zvláště chráněných území jsou zde evidovány též evropsky významné lokality, ptačí oblasti, smluvně chráněná území, památné stromy a smluvně chráněné památné stromy na území ČR. Seznam obsahuje Sbírku listin a Registr objektů, který zahrnuje i Mapový projekt, a kromě toho i Archiv, v němž lze nalézt např. plány péče, povolení výjimek, souhlasy k činnostem atd.[26] Zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma nemusí být však evidována pouze v Ústředním

[20] Jedná se o soutok řek Moravy a Dyje, někdy taky přezdívaný jako Moravská Amazonie. Viz. KOVAŘÍKOVÁ, Zdeňka. Na soutoku Moravy a Dyje je unikátní příroda. Stát se se státem neshodne na tom, zda a jak ji chránit. Ekolist.cz [online]. 2019 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-soutoku-moravy-a-dyje-je-unikatni-priroda.stat-se-se-statem-neshodne-na-tom-zda-a-jak-ji-chranit.

[21] KOVAŘÍKOVÁ, Zdeňka. Na soutoku Moravy a Dyje je unikátní příroda. Stát se se státem neshodne na tom, zda a jak ji chránit. Ekolist.cz [online]. 2019 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-soutoku-moravy-a-dyje-je-unikatni-priroda.stat-se-se-statem-neshodne-na-tom-zda-a-jak-ji-chranit.

[22] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 491.

[23] Viz. ustanovení § 17 odst. 3 vyhlášky č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlašování, evidenci a označování chráněných území.

[24] Viz. ustanovení § 16 odst. 63 vyhlášky č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlašování, evidenci a označování chráněných území.

[25] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 491.

[26] Ústřední seznam ochrany přírody. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/portal/.

seznamu ochrany přírody, ale jelikož se jedná o území, která mohou být předmětem vlastnictví jednotlivých subjektů, je v takovém případě ochrana zapisována i do katastru nemovitostí na základě § 42 odst. 3 ZOPK a zákona č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí.[27]

2.2.2 Vývoj právní úpravy

Právní úprava ochrany přírody v pojetí, které známe dnes, nemá příliš dlouhou historii. Ochrana přírody začala být pomalu zahrnována do právních úprav až počátkem 19. století v souvislosti s průmyslovou revolucí. Nicméně určité činnosti v souvislosti s ochranou přírody byly zaznamenány již ve středověku.[28]

2.2.2.1 Historický vývoj

Ve středověku hrál hlavní roli především majetek. Majetek měl však širší význam než dnes, kdy předmětem vlastnictví mohly být i přírodní zdroje, kam se řadila např. i divoká zvěř. Z toho tedy vyplývá, že předmětem ochrany nebyla příroda jako taková, ale bylo to především vlastnictví, jež si panovníci střežili před krádežemi a pychem.[29] Nejčastěji byly chráněny lesy, živočichové v nich žijící nebo ryby. Příkladem takovýchto prvních právních úprav, které se věnovaly především zákazu krádeže dřeva, byly například Statuta Konrádova z roku 1189 vydaná knížetem Konrádem II. Otou, jež zavedla pokutu za kácení a poškozování stromů, nebo Kniha Rožmberská z roku 1360, známá také jako nejstarší česká právní kniha, která upravovala možnost vlastníka lesa zformovat svůj žalobní nárok proti tomu, kdo v jeho lese kácel stromy, a s ním poté vystoupit u soudu.[30]

Větší snahy o ochranu přírody jsou spatřovány u Karla IV., a to například v návrhu zákoníku Maiestas Carolina, který se rozsáhle věnoval ochraně lesů a stromů. Zákoník navrhoval např. novou lesní správu, upravoval spory o meze v lesích či deklaroval obecný význam stromů. Návrh zákoníku však musel být odvolán pro odpor šlechty.[31] Postupem let následovaly další právní úpravy

[27] Viz. ustanovení § 42 odst. 3 ZOPK.
[28] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 398.
[29] ŠIMANDL, Milan. Vývoj právní ochrany dřevin v českých zemích. Beroun: Eva Rozkotová, 2021, str. 8.
[30] Tamtéž, str. 18-22.
[31] ŠIMANDL, Milan. Vývoj právní ochrany dřevin v českých zemích. Beroun: Eva Rozkotová, 2021, str. 22-25.

zaměřující se nejčastěji na ochranu lesů, např. dekret Zikmunda Lucemburského na ochranu lesů v mezích království českého z roku 1436 nebo Řád lesní, který v roce 1754 vydala Marie Terezie.[32]

V 19. století byly zaznamenány první snahy vlastníků panství a zámožných šlechticů o ochranu jednotlivých území, kteří tak činili sami a dobrovolně na úkor výtěžků ze svých pozemků. Určitá území byla zprvu chráněna především kvůli mimořádnému porostu dřevin, a až později byla věnována pozornost ochraně geologických památek či fauny. Prvním českým chráněným územím byl Žofínský prales, který zřídil vlastník novohradského panství Jiří Augustin Langueval-Buquoy v roce 1838, načež následovalo vytváření dalších rezervací, např. Boubínský prales, Černická rezervace u Milevska, Chynínské buky atd., až do počátku vzniku Československa. Kromě těchto soukromoprávních způsobů ochrany území začínaly od počátku 20. stol. projevovat snahu v rámci ochrany přírody i státní úřady, které používaly pojem „péče o přírodní památky".[33] Do první světové války vznikalo spoustu návrhů zákonů na ochranu přírodních památek, avšak žádný z nich nebyl úspěšně přijat.[34]

Ochrana přírody v moderním pojetí je spojena se vznikem Československé republiky v roce 1918. Byl vytvořen resort Ministerstva školství a národní osvěty, do jehož pravomoci spadala od roku 1922 i správa v oblasti ochrany přírody. Začala být vyhlašována zvláště chráněná území, a to ve formě přírodních rezervací. Jednalo se tedy zatím o maloplošná území. První velkoplošné území ve formě chráněné krajinné oblasti, Český ráj, bylo vyhlášeno v roce 1956 a první národní park na českém území,[35] Krkonošský národní park, byl vyhlášen o několik let později, konkrétně v roce 1963. Z tohoto období je třeba zmínit jméno Rudolf Maximovič, který je pokládán za zakladatele ochrany přírody a krajiny v Československu. Od roku 1922 působil na Ministerstvu školství a národní osvěty jako první generální konzervátor státní péče o ochranu přírody a přírodních památek

[32] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str.398-400.
[33] Tamtéž, str. 400-401.
[34] ŠIMANDL, Milan. Vývoj právní ochrany dřevin v českých zemích. Beroun: Eva Rozkotová, 2021, str. 100-112.
[35] Nikoliv na československém území, jelikož v roce 1948 byl na Slovensku zřízen Tatranský národní park. STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 401.

a významně se podílel na právní úpravě zvláštní územní ochrany přírody a krajiny.[36] Mezi důležité právní akty této doby v oblasti ochrany přírody patřily např. i zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., záborový zákon a zákon č. 81/1920Sb., z. a n., přídělový zákon, díky kterým se určitá území, která byla třeba chránit, nezestátnila a ponechala se původním vlastníkům, avšak na úkor určitých omezení.[37]

2.2.2.2 Vznik zákona o ochraně přírody a krajiny

Významným milníkem v právu ochrany přírody a krajiny byl vznik zákona o ochraně přírody a krajiny. O přijetí tohoto samostatného zákona se usilovalo již od počátku 20. století, a to nejdříve poslancem Gustavem Nowakem a následně i poslancem Lubošem Jeřábkem, avšak ani jeden z návrhů těchto poslanců nebyl projednán. Po vzniku Československé republiky se pokusil o přijetí zákona na ochranu přírody poslanec Jaroslav Stejskal, jehož návrh byl projednán, avšak neúspěšně. Další tři návrhy vypracoval v letech 1922 až 1947 Rudolf Maximovič, ale nikdy neprošly Parlamentem. Až v roce 1956 došlo k přijetí zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, jenž byl i prvním zákonem na českém území, který upravoval státní ochranu přírody. Tento zákon se ve svých necelých dvaceti paragrafech věnoval ochraně jen některým, vybraným územím. Znal i dodnes používané pojmy jako národní park, chráněná krajinná oblast či přírodní rezervace, avšak chyběla úprava, která by poskytla účinnou formu ochrany.[38] I proto se později projevil jako nedostačující, a vzhledem k přístupu státu, který spočíval v upřednostňování hospodářského zájmu (tzv. konzervační přístup), docházelo k rozsáhlé degradaci přírody a krajiny.[39] V roce 1990 vzniklo Ministerstvo životního prostředí České republiky, jež dostalo za úkol připravit návrh zákona o ochraně přírody a krajiny, který byl následně většinou poslanců i přijat, a to dne 19. února 1992. Zákon nabyl účinnosti dne 1. června 1992.[40]

---

[36] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 398-402.
[37] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 340.
[38] MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.
[39] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 403-405.
[40] MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.

Rozsah zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny činil při svém vzniku 92 paragrafů a komplexně upravoval právní otázky ochrany přírody a krajiny. Jednalo se o zákon kodexového typu. Nově zavedl např. možnost účasti občanů na správním řízení v oblasti ochrany přírody a krajiny či nové kategorie maloplošných zvláště chráněných území. Nicméně ne všemi byl zákon vnímán pozitivně. Kritice byl podroben nejen ze strany některých poslanců a zájmových skupin, ale i Ministerstva pro hospodářství a místní rozvoj, které usilovalo o jeho revizi, a to z toho důvodu, že tento zákon údajně bránil hospodářskému růstu. V důsledku nátlaku ztratil zákon některá cenná ustanovení, např. zákonem č. 349/2009 Sb. byl zrušen původní § 90 odst. 4, který upravoval speciální postavení zákona o ochraně přírody a krajiny vůči zákonu č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů, zákonu č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů či k zákonu č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).[41]

2.2.2.3 Novelizace zákona o ochraně přírody a krajiny

Zákon byl po svém vzniku několikrát novelizován, načež ta nejvýznamnější novelizace byla provedena zákonem č. 218/2004 Sb. (tzv. euronovela), která zakotvila evropské právo zabývající se ochranou přírody a krajiny do českého právního řádu. Jednalo se zejména o Směrnici Rady 92/43/EHS z 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a Směrnici Rady č. 79/409/EHS z 2. dubna 1979 o ochraně volně žijících ptáků, kterým je věnována jedna z kapitol této práce. Euronovela dále do zákona o ochraně přírody a krajiny zavedla § 58, který se věnuje náhradě za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření, a v jehož důsledku se Agentura ochrany přírody a krajiny stala správním úřadem.[42]

Co se týče posledních novelizací zákona o ochraně přírody a krajiny, byla zlepšena právní úprava národních parků, jejichž územní vymezení bylo zakotveno do příloh tohoto zákona, a právní úprava zonace národních parků zavádějící čtyři zóny ochrany přírody, namísto třech původních.[43] Tato novela však nebyla přijata

[41] MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.
[42] Tamtéž.
[43] Tamtéž.

všemi příliš přívětivě, především v Národním parku Šumava, kde Jihočeský kraj podal žalobu proti zásahu Správy Národního parku Šumava a Ministerstva životního prostředí, která směřovala proti vymezení nových zón ochrany přírody na území národního parku. Dále kraj nesouhlasil se způsobem přijetí vyhlášky a namítal, že zóny by měly být stanoveny formou opatření obecné povahy, nikoliv formou zákona. Proces se dostal až před Ústavní soud v návaznosti na ústavní stížnost stěžovatelů, která však byla odmítnuta jako neopodstatněná,[44] avšak Ústavní soud do budoucna nevyloučil, že se věc týkající se zonace národních parků před soud opět nevrátí, jelikož jakákoliv dotčená osoba může podat ústavní stížnost ve věci, v níž byla tato právní úprava použita.[45]

Na druhou stranu v souvislosti se stavební činností dochází postupně k oslabování pravomocí orgánů ochrany přírody a krajiny. Jako příklad lze uvést novelu stavebního zákona provedenou zákonem č. 225/2017 Sb., jež zavedla, že namísto povolení k určitým činnostem (např. ke kácení dřevin) vydává orgán ochrany přírody a krajiny pouze závazné stanovisko, a také omezila účast veřejnosti na řízeních týkajících se zájmu ochrany přírody a krajiny.[46] Dále je namístě zmínit i novelu zákona č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, která byla provedena zákonem č. 403/2020 Sb., na jejímž základě bylo vytvořeno jednotné závazné stanovisko orgánu ochrany přírody, které nahrazuje vydávání jednotlivých povolení či souhlasů s cílem urychlit a usnadnit proces povolování liniových staveb. Pro účely této práce má jednotné závazné stanovisko závažný důsledek i v souvislosti s udělováním výjimek ze zvláštní územní ochrany dle § 84 ZOPK, kdy toto ustanovení umožňuje orgánu ochrany přírody změnit či zrušit jím vydané rozhodnutí či opatření obecné povahy.[47] Jelikož se zde hovoří pouze o rozhodnutí či opatření obecné povahy, neplatí to podle *argumentum per eliminationem (*důkazu

[44] Usnesení ÚS č.j. III. ÚS 2827/21 ze dne 1. února 2022.
[45] STEJSKAL, Vojtěch. K nové právní úpravě zónace národního parku (zvláště v NP Šumava). České právo životního prostředí [online]. 2022, 2022(63), 130-138 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_63.pdf.
[46] MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.
[47] Ustanovení § 84 ZOPK.

vyloučením*)* na jednotné závazné stanovisko (tzn. že orgány ochrany přírody nemohou tímto způsobem zrušit či změnit své stanovisko).[48]

2.2.2.4 Ochrana přírody a krajiny a nový stavební zákon

Aktuálně provází ochranu přírody a krajiny další komplikace, jíž je přijetí zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon (tedy nový stavební zákon), který byl schválen v červenci v roce 2021, v jehož důsledku dochází k novelizacím velkého množství dalších zákonů, včetně zákona o ochraně přírody a krajiny. Aby tyto novely nebyly nepřehledné a nesrozumitelné, byly následně sjednoceny v zákoně č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona (též změnový zákon).[49] Změnový zákon nově převádí kompetence orgánů ochrany přírody do kompetencí stavebních úřadů, plně v rámci obecné ochrany přírody a krajiny a pouze částečně ve zvláště chráněných územích a v lokalitách soustavy NATURA 2000.[50] To znamená, že orgánem ochrany přírody by byly nově i správní úřady. Co se tedy týče zvláště chráněných území, zavádí se deregulace spočívající v převedení pravomoci orgánů ochrany přírody povolovat výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných území ve formě rozhodnutí dle § 43 odst. 1 ZOPK, na správní úřady, a to v případech, kdy jde o záměr povolovaný dle stavebního zákona. Orgánům ochrany přírody se tak ponechává pouze pravomoc vydávat závazná stanoviska, a navíc jen v případech, kdy půjde o záměry mimo „zastavěné a zastavitelné území“.[51] U záměrů na zastavěných a zastavitelných územích ve zvláště chráněných území, jejich ochranných pásmech a v lokalitách soustavy NATURA 2000 ztrácí dále orgány ochrany přírody pravomoc ovlivňovat jejich

[48] BEGIC', Tereza a Eva MAZANCOVÁ. Půl roku praxe s novelou liniového zákona. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(4) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/pul-roku-praxe-s-novelou-linioveho-zakona/.

[49] STEJSKAL, Vojtěch. Změny v působnosti orgánů ochrany životního prostředí v důsledku přijetí zákona č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(62), 90 [cit. 2023-02-24]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_62.pdf.

[50] MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.

[51] Zastavěné území je území vymezené územním plánem nebo postupem podle tohoto zákona (ustanovení § 2 odst. 1 písm. d) stavebního zákona). Zastavitelné území je plocha vymezená k zastavění v územním plánu, zásadách územního rozvoje nebo územním rozvojovém plánu (ustanovení § 2 odst. 1 písm. j) stavebního zákona).

povolení,[52] načež se jim ponechává možnost vydávat pouze nezávazná vyjádření, a tím pádem je orgánům ochrany přírody odejmuta jedna z jejich základních pravomocí, tj. hájit veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny.[53]

Účinnost nového stavebního zákona a změnového zákona je plánovaná k 1. červenci 2023. V případě, pokud se tomu tak stane v současném znění bude to znamenat výrazný krok zpět pro ochranu přírody a krajiny, což potvrzuje i Česká společnost pro právo životního prostředí, která se ve svém stanovisku k návrhům na změnu zákona o ochraně přírody a krajiny v souvislosti s návrhem nového stavebního zákona vyjádřila tak, že: *„Rozhodování nových stavebních úřadů nebude zárukou prosazování veřejných zájmů na ochraně přírody a krajiny a ohrozí dosahování cílů ochrany přírody, a to i v kontextu naplňování závazků ČR plynoucích z evropského unijního práva a mezinárodních smluv z oblasti ochrany přírody a biodiverzity.“*[54] Lze tedy konstatovat, že nový stavební zákon nepřináší v oblasti právní úpravy ochrany přírody a krajiny (a s ohledem na téma této práce především v oblasti právní úpravy zvláštní územní ochrany přírody a krajiny) nic pozitivního, což je přinejmenším zarážející v kontextu s čím dál tím více se zvětšující potřeby chránit přírodu z důvodů vymezených v obecném úvodu této práce a dlouhého vývoje ochrany přírody, jehož snahou bylo především zlepšování, zefektivňování a zvyšování ochrany nejcennějších přírodních hodnot, načež novela stavebního zákona by téměř jistě znamenala nenapravitelný zásah do české přírody, a tedy i úpadek v pokroku její ochrany.

Je však nutno zmínit, že se nová vládní koalice ve svém programovém prohlášení zavázala k tomu nový stavební zákon ještě upravit, což také učinila, kdy v říjnu v roce 2022 schválila novelu dosud neúčinného nového stavebního

[52] SVOBODA, Petr. Nový stavební zákon: jak vykastrovat ochranu přírody v ČR. Ochrana přírody [online]. 2020, 2020(1) [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/novy-stavebni-zakon-jak-vykastrovat-ochranu-prirody-v-cr/.

[53] STEJSKAL, Vojtěch. Změny v působnosti orgánů ochrany životního prostředí v důsledku přijetí zákona č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(62), 96 [cit. 2023-02-24]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_62.pdf.

[54] Stanovisko České společnosti pro právo životního prostředí k návrhům na změnu zákona o ochraně přírody a krajiny v souvislosti s návrhem nového stavebního zákona. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(59), 79-80 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_59.pdf.

zákona společně s návrhem zákona o jednotném enviromentálním stanovisku,[55] [56] které by největší negativa nového stavebního zákona měly částečně napravovat.

[55] Viz. kapitola 4.1 Administrativně-právní nástroje.
[56] Vláda schválila novelu stavebního zákona. České noviny [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-novelu-stavebniho-zakona/2273090.

3 Prameny právní úpravy zvláštní územní ochrany přírody a krajiny

3.1 Prameny mezinárodní právní úpravy

Právo životního prostředí, a tudíž i ochrana přírody a krajiny, má své místo také v rámci mezinárodního práva. Nejčastějším pramenem mezinárodního práva jsou mezinárodní úmluvy, avšak mohou jimi být i deklarace, doporučení či programy, které jsou výsledkem mezinárodních konferencí či konferencí smluvních států určité deklarace. Úmluvy mohou mít také své protokoly, které jsou závazné a mají své orgány. Závazné mezinárodní normy jsou také známé jako *hard law*. Dále existuje i tzv. *soft law*, načež se jedná o takové dokumenty, které nejsou právně závazné a při nedodržování jimi stanovených pravidel nepřichází žádný následek (těmito dokumenty jsou např. deklarace a doporučení).[57] *Soft law* má v právu ochrany přírody a krajiny velký význam, jelikož v případě, kdy nedošlo na úrovni mezinárodní úmluvy ke shodě, může sloužit jako předběžná úprava či předzvěst budoucí právní úpravy.[58]

Česká republika je v oblasti ochrany přírody a krajiny vázána mnoha mezinárodními mnohostrannými úmluvami, ať již těmi, ke kterým přistoupila sama po svém vzniku nebo jako právní nástupce ČSSR či ČSFR. Velmi častá je spolupráce se sousedními státy především v rámci ochrany hraničních území či ochrany přírodních zdrojů přesahujících hranice. Níže je věnována pozornost těm nejdůležitějším mezinárodním úmluvám týkajících se zvláštní územní ochrany přírody a krajiny, ke kterým Česká republika přistoupila.[59]

3.1.1 Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva

Tato Úmluva, známá také jako Ramsarská úmluva, byla podepsána 2. února 1971 v íránském městě Ramsaru celkem osmnácti státy a v platnost vstoupila v roce

[57] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 61-62.
[58] ZICHA, Jiří. Právní problematika ochrany biodiverzity. České právo životního prostředí [online]. 2011, 2011(29), 44 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_29.pdf.
[59] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 341.

1975. Tehdy ještě ČFR k ní přistoupila 2. července 1990.[60] V současné době má Úmluva celkem 172 smluvních států.[61]

Přijetí Úmluvy bylo reakcí na soustavnou destrukci mokřadů, jejichž cennosti si jednotlivé státy začaly postupně uvědomovat.[62] Mokřady Úmluva charakterizuje ve svém čl. 1 jako *„území s močály, slatinami, rašeliništi a vodami přirozenými nebo umělými, trvalými nebo dočasnými, stojatými i tekoucími, sladkými, brakickými nebo slanými, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje 6 metrů.“* Jsou domovem mnoha vzácných druhů živočichů a rostlin, mají pozitivní vliv na podnebí, a dokonce pomáhají v boji proti klimatickým změnám.[63] Velký význam mokřadů potvrzuje i fakt, že Ramsarská úmluva je jedinou mezinárodní úmluvou, která takto chrání určitý typ biotopu.[64] Cílem Úmluvy je co nejširší možná ochrana, avšak nejen mokřadů, ale zároveň i vodního ptactva, které je na mokřady vázáno.[65]

Součástí Ramsarské úmluvy je tzv. Seznam mokřadů mezinárodního významu *(List of Wetlands of International Importance)*. Každý členský stát musí do tohoto Seznamu zapsat alespoň jeden mokřad mezinárodního významu, načež takovýto mezinárodní význam se posuzuje z různých hledisek, např. z hlediska zoologie, ekologie, či hydrologie. Seznam je pravidelně aktualizován,[66] načež v dnešní době je zde zapsáno přes 2400 mokřadů o celkové rozloze 2,5 mil. km², z toho má zde ČR zapsáno celkem 14 mokřadů s rozlohou 602 km² (českými

[60] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 341.
[61] Contracting Parties to the Ramsar Convention. Ramsar [online]. Gland: THE RAMSAR CONVENTION SECRETARIAT, 2021 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/annotated_contracting_parties_list_e.pdf.
[62] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 125.
[63] Padesát let celosvětové ochrany mokřadů. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(1) [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-zpravy-aktuality-zajimavosti/padesat-let-celosvetove-ochrany-mokradu/.
[64] Ramsarská úmluva. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://mokrady.ochranaprirody.cz/o-mokradech-ramsarska/.
[65] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 342.
[66] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 126.

mokřady jsou např. Poodří, Třeboňské rybníky nebo Šumavská rašeliniště).[67]

Dále Úmluva obsahuje i Seznam ohrožených mokřadů *(Montreux Record)*, který obsahuje výčet těch mokřadů mezinárodního významu, v nichž došlo, dochází, nebo může dojít z nejrůznějších důvodů ke změnám jejich ekologického charakteru, a tím i k jejich ohrožení, případně zničení.[68] Nahlášení takovýchto (možných) změn je povinností každého členského státu, a to z toho důvodu, aby mohlo být společným úsilím nalezeno vhodného řešení.[69]

Závazky, které České republice plynou z Úmluvy, zabezpečuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dle něhož mohou být mokřady chráněny i formou územní ochrany nebo také prostřednictvím soustavy NATURA 2000. Orgánem, zodpovídajícím za naplňování závazků vyplývajících z Úmluvy, je Ministerstvo životního prostředí, jehož poradním orgánem je Český ramsarský výbor. Úkolem výboru je např. činit návrhy na doplnění seznamu mokřadů či připravovat plány péče o zvláště chráněná území.[70]

3.1.2 Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť

Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť je dalším důležitým mezinárodním dokumentem týkajícím se ochrany přírody a krajiny. Byla sjednána v rámci Rady Evropy 19. září 1979 ve městě Bern, odtud je také známá jako Bernská úmluva, a vstoupila v platnost v roce 1982. Nyní čítá celkem 51 smluvních stran,[71] kdy jednou z nich je také Evropská unie jako taková společně se všemi členskými státy, která tuto Úmluvu implementuje zejména prostřednictvím Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne

[67] Ramsar Sites Information Service. Ramsar [online]. Gland: THE RAMSAR CONVENTION SECRETARIAT [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f%5B0%5D=regionCountry_en_ss%3AEurope&f%5B1%5D=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic.
[68] Ramsarská úmluva o mokřadech. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech.
[69] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 342.
[70] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 127-128.
[71] Bernská úmluva. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bernska_umluva.

21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin .[72] Česká republika k Úmluvě přistoupila v roce 1998.[73]

Název Úmluvy již napovídá, co je hlavním cílem ochrany – tedy druhy a poddruhy planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů, a především i jejich přírodní stanoviště. V souvislosti s výčtem cílů Bernské úmluvy je třeba také zmínit, že byla prvním takovýmto mezinárodním dokumentem, který se věnoval jak druhové ochraně, tak i péči o přírodní stanoviště.[74] Úmluva zahrnuje čtyři přílohy, které obsahují seznamy chráněných druhů rostlin, živočichů a nedovolených způsobů lovu. Členské státy však mohou při svém přístupu v souladu s článkem 22 Úmluvu podepsat s výhradami týkajících se obsahu příloh. Česká republika tak učinila ke II. a IV. Příloze.[75]

Kromě výhrad mohou státy uplatnit výjimky z některých ustanovení Bernské úmluvy týkající se ochrany stanovišť, druhů planě rostoucích rostlin, druhů volně žijících živočichů a zákazu používání bezohledných prostředků odchytu a usmrcování,[76] a to pouze tehdy, pokud neexistuje jiné uspokojivé řešení a nebude to na újmu přežití příslušné populace, a je tak činěno z některého taxativně vymezeného účelu stanoveného v čl. 9 odst. 1 Úmluvy.

Důležité je také zmínit projekt Úmluvy, tzv. soustavu Smaragd. Účelem této soustavy je vytváření zvláště chráněných území prioritního zájmu, a to tím způsobem, že smluvní státy mají povinnost vyhlašovat tzv. oblasti zvláštního zájmu ochrany (*Areas of Special Conservation Interest – ASCI*).[77] Na území Evropské unie byl tento projekt realizován v rámci soustavy Natura 2000, tzn., že soustava Smaragd se vztahuje v souvislosti s evropskými státy pouze na ty, které nejsou

[72] DJEMEL, Klára. Současná ochrana velkých šelem z pohledu unijního práva a mezinárodního práva veřejného. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(59), 32-33 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_59.pdf.
[73] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str., 150-152.
[74] PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva slaví 40. výročí. Ochrana přírody [online]. 2019, 2019(5) [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-zpravy-aktuality-zajimavosti/bernska-umluva-slavi-40-vyroci/.
[75] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 352-353.
[76] DJEMEL, Klára. Současná ochrana velkých šelem z pohledu unijního práva a mezinárodního práva veřejného. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(59), 34 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_59.pdf.
[77] Tamtéž, str. 36.

součástí Evropské unie.[78] Společně tak vytváří největší systém chráněných lokalit na světě. Rozdíl mezi oběma soustavami však spočívá v tom, že NATURA 2000 je, narozdíl od soustavy Smaragd, soudně vynutitelná.[79]

3.1.3 Úmluva o biologické rozmanitosti

Tato Úmluva, známá také pod zkratkou CBD (*Convention on the Biological Diversity*) vznikla na celosvětové Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji, která probíhala v červnu v roce 1992 v Riu de Janeiru, načež nabyla platnosti o rok později. Česká republika je jedním ze signatářů této Úmluvy, a to konkrétně od roku 1993.[80] Celkem k ní přistoupilo 196 smluvních stran.[81]

Jak už z jejího názvu vyplývá, Úmluva se věnuje především ochraně biologické rozmanitosti, kterou v článku 2 definuje jako „*variabilitu všech žijících organismů včetně, mezi jiným, suchozemských, mořských a jiných vodních ekosystémů a ekologických komplexů, jejichž jsou součástí; zahrnuje diverzitu v rámci druhů, mezi druhy i diverzitu ekosystémů*.“ Kromě toho se také zaměřuje např. na udržitelné využívání složek biologické rozmanitosti.[82]

V rámci Úmluvy jsou dále uplatňovány dvě zásady ochrany. První primární zásadou je zásada ochrany přírody in situ. Jejím principem je ochrana jednotlivých forem života přesně tam, kde se nacházejí, v jejich přirozeném prostředí (tedy ve volné přírodě). Základem ochrany je dle čl. 8 Úmluvy vytváření systémů chráněných území nebo území, kde je třeba přijmout zvláštní opatření k ochraně biologické rozmanitosti, pečovat o ně a v případě poškození je obnovovat a rehabilitovat. Druhotnou zásadou je zásada ochrany ex situ, k níž nedochází v přirozeném prostředí, ale naopak mimo něj. Pro lepší představu jsou takovými místy např. zoologická zahrada, záchranná stanice nebo botanická zahrada.[83]

---

[78] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 352.
[79] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 282.
[80] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 349-351.
[81] Convention on Biological Diversity, key international instrument for sustainable development. United Nations [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.un.org/en/observances/biological-diversity-day/convention.
[82] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 161-164.
[83] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 350.

Dle čl. 9 smluvní strany, obdobně jako v případě ochrany in situ, přijímají vhodná opatření k ochraně složek biodiverzity, k obnově a záchraně ohrožených druhů s cílem jejich opětovného vysazování do přirozených stanovišť, pokud to bude možné. K ochraně ex situ se přistupuje v případech, kdy hrozí vyhynutí nebo vyhubení daného druhu. Bohužel k takové situaci dochází často z důvodu negativního vlivu člověka.[84]

V souvislosti s touto Úmluvou nelze opomenout zrovna nedávnou Konferenci OSN o biodiverzitě jakožto 15. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, která probíhala od 7. do 19. prosince 2022 v kanadském městě Montreal, kdy ČR jakožto předsednická země EU koordinovala a prosazovala zájmy Evropské unie.[85] Výsledkem této konference bylo stanovení cíle, dle kterého se státy zavázaly do roku 2030 chránit nejméně 30 % pevniny a mořských oblastí, a to v zájmu ochrany biologické rozmanitosti. Je nutno poukázat na to, že k tomuto se EU již zavázala ve své Strategii pro obnovu biologické rozmanitosti, která byla Evropskou Komisí předložena již v roce 2020.[86] Dohodu, která vzešla z Konference, lze považovat za přelomovou, jelikož představuje snahu necelých 200 zemí chránit biodiverzitu po celém světě,[87] z čehož lze vyvodit, že jednotlivé státy si začínají uvědomovat blížící se enviromentální krizi a hodnotu biodiverzity, která může mít velký vliv na její odvrácení.

3.1.4 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

V návaznosti na hrozby poškozování či ničení jednotlivých položek kulturního a přírodního dědictví byla v roce 1972 na Generální konferenci UNESCO v Paříži přijata Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního

[84] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 166.
[85] Konference OSN o biodiverzitě. České předsednictví v Radě Evropské unie [online]. Praha: Odbor pro předsednictví ČR v Radě EU, Úřad vlády České republiky, 2022 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/akce/konference-osn-o-biodiverzite/.
[86] Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/biologicka_rozmanitost_2030.
[87] Na konferenci OSN byla přijata klíčová dohoda o ochraně biodiverzity. České noviny [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-konferenci-osn-byla-prijata-klicova-dohoda-o-ochrane-biodiverzity/2300799.

dědictví. Vstoupila v platnost v roce 1975 [88] a nyní čítá celkem 194 smluvních států a je tak jednou z nejvíce ratifikovaných mnohostranných smluv na světě.[89]

Úmluva definuje, jaké přírodní oblasti a kulturní památky mohou být prohlášeny za součást světového dědictví lidstva (*world heritage*). Jednotlivé státy mají povinnost takovéto lokality identifikovat a poté nominovat, kdy o jejich zařazení na Seznam světového dědictví následně rozhoduje Výbor pro světové dědictví. Státy následně musí zajistit těmto lokalitám ochranu. Hlavními cíli této Úmluvy jsou tedy ochrana kulturních památek a přírodních oblastí zařazených do Seznamu a uchování a snížení stupně ohrožení tohoto dědictví.[90]

Úmluva dále rozlišuje dědictví na kulturní a přírodní. Do kulturního dědictví se řadí památníky, skupiny budov a lokality, do přírodního dědictví zase přírodní jevy, geologické a fyziografické útvary a přírodní lokality. Dále bylo zavedeno i dědictví smíšené, kam se řadí celosvětově významné lokality jak z pohledu kulturního, tak i přírodovědeckého.[91]

Kromě Seznamu světového dědictví zahrnuje Úmluva i tzv. Seznam světového dědictví v nebezpečí. V tomto Seznamu jsou zapsány lokality a objekty, které jsou vystaveny bezprostřední hrozbě jejich zničení, a to v důsledku např. přírodních katastrof, ozbrojených konfliktů či znečištění.[92] Těmito lokalitami či objekty jsou kupříkladu národní parky v Kongu nebo památky v Afghánistánu a Iráku, které jsou často sužovány válkami. Cílem je shromáždění mezinárodní podpory a následné vytvoření programů a opatření, které povedou k nápravě a zachování daného dědictví. Do tohoto procesu je zapojeno také Centrum pro světové dědictví, které mimo jiné plní mnoho úkolů spojených s organizací a realizací této Úmluvy.[93]

---

[88] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 128.
[89] UNESCO's World Heritage Convention. IWGIA [online]. Denmark: International Work Group for Indigenous Affairs, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.iwgia.org/en/unesco%E2%80%99s-world-heritage-convention.html.
[90] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 343-344.
[91] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 129.
[92] Tamtéž.
[93] World Heritage in Danger. The World Heritage Convention [online]. Paris: © UNESCO World Heritage Centre 1992-2023 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://whc.unesco.org/en/158.

Tehdy Česká a Slovenská Federativní Republika přistoupila k Úmluvě v roce 1990, načež závaznou se stala o rok později.[94] Nyní má Česká republika na Seznamu světového dědictví celkem 16 památek, z toho 15 z nich jsou kulturní památky, kterými jsou např. Lednicko-valtický areál, Kladruby nad Labem - Krajina pro chov koní v Kladrubech nebo historické centrum Prahy, a pouze 1 přírodní památkou, jíž jsou Jizerskohorské bučiny.[95] V celosvětovém měřítku seznam nyní zahrnuje celkem 1157 položek, z toho 900 z nich je kulturním dědictvím, 218 je přírodním dědictvím a 39 je dědictvím smíšeným.[96]

3.2 Prameny právní úpravy v Evropské unii

Právo Evropské unie se obecně člení na právo primární a právo sekundární.[97] V rámci primárního práva má pro ochranu přírody a krajiny největší význam Smlouva o fungování Evropské unie, a to především článek 191, který se věnuje ochraně životního prostředí, a v této souvislosti zakotvuje i hlavní cíle Evropské unie, kterými jsou:

- *zachování, ochrana a zlepšování kvality životního prostředí,*
- *ochrana lidského zdraví,*
- *uvážlivé a racionální využívání přírodních zdrojů,*
- *podpora opatření na mezinárodní úrovni určených k řešení regionálních a celosvětových problémů životního prostředí, a zejména boj proti změně klimatu.*

Na úrovni sekundárního práva je ochrana přírody zabezpečována zejména prostřednictvím směrnic. Z pohledu zvláštní územní ochrany přírody a krajiny jsou těmi nejdůležitějšími Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků (Směrnice o ptácích) a Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně

[94] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 344.
[95] UNESCO Památky. České dědictví UNESCO [online]. Litomyšl: © České dědictví UNESCO [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky/.
[96] World Heritage List. The World Heritage Convention [online]. Paris: © UNESCO World Heritage Centre 1992-2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://whc.unesco.org/en/list/.
[97] MACIEJEWSKI, Mariusz. Prameny a působnost práva Evropské unie. Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament. [online]. Praha: Evropský parlament, 2022 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/6/prameny-a-pusobnost-prava-evropske-unie.

žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Směrnice o stanovištích).[98] Prameny práva Evropské unie dále doplňují mnohostranné mezinárodní úmluvy, k nimž Evropská unie přistoupila (např. Bernská úmluva či Úmluva o biodiverzitě) a nesmí být opomenuty ani rozhodnutí Evropského soudního dvora, kterými dochází k interpretaci evropských právních norem.[99]

3.2.1 Směrnice o ptácích

Směrnice 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků byla přijata 2. dubna 1979 a vstoupila v platnost o necelé dva roky později v roce 1981. Byla reakcí na vědecké poznatky, dle kterých rapidně klesla početnost druhů volně žijících ptáků, kteří se volně vyskytovaly na evropském území členských států. Avšak v roce 2010 byla kodifikována a nahrazena Směrnicí 2009/147/ES.[100] Směrnice vymezuje dva typy ochrany, a to druhovou a územní, jež se vztahují na všechny druhy ptáků, které se přirozeně vyskytují na území Evropské unie, včetně jejich vajec, hnízd a stanovišť.[101] Naopak se nevztahují na jednotlivé druhy ptáků, které byly narozeny v zajetí a jsou tak v péči člověka.[102]

Co se týče územní ochrany, ta se dále rozlišuje (podobně jako v české právní úpravě) na obecnou a zvláštní územní ochranu stanovišť. Obecná ochrana zahrnuje požadavek, aby členské státy přijímaly nezbytná opatření na ochranu, zachování nebo obnovení biologické rozmanitosti a rozlohy stanovišť, a to takovými nástroji, kterými jsou např. zřizování chráněných území nebo vytváření biotopů.[103] Zvláštní ochrana stanovišť spočívá v povinnosti členských států vyhlašovat tzv. ptačí oblasti (*Special Protection Areas – SPA)* pro nejvíce ohrožené ptačí druhy a poddruhy, které jsou zařazeny do Přílohy I této Úmluvy nebo pro stěhovavé druhy, které v této Příloze zahrnuty nejsou, ale pravidelně se vyskytují na území některého ze členských států, a následně jim zajistit také dostatečnou ochranu. Příklady oblastí, ve kterých se takovéto druhy či poddruhy vyskytují, jsou např. mokřady,

---

[98] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 357-358.
[99] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 256-257.
[100] Jedná se o konsolidované znění. Viz. Ochrana volně žijících ptáků. EUR-Lex: Právo EU [online]. Luxembourg: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/conservation-of-wild-birds.html.
[101] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 262-264.
[102] Viz. Rozsudek C-149/94 Ministére Public vs. Didier Vergi ECR [1996] I-00299.
[103] Viz. čl. 2 Směrnice o ptácích.

lesy nebo vodní toky.[104] V České republice je vyhlášeno celkem 41 ptačích oblastí, v celé Evropské unii je poté vyhlášeno dokonce 5 646 ptačích oblastí.[105]

3.2.2 Směrnice o stanovištích

Směrnice o stanovištích byla inspirována Bernskou úmluvou z roku 1979 a byla přijata v květnu v roce 1992.[106] Hlavním cílem Směrnice je ochrana a uchování biologické rozmanitosti na území států Evropské unie.[107] Rozlišuje, stejně jako Směrnice o ptácích, druhovou a územní ochranu, a to konkrétně vybraných druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. [108]

Územní ochrana zahrnuje ochranu vzácných stanovišť ohrožených druhů živočichů nepatřících mezi ptáky a ohrožených druhů rostlin. Typy přírodních stanovišť z pohledu ochrany přírody a typy přírodních stanovišť z pohledu ochrany druhů ohrožených živočichů a rostlin jsou zahrnuty v Přílohách I a II. Příloha III následně upravuje kritéria pro výběr takových lokalit, které jsou pro Evropskou unii významné natolik, že jsou poté vyhlášeny jako tzv. evropsky významné lokality (Sites of Community Importation – SCI). Evropsky významné lokality poté společně s ptačími oblastmi tvoří soustavu NATURA 2000.[109]

3.2.3 Soustava NATURA 2000

NATURA 2000 je evropskou ekologickou soustavou chráněných území, která se zaměřuje na ochranu biologické rozmanitosti. Tato území, jak je zmíněno výše, tvoří ptačí oblasti a evropsky významné lokality. Hlavním cílem soustavy NATURA 2000 je ochrana těchto území a v případech, kdy je to vhodné, i jejich obnova na takovou úroveň, která je ve smyslu ochrany přírody příznivá.[110] Nemusí

---

[104] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 264-266.
[105] Ptačí oblasti v České republice. Česká společnost ornitologická [online]. Praha: © Česká společnost ornitologická 2002-2022 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://www.birdlife.cz/o-ptacich/ptaci-oblasti-v-ceske-republice/.
[106] Viz. Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.
[107] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 282.
[108] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 160-161.
[109] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 282-289.
[110] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 360.

se však jednat o území, která jsou chráněna nejpřísněji. Členské státy mají možnost výběru, jakým způsobem zabezpečí ochranu přírody, tzn., že vyhlášené ptačí oblasti a evropsky významné lokality mohou zařadit do svých, již existujících, kategorií chráněných území nebo mohou vytvořit zcela jinou chráněnou kategorii, avšak za podmínek, že půjde o ochranu dlouhodobou a tato ochrana bude šetrná k životnímu prostředí. Jako příklad lze uvést NP Krkonoše, který je zároveň ptačí oblastí i evropsky významnou lokalitou, tzn. že jako území soustavy NATURA 2000 je zároveň i kategorií zvláště chráněných území dle ČR, tedy národním parkem.[111] Soustava NATURA 2000 je tak v Evropské unii určitým společným základem územní ochrany, avšak je třeba si uvědomit, že není náhradou za územní ochranu jednotlivých států, ale pouze ji doplňuje.[112]

Pro vyhlašování chráněných území existují dva rozdílné postupy. Ptačí oblasti vyhlašují členské státy po vlastní úvaze samostatně a po vyhlášení jsou automatickou součástí soustavy NATURA 2000.[113] Naproti tomu je vyhlášení evropsky významných lokalit poněkud složitější. Členský stát nejdříve navrhne dle kritérií vymezených ve Směrnici o stanovištích určitá území do národního seznamu lokalit, které jsou potencionálně vhodné jako lokality významné pro Evropskou unii. Členské státy musí také rozlišit dané lokality na lokality, kde se vyskytují prioritní anebo neprioritní přírodní stanoviště a druhy.[114] Poté následuje proces posouzení, které má na starosti Evropská komise, jehož cílem je vypracování návrhu seznamu evropsky významných lokalit, načež tyto lokality jsou vybírány z národních seznamů vypracovaných členskými státy. Avšak co se týče lokalit, které členské státy určily v národním seznamu jako ty, které jsou místem výskytu prioritních přírodních stanovišť nebo druhů, tak tyto se rovnou stávají evropsky významnou lokalitou. Po schválení určitého území Evropskou Komisí jako významného jej členský stát následně vyhlásí jako evropsky

[111] Ústřední seznam ochrany přírody: Evropsky významné lokality [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/evl/index.php?.
[112] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 283.
[113] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 360.
[114] Viz. Příloha III Směrnice o stanovištích.

významnou lokalitu, a to nejpozději do šesti let. Po všech těchto fázích se lokalita konečně stává součástí soustavy NATURA 2000.[115]

Proces vypracovávání národních seznamů může však mnohdy přinášet různé komplikace. Národní seznam evropsky významných lokalit v ČR byl naposledy v roce 2017 podroben analýze dostatečnosti ze strany Evropské komise, načež tento seznam byl v určitých ohledech vyhodnocen jako nedostatečný, a to i přesto, že jsou zde nedostatky vytýkány již od roku 2005 a ČR od té doby seznam již třikrát doplňovala. AOPK ČR následně připravila návrh novelizace národního seznamu evropsky významných lokalit, který byl již v červenci 2022 předán Ministerstvu životního prostředí. Pokud bude návrh přijat v této podobě, rozloha evropsky významných lokalit v ČR by byla rozšířena o 550 ha, což by mohlo také uzavřít otázku dostatečnosti již jednou provždy.[116]

Z hlediska kvality obou směrnic se jedná o nejpropracovanější zákony, které se zaměřují na ochranu přírody, a to nejen v rámci Evropy, ale i celého světa. I přesto proběhla v roce 2016 prověrka jejich potřebnosti. Možná i proto, že se v návaznosti na tuto prověrku rozjela rozsáhlá kampaň, do které se zapojily nejen významné organizace jako BirdLife International nebo Přátelé Země a dalších více než 200 nevládních organizací v rámci Evropské Unie, ale i občané jednotlivých členských států, Evropská komise v prosinci 2016 oznámila, že ke změnám směrnic nedojde. Zajímavostí je, že žádná otázka související s ochranou životního prostředí nevyvolala takové ohlasy, jako v tomto případě.[117]

Soustava NATURA 2000 v sobě zahrnuje i významný právní institut s cílem ochrany jejích lokalit, tzn., že jakýkoliv ekonomický projekt či plán, který by mohl mít určitým způsobem negativní vliv na evropsky významné lokality a ptačí oblasti, musí být nejdříve schválen. Tento schvalovací proces se nazývá „Posuzování vlivů projektů a plánů na území soustavy NATURA 2000.“[118]

---

[115] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 285-291.
[116] KUŠNÍROVÁ, Tereza a Martin ŠIKOLA. Natura 2000 se opět rozroste. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(5) [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/natura-2000-se-opet-rozroste/.
[117] PLESNÍK, Jan. Klíčové směrnice Evropské unie na ochranu přírody se měnit nebudou. Ochrana přírody [online]. 2017, 2016(6) [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/klicove-smernice-evropske-unie-na-ochranu-prirody-se-menit-nebudou/.
[118] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 292-294.

Naturové hodnocení vlivů je třeba odlišit od „obecného“ posuzování vlivů na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů. Hlavním rozdílem je, že naturové hodnocení vlivů není prostředkem ochrany životního prostředí, ale prostředkem ochrany biodiverzity na územích evropsky významných lokalit a ptačích oblastí. Navíc naturové hodnocení je také striktnější, jelikož v případě zjištění negativního vlivu určitého záměru či koncepce na území soustavy NATURA 2000 nemůže být takovýto záměr/koncepce povolen (s výjimkou splnění určitých požadavků, které jsou zmíněny dále), zatímco u posuzování vlivů na životní prostředí jde především o získání odborného podkladu k následnému rozhodování v dalších řízeních, tudíž vše závisí na správním uvážení příslušného úřadu.[119]

Pokud tedy určitý záměr/koncepce nesouvisí s evropsky významnou lokalitou nebo ptačí oblastí nebo není pro péči o ni nezbytný, ale bude mít na takovouto lokalitu významný vliv, a to buď samostatně nebo v kombinaci s jinými záměry a koncepcemi, bude nejdříve podroben hodnocení důsledků, které by mohl mít na lokalitu z hlediska cílů její ochrany. Pokud nebude mít negativní vliv na celistvost dané lokality, bude tento záměr/koncepce schválen, pokud však takovýto vliv mít bude, je třeba zhodnotit, zdali existují i jiná alternativní řešení. Pokud ani alternativní řešení neexistuje, zjišťuje se, zdali existuje naléhavý důvod, který převažuje veřejný zájem na ochraně přírody. Jestliže odpověď zní kladně, lze záměr/koncepci schválit, avšak členskému státu musí být uložena kompenzační opatření,[120] která jsou nezbytná pro zajištění ochrany soudržnosti soustavy NATURA 2000. Dle novely stavebního zákona s účinností ode dne 1. ledna 2018 již kompenzační opatření nemusí být uložena a *zajištěna*, avšak postačí, aby k jejich zajištění došlo až před realizací záměru. Novela dále zavedla tzv. fikci zajištění,

[119] GALIS, Richard. Zajišťování kompenzačních opatření u záměrů s negativním vlivem na lokalitu soustavy Natura 2000. České právo životního prostředí [online]. 2020, 2020(55), 87-88 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_55.pdf.

[120] Kompenzačními opatřeními pro účely koncepce se rozumí zajištění možnosti nahradit lokalitu dotčenou realizací koncepce v obdobném rozsahu a kvalitě a se stejnou mírou závaznosti a konkrétnosti, jakou má schvalovaná koncepce nebo její jednotlivé části. Kompenzačními opatřeními pro účely záměru se rozumí vytvoření podmínek pro zachování nebo zlepšení záměrem ovlivněných předmětů ochrany ve stejné lokalitě nebo nahrazení lokality jinou lokalitou v obdobném rozsahu a kvalitě a jejich součástí mohou být opatření směřující k nahrazení možných dočasných ztrát na předmětu ochrany. Viz. ustanovení § 45i odst. 9 ZOPK.

tj. stav, kdy kompenzační opatření zatím nenabyla právních účinků, avšak i přesto se za splnění zákonem daných podmínek za zajištěná považují.[121] [122]

Zvláštní případ představují lokality zahrnující prioritní typy přírodních stanovišť nebo druhů. V této situaci lze záměr schválit pouze z důvodu ochrany lidského zdraví nebo veřejné bezpečnosti, který bude mít nesporně příznivé důsledky mimořádného významu pro životní prostředí, anebo i z jiných důvodů převažujícího veřejného zájmu podle stanoviska Komise.[123]

3.2.4 Návrh nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě

V souvislosti s evropskou právní úpravou je třeba také zmínit zrovna aktuální návrh nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě (*Nature Restoration Law*), jež byl představen Evropskou komisí v červnu v roce 2022 jako součást legislativního balíčku zaměřeném především na obnovu poškozených přírodních ekosystémů v Evropě do roku 2050. Tento legislativní balíček slouží jako prostředek k naplňování Strategie Evropské unie pro obnovu biologické rozmanitosti do roku 2030, která je jedním z pilířů Evropské zelené dohody (*European Green Deal*). Strategie zavazuje k právní ochraně minimálně 30 % pevniny a moří, které se nachází na území Evropské unie, z čehož 10 % musí být chráněno navíc přísně.[124]

Návrh nařízení má především doplňkovou funkci, doplňuje totiž obecně jak současnou politiku životního prostředí, tak konkrétně i jednotlivé směrnice, tj. i Směrnici o ptácích a Směrnici o stanovištích v souvislosti s lokalitami soustavy NATURA 2000, a to ve smyslu jejich zřizování, ochrany a obnovy. Hlavním cílem návrhu je trvalá obnova biologické rozmanitosti přírody, a to prostřednictvím obnovy jednotlivých ekosystémů, a tím přispět i ke zmírňování dopadů celosvětových klimatických změn. Pojem obnova přírody však nezahrnuje ve všech případech současně i ochranu přírody, tudíž není nutně spojena pouze

[121] Jedná se např. o situace, kdy se očekává současně delší časová náročnost realizace projektu a zavedení plné kompenzace. Viz. GALIS, Richard. Zajišťování kompenzačních opatření u záměrů s negativním vlivem na lokalitu soustavy Natura 2000. České právo životního prostředí [online]. 2020, 2020(55), 99 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_55.pdf.
[122] Tamtéž, str. 87-100.
[123] Srov. ustanovení § 45i ZOPK a čl. 6 Směrnice o stanovištích.
[124] STEJSKAL, Vojtěch. Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/navrh-narizeni-eu/.

s vyhlašováním dalších zvláště chráněných území. To by bylo jistě i nežádoucí, jelikož se návrh vztahuje nejen na jedinečné (a i chráněné) lokality, ale např. i na městské pozemky zahrnující parky a jiné zeleně.[125]

Jak je již výše zmíněno, Strategie EU počítá s ochranou nejméně 30 % pevniny, a to znamená, že je třeba tuto ochranu v rámci celé EU rozšířit min. o 4 %. Česká republika nyní chrání přibližně 22 % svého území ve formě ZCHÚ, smluvní ochrany a lokalit soustavy NATURA 2000, které by také měly splňovat podmínky ochrany pevniny dle Strategie,[126] tudíž s cílem jejího naplňování je třeba územní ochranu taktéž navýšit, a to minimálně o 8 %. K tomuto účelu by mohlo sloužit vyhlašování dalších velkoplošných zvláště chráněných území zmíněných v poslední kapitole této práce, a kromě těchto i v koncepčních materiálech ochrany přírody a krajiny zmíněných Doupovských hor, Krušných hor nebo Středomoravských Karpat.[127] Dalším možným nástrojem, v jehož důsledku by došlo ke zvýšení územní ochrany, je vyhlašování či rozšiřování evropsky významných lokalit, načež k tomuto procesu by mělo dojít dokonce letos na základě návrhu novelizace národního seznamu evropsky významných lokalit, který je reakcí na analýzu Národního seznamu evropsky významných lokalit, jež byl Evropskou Komisí vyhodnocen jako nedostatečný.[128] Pomoci by také mohlo vyhlašování a rozšiřování maloplošných zvláště chráněných území, avšak zde se naráží na problém toho, že rozloha těchto lokalit je často velmi malá.[129] Nicméně v celkovém kontextu by mohly být rozhodujícím faktorem k celkovému dosažení požadovaných 30 % ochrany.

Dále je vyžadována přísná ochrana, která má pokrývat nejméně 10 % chráněných území. Cílem přísné ochrany je zdůraznění významu, popř. i zvýšení

---

[125] STEJSKAL, Vojtěch. Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/navrh-narizeni-eu/.
[126] KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.
[127] Území připravovaná k vyhlášení [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/uzemi-pripravovana-k-vyhlaseni.
[128] Viz. kapitola 3.2.3 Soustava NATURA 2000.
[129] KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.

rozlohy, těch území, která byla přímo zřízena za účelem ochrany biodiverzity. Strategie nevylučuje intervence na těchto územích, avšak musí být v souladu cíli jejich ochrany. Tomuto pojetí odpovídají v ČR první tři zóny NP, první i druhá zóna CHKO a maloplošná ZCHÚ, jež nyní představují přibližně 8 % rozlohy ČR, avšak ve smyslu plného nadřazení ochrany území nad jejím odlišném využívání lze do tohoto pojetí zařadit pouze 3 %. Ke zvýšení přísné ochrany by mohlo pomoci např. revidování zonace CHKO, zajištění ochrany EVL ve formě ZCHÚ, které doposud nebyly vyhlášeny v dostatečném rozsahu a samozřejmě opět vyhlašování nových ZCHÚ.[130]

Strategie EU předpokládá i zajištění účinné správy veškerých chráněných území, včetně stanovení srozumitelných cílů jejich ochrany, a i následné kontroly dodržování cílů. K jejich plnění by v případě zvláštní územní ochrany měly přispět i integrovaný projekt programu EU LIFE „Jedna příroda“[131] nebo projekt „Informační systém ochrany přírody II“.[132] [133] Výše zmíněné požadavky (tedy ochrana nejméně 30 % pevniny a moří, z toho 10 % přísné ochrany a zajištění účinné správy) představují klíčový cíl Strategie, jímž je „Soudržná síť chráněných území“.[134]

Obsah návrhu bezesporu přispívá ochraně životního prostředí, avšak již nyní existují pochyby o tom, zdali je také uskutečnitelný. Konkrétně se ČR i přesto, že jsou cíle návrhu v souladu s aktuálním programovým prohlášením vlády, nyní potýká se zatím neúčinným novým stavebním zákonem a změnovým

[130] KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.
[131] Jedná se o projekt, jehož cílem je zachování biodiverzity a podpora ekosystémových služeb na územích, která jsou chráněna jako součást soustavy NATURA 2000. Viz. Projekt Jedna příroda [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/jedna_priroda.
[132] Tento projekt má za cíl modernizovat a rozšířit Informační systém ochrany přírody, což je systém, který zpracovává údaje o ochraně přírody a krajiny v ČR a je tak i nástrojem podpory hodnocení stavu chráněných území. Provozovatelem a správcem tohoto systému je AOPK ČR. Viz. DOKUMENTUJEME PŘÍRODU: Sjednocený informační systém ochrany přírody (ISOP) [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/sjednoceny-informacni-system-ochrany-prirody.
[133] PEŠOUT, Pavel a Jan ŠÍMA. Co znamená nařízení Evropské unie na obnovu přírody pro Českou republiku. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/co-znamena-narizeni-EU/.
[134] KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.

zákonem, které ochraně přírody a krajiny příliš nepřejí.[135] Dále je i otázkou, zdali je ČR schopna splnit požadavek ochrany minimálně 30 % pevniny, když už nyní dochází ke značným průtahům ve vyhlašování nových zvláště chráněných území. Je třeba však připomenout, že samotné zřizování chráněných území nemusí biodiverzitě nutně prospívat, pokud nebude zároveň efektivní. Proto je třeba se zaměřit nejen na ZCHÚ, ale i na krajinu mimo ně.[136] Nicméně k návrhu byla projednána pozice ČR jak Výborem pro evropské záležitosti Poslanecké sněmovny, tak následně i Senátem, a oběma byla také odsouhlasena. Nyní návrh projednává příslušná skupina Rady EU a Evropský parlament, a jeho konečné přijetí se očekává na konci roku 2023.[137]

3.3 Prameny vnitrostátní právní úpravy

Základním právním předpisem zvláštní územní ochrany přírody a krajiny v ČR je zákon o ochraně přírody a krajiny. Zákon je dále doplněn několika vyhláškami Ministerstva životního prostředí, kterými jsou např. vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny, vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlašování, evidenci a označování chráněných území, vyhláška č. 468/2004 Sb., o autorizovaných osobách podle zákona o ochraně přírody a krajiny aj.[138]

Dalšími prameny jsou nařízení a vyhlášky vlády, kterými dochází k implementaci či transpozici[139] evropské právní úpravy. Jedná se zejména

[135] STEJSKAL, Vojtěch. Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/navrh-narizeni-eu/.
[135] Území připravovaná k vyhlášení [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/uzemi-pripravovana-k-vyhlaseni.
[136] KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.
[137] PEŠOUT, Pavel a Jan ŠÍMA. Co znamená nařízení Evropské unie na obnovu přírody pro Českou republiku. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-02-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/co-znamena-narizeni-EU/.
[138] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 362.
[139] Implementací je myšleno vytváření podmínek pro skutečné materiální naplnění (evropské) právní úpravy a transpozice znamená formální promítnutí obsahu (evropské) právní úpravy do vnitrostátního práva. Viz. HAK, Jan. Transpozice a implementace unijního práva v zákoně č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, se zaměřením na směrnici č. 2003/4/ES. Iurium.cz [online]. Brno: Nugis Finem, 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/denik/denik-odborne-clanky/informace-zivotni-prostredi.

o nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti a vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000. Dále vláda svými nařízeními vyhlašuje jednotlivé ptačí oblasti, kterých je v současné době, jak je již zmíněno výše, celkem 41.[140] Jedná se tedy např. o nařízení vlády č. 406/2009 Sb. o vymezení Ptačí oblasti Dehtář nebo o nařízení vlády č. 683/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Labské pískovce.

Dále se jedná o nařízení vlády, kterými se vyhlašují jednotlivé chráněné krajinné oblasti, vyhlášky Ministerstva životního prostředí, kterými jsou zřizovány národní přírodní rezervace a národní přírodní památky a nařízení kraje, vyhlášky Ministerstva životního prostředí, nařízení Agentury ochrany přírody a krajiny ČR či vyhlášky Ministerstva obrany, která zřizují přírodní rezervace a přírodní památky, kdy tyto podzákonné právní předpisy upravují i režim ochrany těchto zvláště chráněných území.[141]

[140] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 363.
[141] Tamtéž.

4 Kategorie zvláště chráněných území

V současné době neexistuje země, která by určitým způsobem nevymezovala a nevyhlašovala jednotlivá území, která jsou z různých pohledů vnímána jako významná, za chráněná. Státy si tedy volí svá kritéria, dle kterých jsou vyhlašována zvláště chráněná území a stanovují i jejich jednotlivé kategorie.[142] ČR tak v zákoně charakterizuje zvláště chráněná území jako *„území přírodovědecky či esteticky velmi významná nebo jedinečná*.“[143] Jsou rozdělena do šesti kategorií podle úrovně chráněných hodnot i průměrné výměry, načež tomuto rozdělení odpovídá i přísnost režimu ochrany a způsob, jakým se jednotlivé kategorie chráněných území vyhlašují. Dále se zvláště chráněná území třídí na velkoplošná a maloplošná[144] a celkově tvoří přibližně 20 % celkové rozlohy ČR.[145]

Soudobým trendem je snaha o sjednocování rozdílných přístupů stanovování kategorií zvláště chráněných území jednotlivých států,[146] načež nejznámější organizací zabývající se tímto tématem je Mezinárodní svaz ochrany přírody (*International Union for Conservation of Nature* – IUCN). Jedná se o mezinárodní nevládní organizaci založenou v roce 1948, jejímž cílem je ovlivňovat, rozvíjet a aktivně podporovat ochranu přírody a přírodních zdrojů. V souvislosti s územní ochranou vytvořil IUCN tzv. systém klasifikace chráněných území, jenž zavedl 6 kategorií těchto území roztříděných podle toho, jak intenzivně je tato krajina využívána lidmi.[147] Rozlišuje tedy chráněná území (od nejmenšího využívání lidmi) na: přísně chráněné přírodní rezervace, oblast divočiny, národní parky, přírodní památku nebo charakteristický rys, území péče o biotopy nebo druhy, chráněnou krajinu nebo část moře a chráněné území s udržitelným

[142] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 121-122.
[143] Viz. ustanovení § 14 ZOPK.
[144] Viz. kapitola 2.2.1 Definice zvláštní územní ochrany přírody a krajiny.
[145] Ústřední seznam ochrany přírody: Souhrnný přehled [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame.
[146] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 122.
[147] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 86.

využíváním přírodních zdrojů.[148] ČR se na práci IUCN aktivně podílí, přičemž principů zakotvených v dokumentech tohoto svazu bylo využito i při přípravě zákona o ochraně přírody a krajiny,[149] nicméně kategorie zvláště chráněných území podle IUCN se doslova neshodují s kategoriemi dle ZOPK. Velkoplošná zvláště chráněná území odpovídají kategoriím „národní parky" a „chráněná krajina nebo část moře" dle IUCN a maloplošná zvláště chráněná území zase kategoriím „přírodní památka nebo charakteristický rys" a „území péče o biotopy nebo druhy".[150] [151] Státy, jejichž legislativa je naopak silně ovlivněna kategorizací dle IUCN, jsou např. Španělsko, Turecko či Argentina.[152]

4.1 Národní parky

Národní parky jsou definovány v § 15 odst. 1 ZOPK jako *„rozsáhlá území s typickým reliéfem a geologickou stavbou a převažujícím výskytem přirozených nebo člověkem málo pozměněných ekosystémů, jedinečná a významná v národním či mezinárodním měřítku z hlediska ekologického, vědeckého, vzdělávacího nebo osvětového"*.[153] Jedná se tedy o taková území, na nichž se nacházejí unikátní přírodní či přírodě blízké ekosystémy, jako např. rašeliniště, ledovcová jezera, horské lesy apod. Zákon upravuje, co je dlouhodobým cílem ochrany národních parků, tedy: *„zachování nebo postupná obnova přirozených ekosystémů včetně zajištění nerušeného průběhu přírodních dějů v jejich přirozené dynamice na převažující ploše území národních parků a zachování nebo postupné zlepšování stavu ekosystémů, jejichž existence je podmíněna činností člověka, významných z hlediska biologické rozmanitosti, na zbývajícím území národních parků."*[154]

[148] Kategorie Mezinárodní unie na ochranu přírody pro chráněná území: Možnosti jejich turistického využití. Ochrana přírody [online]. 2010, 2010 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/kategorie-mezinarodni-unie-na-ochranu-prirody-pro-chranena-uzemi/.
[149] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 92.
[150] Tamtéž, str. 488.
[151] Co se týče národních parků, je výjimkou Krkonošský NP, který jako jediný český národní park odpovídá kvůli značně přeměněným ekosystémům kategorii „chráněná krajina nebo část moře" dle IUCN. Z maloplošných území jsou výjimkou např. národní přírodní rezervace Žofínský prales či Boubínský prales, jež lze zařadit do kategorie přísně chráněné přírodní rezervace dle IUCN). Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 488.
[152] GILLESPIE, Alexander. *Protected Areas and International Environmental Law* [online]. Leiden: BRILL, 2007 [cit. 2023-03-14], str. 31.
[153] Viz. ustanovení § 15 odst. 1 ZOPK.
[154] Viz. ustanovení § 15 odst. 2 ZOPK.

Dá se říci, že parky tak chrání procesy probíhající v ekosystémech, ale zároveň umožňují i jejich vědecký výzkum.[155]

Česká republika má v současné době celkem čtyři národní parky, a to Krkonošský NP, NP Šumava, NP Podyjí a NP České Švýcarsko, které byly postupně vyhlášeny ve druhé polovině 20. stol. Význam českých národních parků přesahuje ale i tuzemské hranice, kdy tyto jsou také součástí soustavy NATURA 2000, dále byly Krkonošský NP a NP Šumava vyhlášeny i jako biosférické rezervace UNESCO, šumavská a krkonošská rašeliniště byla zapsána na seznam mezinárodně významných mokřadů v rámci Ramsarské úmluvy atd.[156]

Co se týče právní úpravy národních parků, jsou jejich hranice (jak slovní, tak i jejich orientační grafické znázornění) a sídla správ NP (jako orgánů ochrany přírody) stanoveny v přílohách ZOPK.[157] Národní parky společně se svými ochrannými pásmy mohou být zřizovány pouze tímto zákonem.[158] Správy jednotlivých národních parků zřizují tzv. Radu národního parku, která je zároveň konzultačním i iniciativním orgánem, sloužícím k projednávání např. zásad plánů péče či vyhlašování klidových zón.[159] Kromě odborníků z různých odvětví (např. lesnictví, cestovního ruchu nebo zemědělství) jsou členy Rady také delegovaní zástupci obcí,[160] na jejichž území se rozprostírá národní park a jeho ochranné pásmo.[161] Území národních parků se člení do čtyř zón ochrany přírody, o nichž bude společně s klidovými územími národních parků jako forem vnitřní ochrany NP v další kapitole ještě řeč. Zákon dále zavedl nemožnost zcizení[162] všech pozemků na území národních parků, které jsou ve vlastnictví státu, bez ohledu na to, kdy stát takové vlastnictví nabyl. Za zcizení se však nepovažují směny

[155] PELC, František a Pavel PEŠOUT. Soustava národních parků v ČR: součást naší přírodní pokladnice. Ochrana přírody [online]. 2013, 2013(2) [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/soustava-narodnich-parku-v-cr/.
[156] Tamtéž.
[157] Správa NP České Švýcarsko je také orgánem ochrany přírody a krajiny pro CHKO Labské pískovce. Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 24 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
[158] Viz. ustanovení § 15 odst. 5 ZOPK.
[159] Viz. kapitola 7.1 Správy národních parků.
[160] V horských oblastech se jedná o zástupce Horské služby. Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 494.
[161] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 494.
[162] Zcizení znamená prodej, směnu či darování, tedy převedení vlastnictví na jinou soukromou osobu. STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 147-148.

pozemků, které jsou odůvodněné zájmy ochrany přírody.[163] [164] Zájmem ochrany přírody může být např. zájem na výměně pozemků ve vlastnictví státu, které se nacházejí v zóně s nižším stupněm ochrany, za pozemky ve vlastnictví soukromého subjektu, jež se nacházejí v zóně s vyšším stupněm ochrany. Stát tedy získá území, které je ekologicky hodnotnější.[165]

Velkým diskutovaným tématem ohledně národních parků je v současné době proces vyhlašování NP Křivoklátsko, jež byl zahájen 27. 9. 2022, a to oznámením záměru a dalších podkladů na úřední desce Ministerstva životního prostředí.[166] Doposud je krajina na Křivoklátsku chráněná formou CHKO, a tak je pro mnohé otázkou, proč je třeba na tomto území vyhlásit ještě národní park. Je třeba si uvědomit, že podmínky na planetě se postupně mění, a že forma, jakou bylo území chráněno doposud, již nemusí být dostačující. Křivoklátská krajina se vyznačuje unikátními a pestrými lesy[167] (v nichž je zastoupen i např. chráněný tis červený)[168] a specificky utvářenou krajinou, která v ČR nemá obdoby.[169] Jedná se tak o území s nejvyšší biodiverzitou na jednotce plochy s unikátní geomorfologií, čímž se značně podobá NP Podyjí.[170] Z výše uvedeného bezpochyby vyplývá, že území Křivoklátska je z mnoha pohledů jedinečné a zajisté také splňuje požadavky na vyhlášení národního parku. Tomuto tématu je dále věnována poslední kapitola této práce.

Přestože jsou národní parky nejvíce chráněná území v České republice, čelí i tak řadě ekologických problémů, načež tím nejvýraznějším z nich je turismus.

---

[163] Viz. ustanovení § 23 odst. 1,2 ZOPK.
[164] STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 31 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
[165] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 148.
[166] Oznámení záměru na vyhlášení Národního parku Křivoklátsko. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zamer_vyhladn%C3%AD_narodni_park_krivoklatsko.
[167] KAŠA, Radek R. Berounský deník: Vyhlášení Křivoklátska národním parkem je logický krok, říká Anna Hubáčková. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Berounský deník, 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news__20220817-Berounsky-denik-Vyhlaseni-Krivoklatska-narodnim-parkem-je-logicky-krok-rika-Anna-Hubackova.
[168] CIHLÁŘ, Václav. Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. EnviWeb.cz [online]. Brno: © EnviWeb, 2006 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.enviweb.cz/59257.
[169] Unikátní krajina Křivoklátska a její přírodní bohatství jsou národním pokladem. Pojďme je více chránit. EnviWeb.cz [online]. Brno: © EnviWeb, 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.enviweb.cz/121471.
[170] Ondřej Šebestík. Podcast Podhoubí. Ochranu přírody máme top kvality, problém je ten zbytek. Přibyde národní park Křivoklátsko? 11. ledna 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.mujrozhlas.cz/podhoubi.

NP Krkonoše navštíví během jednoho roku přibližně 6 mil. návštěvníků, což se negativně odráží na přírodě jako takové.[171] K řešení extrémní návštěvnosti v národních parcích slouží především nástroje komunikační (tedy výchova návštěvníků, komunikace s agenturami zabývajícími se cestovním ruchem) a nástroje represivní (které provádí strážci přírody), avšak v poslední době se stále více prosazuje názor, že dalším možným řešením by bylo zavedení vstupného. ZOPK ustanovení regulující poplatky v národních parcích obsahoval (konkrétně v § 24), avšak novelou provedenou zákonem č. 123/2017 Sb. bylo z důvodu rozporu s LZPS zrušeno, jelikož zde nebyly upraveny základní náležitosti poplatků, načež tento nedostatek dále napraven nebyl a současná právní úprava tedy stanovovat poplatky za vstup do národních parků neumožňuje.[172]

Zpoplatnění vstupů by však bylo výhodné především z pohledu ekonomického „zajištění" správy národních parků, tj. např. zajištění většího množství strážců přírody či vzdělávání návštěvníků.[173] Obecně v Evropě nejsou poplatky za vstup do národních parků prozatím zvykem, výjimkami jsou však např. Chorvatsko, Turecko či Polsko. Ovšem celosvětově je tomu právě naopak, např. v afrických nebo amerických státech se jedná o běžnou praxi. Vybírání poplatků s sebou přináší mnohá pozitiva, jako zlepšování péče o chráněná území či zlepšování turistické vybavenosti,[174] tudíž rozumné zpoplatnění vstupů by jistě bylo příznivým přispěním k ochraně těchto zvláště chráněných území. Již výše zmíněné Polsko může být příkladem, že se tento systém dá nastavit tak, aby vyhovoval všem stranám. Např. v polském NP Krkonoše je cena jednodenní vstupenky nastavena tak, aby si ji mohl dovolit každý,[175] navíc zákon

[171] PELC, František a Pavel PEŠOUT. Soustava národních parků v ČR: součást naší přírodní pokladnice. Ochrana přírody [online]. 2013, 2013(2) [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/soustava-narodnich-parku-v-cr/.
[172] Vomáčka, V., Knotek, J., Konečná, M., Hanák, J., Dienstbier, F., Průchová, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 227-229.
[173] Ondřej Šebestík. Podcast Podhoubí. Ochranu přírody máme top kvality, problém je ten zbytek. Přibyde národní park Křivoklátsko? 11. ledna 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.mujrozhlas.cz/podhoubi.
[174] PATZELT, Zdeněk. Poplatky a chráněná území. Ochrana přírody [online]. 2010, 2010 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/poplatky-a-chranena-uzemi/.
[175] Cena jednodenní vstupenky se nyní pohybuje cca. kolem 45 Kč. Viz. Bilety. Karkonoski Park Narodowy [online]. Jelenia Góra: Karkonoski Park Narodowy [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://kpnmab.pl/bilety/page.

stanovuje pro určité osoby 50 % slevu, načež někteří mají vstup dokonce zdarma. Část výdělku poté slouží k zajištění činnosti dobrovolných záchranných služeb.[176]

4.2 Chráněné krajinné oblasti

Tato zvláště chráněná území jsou v ZOPK charakterizována jako *„rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.“*[177] Zákon nevylučuje hospodářské využití těchto území, avšak s ohledem na zóny ochrany CHKO[178] a s cílem udržování a zlepšování jejich přírodního stavu, a rovněž nezakazuje i jejich rekreační využití, avšak pouze za předpokladu, že nedochází k poškozování hodnot CHKO.[179] Chráněné krajinné oblasti, jejich poslání společně s bližšími ochrannými podmínkami jsou vyhlašovány prostřednictvím nařízení vlády republiky,[180] ačkoliv vláda není orgánem ochrany přírody dle § 75 ZOPK. Ustanovení § 37 odst. 1 ZOPK dále upravuje nemožnost vyhlásit ochranné pásmo chráněných krajinných oblastí.

Česká republika má nyní celkem 26 CHKO[181], z nichž nejstarší je CHKO Český ráj, která byla vyhlášena 1. března 1955, a nejmladší je CHKO Brdy, jež byla vyhlášena 1. ledna 2016.[182]

Národní parky i chráněné krajinné oblasti jsou tedy velkoplošnými zvláště chráněnými územími, avšak existují mezi nimi zásadní rozdíly. Prioritou u národních parků je především „bezzásahovost“, tedy umožnění volných přírodních procesů bez zásahů člověka. Naproti tomu je v chráněných krajinných oblastí využíván jemný, citlivý management s respektem ke kulturní krajině s omezením pouze takových činností a zásahů člověka, které by poškozovaly

[176] Viz. ustanovení Art. 12 Dz. U. 2004 Nr 92, poz 880 Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody (polský zákon o ochraně přírody a krajiny).
[177] Viz. ustanovení § 25 odst. 1 ZOPK.
[178] Blíže k zónám CHKO viz. kapitola 6.1.2 Zonace chráněných krajinných oblastí.
[179] Viz. ustanovení § 25 odst. 2 ZOPK.
[180] Viz. ustanovení § 25 odst. 3 ZOPK.
[181] Chráněné krajinné oblasti. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/chranene_krajinne_oblasti.
[182] Seznam chráněných krajinných oblastí v ČR [online]. porame.se, 2016 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: http://poradme.se/index.php?title=Seznam_chr%C3%A1n%C4%9Bn%C3%BDch_krajinn%C3%BDch_oblast%C3%AD_v_%C4%8CR.

krajinu. Další rozdíl je spatřován ve správě těchto dvou forem ochrany území. Národní parky jsou pod správou Ministerstva životního prostředí, na území chráněných krajinných oblastí naopak hospodaří správci státního majetku (tedy státní lesy, na zemědělských plochách zase zemědělci) a zaměstnanci Ministerstva životního prostředí či Agentury ochrany přírody a krajiny zde figurují pouze v oblasti dozoru a vzdělávání, nikoliv jako správci území,[183] což se může jevit jako nevýhoda, jelikož správci státního majetku nejsou zárukou ochrany veřejného zájmu ve smyslu ochranu přírody a krajiny. Příkladem toho může být situace v CHKO Pálava v roce 2019, kde podle vědců došlo v důsledku nešetrného hospodaření Lesů ČR, s. p. k vymření přísně chráněných motýlů.[184]

4.3 Národní přírodní rezervace

Národní přírodní rezervace jsou *„menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku“*.[185] Svým významem jsou podobné národním parkům, a proto mají většinou i stejné právní nástroje ochrany (kromě nástrojů stanovených pouze pro národní parky, kterými jsou např. zonace NP).[186] Tato území vyhlašují orgány ochrany přírody, načež stanoví i jejich bližší ochranné podmínky.[187] Příslušným orgánem ochrany přírody pro vyhlašování národních přírodních rezervací je Ministerstvo životního prostředí, které tak činí formou vyhlášky.[188] Zákon opět nevylučuje využívání těchto území, avšak za podmínky, že se při něm musí uchovávat či zlepšovat dosavadní stav přírodního prostředí.[189]

Zákon dále stanovuje režim zákazu privatizace (avšak na rozdíl od národních parků pouze určitých) pozemků na území národních přírodních

[183] Ondřej Šebestík. Podcast Podhoubí. Ochranu přírody máme top kvality, problém je ten zbytek. Přibyde národní park Křivoklátsko? 11. ledna 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.mujrozhlas.cz/podhoubi.
[184] Špatné lesní hospodaření na Pálavě zlikvidovalo tisíce přísně chráněných motýlů, kritizují vědci. Ekolist.cz [online]. Praha: © BEZK, 2019 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/spatne-lesni-hospodareni-na-palave-zlikvidovalo-tisice-prisne-chranenych-motylu-kritizuji-vedci.
[185] Viz. ustanovení § 28 odst. 1 ZOPK.
[186] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 160.
[187] Viz. ustanovení § 28 odst. 1 ZOPK.
[188] Viz. ustanovení § 79 odst. 5 písm. h) ZOPK.
[189] Viz. ustanovení § 28 odst. 2 ZOPK.

rezervací. Tyto pozemky však musely být ve vlastnictví státu před účinností zákona o ochraně přírody a krajiny.[190] [191] Dalším rozdílem oproti národním parkům je nemožnost směn pozemků na území národních přírodních rezervací z důvodu zájmu ochrany přírody.[192]

V současné době se na území ČR nachází celkem 110 národních přírodních rezervací,[193] z nichž nejstarší je NPR Žofínský prales, která je také nejstarším chráněným územím[194] a zároveň i jednou z nejvýznamnějších rezervací ČR s nadnárodním významem,[195] a to díky kvalitě dochovaných lesních ekosystémů, z nichž lze např. získat i představu o původním složení dřevin lesů v Novohradských horách.[196]

4.4 Národní přírodní památky

Národní přírodní památku opět definuje zákon jako *„přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk“*[197] Může jí stejně, jako národní přírodní rezervaci, vyhlásit orgán ochrany přírody, kterým je též Ministerstvo životního prostředí, a to formou vyhlášky,[198] přičemž stanoví i její bližší ochranné

[190] Tj. od 1.6.1992.
[191] Viz ustanovení § 32 ZOPK.
[192] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 168.
[193] Ústřední seznam ochrany přírody: Souhrnný přehled [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame.
[194] Žofínský prales a Hojná voda. Nejstarší národní rezervace slaví 180 let Zdroj: https://www.lidovky.cz/orientace/veda/zofinsky-prales-a-hojna-voda-jsou-uz-180-let-chranenymi-uzemimi.A180828_125233_ln_veda_ape. Lidovky.cz [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/veda/zofinsky-prales-a-hojna-voda-jsou-uz-180-let-chranenymi-uzemimi.A180828_125233_ln_veda_ape.
[195] Území NPR Žofínský prales je součástí evropské soustavy chráněných území Natura 2000, a to v rámci Evropsky významné lokality Žofínský prales – Pivonické skály a dále byla v roce 2012 centrální část Žofínského pralesa zařazena do celosvětové sítě lesnicko-ekologického výzkumu CTFS-ForestGEO, jež zahrnuje všechny biomy planety. Viz. DRIMAJ, Jakub, Ondřej MIKULKA a Radim PLHAL. Co také žije mezi ploty Žofínského pralesa?. Ochrana přírody [online]. 2016, 2016(3) [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/co-take-zije-mezi-ploty-zofinskeho-pralesa/.
[196] LEPŠÍ, Martin, Petr LEPŠÍ a Karel BOUBLÍK. Květena národní přírodní rezervace Žofínský prales. Národní park Šumava [online]. Vimperk: Správa Národního parku Šumava, 2007 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2020/08/sg13_1_lepsilepsiboublik.pdf.
[197] Viz. ustanovení § 35 odst. 1 ZOPK.
[198] Viz. ustanovení § 79 odst. 5 písm. h) ZOPK.

podmínky.[199] Zákon dále v případě hrozby poškození národních přírodních památek zakazuje jejich změny či hospodářské využívání.[200] Tento zákaz představuje základní ochranné podmínky národních přírodních památek, a to i přesto, že se nejedná o celý výčet zakázaných aktivit.[201]

Opět platí zákaz privatizace pozemků na území národních přírodních památek, a to za stejných podmínek, jako u národních přírodních rezervací, a dále též není umožněna směna pozemků odůvodněná zájmy ochrany přírody a krajiny.[202]

V ČR je nyní vyhlášeno celkem 126 národních přírodních památek.[203] Za zmínku stojí NPP Hojná Voda, jež byla společně s NPR Žofínským pralesem vyhlášena jako chráněná území již v roce 1838, a jsou tak považována za první vědomě chráněné lokality v ČR.[204]

Základní rozdíl mezi národní přírodní rezervací a národní přírodní památkou vyplývá již z jednotlivých definic těchto zvláště chráněných území. Národní přírodní rezervace může mít pouze přírodní charakter, naproti tomu na vzniku národní přírodní památky se může podílet i člověk, popř. i celá oblast daného území může být vytvořena lidskou rukou (příkladem je NPP Rendez-vous, která kombinuje kulturní i přírodní hodnoty, včetně člověkem vytvořeného Dianina chrámu).[205] Určité území tedy nemůže být zároveň národní přírodní rezervací

[199] Viz. ustanovení § 79 odst. 5 písm. h) ZOPK.
[200] Viz ustanovení § 35 odst. 2 ZOPK.
[201] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 176.
[202] Srov. ustanovení § 35 odst. 3 ZOPK a ustanovení § 32 ZOPK.
[203] Ústřední seznam ochrany přírody: Souhrnný přehled [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame.
[204] Žofínský prales a Hojná voda. Nejstarší národní rezervace slaví 180 let Zdroj: https://www.lidovky.cz/orientace/veda/zofinsky-prales-a-hojna-voda-jsou-uz-180-let-chranenymi-uzemimi.A180828_125233_ln_veda_ape. Lidovky.cz [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/veda/zofinsky-prales-a-hojna-voda-jsou-uz-180-let-chranenymi-uzemimi.A180828_125233_ln_veda_ape.
[205] AOPK ČR - RP Jižní Morava: Národní přírodní památka Rendez-vous [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://old.ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=1450&hidemenu=1.

a národním přírodním parkem, avšak jako maloplošná zvláště chráněná území mohou být obě kategorie součástí velkoplošných zvláště chráněných území.[206] [207]

4.5 Přírodní rezervace

Jedná se o *„menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.“*[208] Přírodní rezervaci může dle § 77a odst. 2 ZOPK ve formě nařízení vyhlásit kraj pro svůj správní obvod, ačkoliv není orgánem ochrany přírody dle § 75 ZOPK, ale pouze na územích, kterými nejsou národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, včetně jejich ochranných pásem, a vojenskými újezdy. Na území národních parků a jejich ochranných pásem může přírodní rezervaci vyhlásit Ministerstvo životního prostředí, dále tak na území chráněných krajinných oblastí může učinit Agentura ochrany přírody a krajiny ČR formou nařízení a na území vojenských újezdů zase Ministerstvo obrany ve formě vyhlášky.[209] Tyto orgány přitom stanoví bližší ochranné podmínky přírodní rezervace.[210]

Zákon, narozdíl od režimu stanoveného u národních parků, národních přírodních rezervací a národních přírodních památek, nezakazuje privatizaci pozemků na území přírodních rezervací. Podmínkou však je, že se jedná o nezastavěné pozemky,[211] které byly ke dni účinnosti zákona o ochraně přírody a krajiny ve vlastnictví státu a Ministerstvo životního prostředí udělilo svůj souhlas. Takový pozemek může být potom zcizen. Od privatizace je třeba odlišit právo

[206] MATĚJČEK, Tomáš. Jaký je rozdíl mezi národní přírodní památkou a národní přírodní rezervací?. Přírodověci.cz [online]. Přírodovědci.cz, 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.prirodovedci.cz/zeptejte-se-prirodovedcu/4859.
[207] Příkladem je CHKO Třeboňsko, v němž jsou vyhlášeny celkem čtyři národní přírodní rezervace (NPR Červené blato, NPR Stará a Nová řeka, NPR Velký a Malý Tisý a Žofinka) a dvě národní přírodní památky (NPP Ruda a Vizír). KOŠINOVÁ, Marie. Přírodní rezervace a památky v CHKO Třeboňsko. Trebonsko.cz [online]. Třeboň: Destinace Třeboňsko, 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.trebonsko.cz/prirodni-rezervace-a-pamatky-v-chko-trebonsko.
[208] Viz. ustanovení § 33 odst. 1 ZOPK.
[209] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 170.
[210] Viz. ustanovení § 33 odst. 1 ZOPK.
[211] Viz. ustanovení § 2 odst. 1 písm. f) stavebního zákona.

hospodaření, na jehož základě jsou určité subjekty oprávněny hospodařit se státním majetkem, načež toto právo může být i dále převedeno na jiný subjekt.[212] [213]

4.6 Přírodní památky

Přírodní památkou je *„přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk.“*[214] Stejně jako u přírodní rezervace může přírodní památku vyhlásit na základě § 77a odst. 2 ZOPK kraj pro svůj správní obvod formou nařízení, a to za podmínky, že nejde o národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, popř. jejich ochranná pásma či vojenské újezdy. V případě, že jde o tyto zvláště chráněná území, vyhlašují zde přírodní památky orgány (a ve formě) stejné, jako u přírodních rezervací.[215] Orgány, které takto vyhlásí přírodní památku, stanoví i její bližší ochranné podmínky.[216]

Zákon v případě přírodních památek opět nezakazuje možnost privatizace, ovšem za daných podmínek.[217] Musí se jednat o nezastavěné pozemky, které byly ve vlastnictví státu ke dni nabytí účinnosti zákona o ochraně přírody a krajiny a lze je zcizit znovu jen se souhlasem Ministerstva životního prostředí.[218]

Co se týče jednotlivých rozdílů v rámci maloplošných zvláště chráněných území, přírodní rezervace slouží především k ochraně jednotlivých ekosystémů, naproti tomu přírodní památky chrání geologické a geomorfologické fenomény, dále naleziště nerostů či ohrožené druhy, a to pouze v částech ekosystémů. Příkladem může být např. často zmiňovaná NPR Žofínský prales, jež chrání celý

[212] Např. vojenské státní subjekty mohou převést právo hospodaření k lesům na Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 171.
[213] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 170-171.
[214] Viz. ustanovení § 36 odst. 1 ZOPK.
[215] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 179.
[216] Viz. ustanovení § 36 odst. 1 ZOPK.
[217] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 180.
[218] Viz. ustanovení § 36 odst. 3 ZOPK.

pralesní ekosystém[219] a NPP Panská skála, která je sama o sobě „pouze“ geologickým útvarem,[220] tzn., že se nejedná o širší území chránící určitý ekosystém. Další diferencí je fakt, že národní přírodní rezervace a národní přírodní památky mají národní či mezinárodní význam, avšak přírodní rezervace a přírodní památky mají oproti tomu pouze význam regionální.[221]

[219] MAČÁT, Zdeněk. Žofínský prales - národní přírodní rezervace. Natura Bohemica [online]. © Natura Bohemica, 2019 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: http://www.naturabohemica.cz/zofinsky-prales/.
[220] Panská skála. České Švýcarsko [online]. Krásná Lípa: České Švýcarsko [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.ceskesvycarsko.cz/cs/zazitky/cile/panska-skala.
[221] Maloplošná zvláště chráněná území. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.nature.cz/maloplosna-zvlaste-chranena-uzemi.

5 Nástroje ochrany zvláště chráněných území

Ochrana životního prostředí je obecně zajišťována nástroji, které se dělí na nástroje přímého (mocenského) a nástroje nepřímého působení. Přímé nástroje se vyznačují tím, že působí přímo na stav životního prostředí, a to metodami právní regulace (tj. příkaz, zákaz, povolení atd.). Nástroje nepřímé jsou (na rozdíl od přímých) zahrnovány do mimoprávních nástrojů ochrany životního prostředí, avšak i přesto mají formu závazného a vynutitelného pravidla chování.[222]

K ochraně zvláště chráněných území slouží jak nástroje přímé, tak i nepřímé. Přímými nástroji ochrany jsou poté nástroje administrativně-právní, koncepční, dobrovolné a také nástroje sankční (ve smyslu deliktní odpovědnosti) a nepřímými nástroji jsou nástroje ekonomické.[223]

5.1 Administrativně-právní nástroje

Do administrativně-právních nástrojů se řadí ukládání povinností ve formě zákazů, příkazů či omezení. Tyto povinnosti poté zavazují svého adresáta k tomu, aby se něčeho zdržel, něco strpěl či něco konal, a to v zájmu ochrany zvláště chráněných území. Vycházejí buď přímo ze zákona nebo mohou být uloženy orgány ochrany přírody abstraktním nebo konkrétním aktem na základě a v mezích zákona. Takovými nástroji jsou především základní a bližší ochranné podmínky zvláště chráněných území, ale také povolování výjimek z těchto podmínek podle § 43 ZOPK.[224] Povolení výjimky vyžaduje i např. provozování letadla způsobilého létat bez pilota (tedy dronu) v národních parcích mimo zastavěné a zastavitelné území obcí dle § 16 odst. 2 písm. s) ZOPK, načež toto ustanovení bylo do zákona zakotveno novelou z roku 2017 jako reakce na rychlý technologický rozvoj, který umožnil rozšíření dronů i mezi běžnými fyzickými osobami (drony tedy již nepoužívají pouze profesionálové). Používání dronů však představuje značné riziko pro ochranu přírody, a to ve smyslu vyrušování zvířat nebo hroby požárů, které

[222] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 36-37.
[223] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 514.
[224] Tamtéž, str. 514-515.

by mohly vzniknout při nechtěném pádu tohoto stroje.[225] Dále lze zmínit § 66 ZOPK, a konkrétně odstavec 3, jež byl do tohoto ustanovení vložen zrovna nedávno, který umožňuje orgánům ochrany přírody vydat zákaz nebo omezení provádět ohňostroje nebo jinak používat zábavní pyrotechniku ve zvláště chráněném území (s výjimkou NP), jeho ochranném pásmu a v lokalitách soustavy NATURA 2000.[226]

Dalšími nástroji jsou správní akty, konkrétně tedy povolení, souhlasy, schválení a jiné úkony (stanoviska atd.). Jako příklad lze uvést ustanovení § 44 ZOPK, které upravuje nutnost vydávání závazných stanovisek orgány ochrany přírody k některým činnostem ve zvláště chráněných územích či § 45g ZOPK upravující podmínky pro vydávání povolení, souhlasů, stanovisek nebo výjimek ze zákazů podle tohoto zákona pro evropsky významnou lokalitu či ptačí oblast. Do těchto nástrojů lze řadit i hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na lokality soustavy NATURA 2000 podle § 45h-45i ZOPK.[227] Za administrativně-právní nástroj se považuje také kategorizace zvláště chráněných území na základě § 14 odst. 2 ZOPK a rozlišování jednotlivých typů přírodních stanovišť dle čl. 1 písm. c) Směrnice o stanovištích.[228]

Na tomto místě je vhodné zmínit i tzv. jednotné enviromentální stanovisko, které je předmětem návrhu zákona o jednotném environmentálním stanovisku, a jež by se také dalo zařadit do administrativně-právních nástrojů. Návrh zákona souvisí s novelou dosud neúčinného nového stavebního zákona, jež vyvolal řadu negativních reakcí, což bylo i důvodem rozhodnutí nové vládní koalice pro jeho novelizaci.[229] Jednotným enviromentálním stanoviskem by tedy mělo být *„závazné*

[225] CHALOUPKOVÁ, Tereza. Provoz dronů ve zvláště chráněných územích. Ochrana přírody [online]. 2018, 2018(4) [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/provoz-dronu-ve-zvlaste-chranenych-uzemich/.
[226] JELÍNKOVÁ, Jitka. Regulace ohňostrojů a používání zábavní pyrotechniky – nový odstavec 3 § 66 ZOPK. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(2) [cit. 2023-03-19]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/regulace-ohnostroju-a-pouzivani-zabavni-pyrotechniky-novy-odstavec-3-66-zopk/.
[227] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 515.
[228] Tamtéž, str. 516.
[229] KUSÁK, Martin a David MAREŠ. Jednotné environmentální stanovisko v rámci připravovaných legislativních změn nového stavebního zákona. Epravo.cz [online]. Praha: © EPRAVO.CZ, 2022 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/jednotne-environmentalni-stanovisko-v-ramci-pripravovanych-legislativnich-zmen-noveho-stavebniho-zakona-115637.html.

stanovisko k vlivům na životní prostředí u záměru, který podléhá povolování podle stavebního zákona nebo posouzení vlivů na životní prostředí podle zákona o posuzování vlivů na životní prostředí, které se vydává namísto správních úkonů stanovených jinými právními předpisy v oblasti ochrany životního prostředí.“[230] Návrh zákona je reakcí na zavedení nové soustavy orgánů státní stavební správy na základě nového stavebního zákona, načež v návaznosti na to by mělo dojít i k novelizaci jednotlivých zákonů (a především tedy ZOPK) změnovým zákonem. Účelem takovýchto změn je především zrychlení povolovacích procesů týkajících se staveb, avšak na úkor převedení určitých kompetencí z orgánů ochrany životního prostředí na stavební úřady.[231]

Návrh zákona ovšem nově (oproti novému stavebnímu zákonu) zavádí, že orgány ochrany životního prostředí, které nyní podle platné právní úpravy činí správní úkony (nejčastěji ve formě závazného stanoviska), budou vydávat jednotné enviromentální stanovisko, které v sobě bude integrovat všechny podkladové správní akty k těm záměrům týkajících se práva životního prostředí, které jsou povolovány podle stavebního zákona. Takovými orgány by měly být obecní úřady obce s rozšířenou působností nebo ve stanovených případech krajské úřady a MŽP. Důležité je zmínit, že do jednotného enviromentálního stanoviska nebudou zahrnuty správní úkony týkající se ZCHÚ, evropsky významných lokalit a ptačích oblastí, kde by mělo být vydáváno společné rozhodnutí dle § 83 ZOPK ke stavebním i nestavebním záměrům příslušným orgánem ochrany přírody bez ohledu na režim zastavěných území a zastavitelných ploch s regulačním plánem. Důvodem pro to je, že zde kvůli cennosti daných území existuje i výrazný veřejný zájem tato území také chránit, načež toto svými kompetencemi splňují pouze speciální orgány ochrany přírody. Nově by bylo také zavedeno, že do těchto rozhodnutí, týkajících se však pouze národních parků, budou zahrnuty i otázky ohledně ochrany zemědělské půdy a lesa. Návrh zákona však stanovuje, že jednotné enviromentální stanovisko bude vydáváno v ochranných pásmech ZCHÚ. Ochranná pásma mají za úkol chránit jednotlivá ZCHÚ před negativními vlivy zvenčí, a proto by bylo i žádoucí, aby při povolování záměrů v těchto pásmech

[230] Ustanovení § 2 vládního návrhu zákona o jednotném environmentálním stanovisku. Viz. Sněmovní tisk 328 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=328&CT1=0.
[231] Viz. kapitola 1.2.2.4. Ochrana přírody a krajiny a nový stavební zákon.

byl zachován určitý odborný prvek. Ten by měl být zajištěn tím, že se příslušný orgán bude při procesu povolování v těchto lokalitách obracet na správy NP a AOPK ČR.[232]

Pozitivně lze v souvislosti s návrhem hodnotit důraz na ochranu veřejných zájmů (zvláště tedy veřejného zájmu na ochraně přírody a krajiny) ve smyslu ponechání agendy týkající se práva životního prostředí orgánům ochrany životního prostředí tak, aby byla zajištěna odbornost jednotlivých rozhodování, oproti úpravě nového stavebního zákona, která by jistě způsobila i nenávratné škody na životním prostředí. Částečně negativně může být vnímáno navýšení administrativní zátěže pro orgány ochrany přírody, které by bylo spojeno s vydáváním jednotného enviromentálního stanoviska, a s tím i související nutnosti zvýšení nákladů na státní správu zejména z důvodu zajištění personálního posílení pro jednotlivé orgány. Avšak toto by měla vykompenzovat efektivita (spočívající v zajištění srozumitelnosti a celkového zrychlení) povolovacích procesů daných záměrů.[233] Návrh byl nyní Poslaneckou sněmovnou schválen,[234] přičemž bude následovat projednání v Senátu. Nezbývá tedy než jen doufat, že návrh bude v konci znamenat pozitivní změnu ve všech oblastech.

5.2 Další nástroje

5.2.1 Dobrovolné nástroje

Dobrovolné nástroje představují nejčastěji veřejnoprávní subordinační smlouvy. Jedná se o smlouvy, které jsou uzavírány mezi správním orgánem a osobou, jež by byla účastníkem řízení, kdyby takové řízení probíhalo, a o jejíž právech a povinnostech by bylo rozhodováno. Tato smlouva tedy nahrazuje správní akt (tj. např. povolení či souhlas) a nelze opomenout, že podmínkou její účinnosti je také souhlas osob, které by byly účastníky takového řízení.[235] Výhodou těchto

[232] Sněmovní tisk 328 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=328&CT1=0.
[233] Tamtéž.
[234] Sněmovní tisk 329 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://public.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=9&t=329.
[235] KOPECKÝ, Martin. Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 194.

smluv oproti správním aktům či opatřením obecné povahy spočívá v zajištění šetrnějšího vztahu k životnímu prostředí díky dobrovolně převzatým závazkům.[236]

Z pohledu zvláštní územní ochrany jsou veřejnoprávní subordinační smlouvy uzavírány mezi orgány ochrany přírody a vlastníky (či nájemci) pozemků. Příkladem smluvní ochrany je ustanovení § 39 ZOPK, které upravuje uzavírání písemných smluv za účelem ochrany evropsky významných lokalit namísto vyhlašování maloplošných zvláště chráněných území, včetně jejich ochranných pásem.[237] To znamená, že takovouto smluvní ochranu lze použít pouze za předpokladu, že dané území není již chráněno v určité kategorii zvláště chráněných území. Dané území musí být tedy chráněno buď na základě zákona, anebo smluvně, nelze jej chránit oběma způsoby. V tomto případě se tak ale nejedná o veřejnoprávní subordinační smlouvu, jelikož se jí nenahrazuje vydání rozhodnutí, avšak má charakter veřejnoprávní smlouvy dle § 159 a násl. správního řádu *sui generis* (svého druhu).[238] Dále je v tomto případě vhodné, aby bylo celé území ve vlastnictví pouze jedné osoby, či aby více vlastníků vystupovali jako jedna osoba tak, aby bylo možné chránit území jako celek, a nikoliv pouze jeho části. Toto ustanovení zákona umožňuje také smluvně chránit i jiná území, která nebyla vyhlášena jako zvláště chráněná (může se jednat např. o území nově navržená jako zvláště chráněná území), avšak musí splňovat určité „kvality“[239] podle tohoto ustanovení. Dle § 39 odst. 1 písm. b) ZOPK je takto zřízená ochrana vázána k pozemku formou věcného břemene, které však nevzniká ze zákona, z čehož vyplývá, že ke vzniku smluvní ochrany musí být uzavřena také smlouva o zřízení věcného břemene, jež může být obsažena ve smlouvě o ochraně území.[240] [241] Tato ochrana je následně zapsána do katastru nemovitostí na žádost orgánu ochrany

[236] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 516.
[237] HAVELKOVÁ, Svatava. Veřejnoprávní smlouvy: v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2010, 14. 9. 2010, 2010(4) [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/verejnopravni-smlouvy/.
[238] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 193.
[239] Podle ustanovení § 39 odst. 1 ZOPK se musí jednat o jiná území se soustředěnými přírodními hodnotami, kde jsou zastoupeny významné či jedinečné ekosystémy v rámci příslušné biogeografické oblasti nebo stanoviště vzácných či ohrožených druhů živočichů a rostlin.
[240] Smlouva se tedy váže k pozemku, a nikoliv k vlastníku, tzn. že závazky z této smlouvy přecházejí formou věcného břemene na nové vlastníky určitého pozemku. Viz. MIKO, Ladislav a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 186.
[241] MIKO, Ladislav a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 184-186.

přírody a krajiny a vlastník je tak smlouvou dobrovolně omezen ve svém vlastnictví. Smlouva však následně nezavazuje třetí osoby,[242] tyto mají ale podle § 39 odst. 2 ZOPK povinnost takové území nepoškozovat.[243]

Dalším příkladem může být také uzavírání smluv o způsobu hospodaření v ptačích oblastech dle § 45e odst. 4 ZOPK.[244] Toto ustanovení umožňuje ve smlouvě dohodnout provádění určité činnosti, k níž je třeba souhlasu orgánu ochrany přírody na základě nařízení vlády, načež tato smlouva takovýto podmíněný souhlas nahrazuje.

5.2.2 Koncepční nástroje

Mezi koncepční nástroje zvláštní územní ochrany přírody a krajiny patří plány péče o zvláště chráněná území dle § 38 ZOPK a zásady péče o národní parky dle § 38a ZOPK.

Plán péče je „*odborný a koncepční dokument ochrany přírody, který na základě údajů o dosavadním vývoji a současném stavu zvláště chráněného území navrhuje opatření na zachování nebo zlepšení stavu předmětu ochrany ve zvláště chráněném území a na zabezpečení zvláště chráněného území před nepříznivými vlivy okolí v jeho ochranném pásmu.“*[245] Slouží tedy k usměrňování lidské činnosti spočívající především v činnosti vlastníků a nájemců na pozemcích nacházejících se na chráněném území. Je zpracováván pro všechny zvláště chráněná území s výjimkou národních parků, a je schvalován orgánem ochrany přírody příslušným k vyhlášení zvláště chráněného území, kromě chráněných krajinných oblastí, u nichž zpracování plánu péče zajišťuje Ministerstvo životního prostředí, a to na období 10 až 15 let.[246] Orgány ochrany přírody zajišťují také následnou realizaci plánu péče, načež je třeba zmínit, že plánem péče jsou následně též vázány v rámci svých postupů. Samotnou péči o zvláště chráněná území vykonávají fyzické a právnické osoby, které jsou k takové činnosti odborně způsobilé.[247] Plán

[242] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str.475-476.
[243] Viz. ustanovení § 39 odst. 2 ZOPK.
[244] HAVELKOVÁ, Svatava. Veřejnoprávní smlouvy: v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2010, 14. 9. 2010, 2010(4) [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/verejnopravni-smlouvy/.
[245] Viz. ustanovení § 38 odst. 1 ZOPK.
[246] Postup schvalování plánu péče viz. § 38 odst. 2-§ 38 odst. 5 ZOPK.
[247] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 188.

péče je využíván pouze podpůrně pro jiné druhy plánovacích dokumentů, jako je např. plán mysliveckého hospodaření nebo plánování v oblasti vod, a není tak závazný ani pro fyzické, ani právnické osoby.[248] Podrobný obsah plánu péče pro jednotlivé kategorie ZCHÚ upravuje vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 45/2018 Sb. a dále metodické pokyny MŽP. Schválený plán péče je uložen v Ústředním seznamu ochrany přírody a krajiny, který vede Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. [249]

Zásady péče o národní parky a jejich ochranná pásma jsou koncepčním odborným dokumentem, který je zpracováván pouze pro národní parky. Jejich cílem je *„zachování nebo zlepšení stavu předmětů ochrany národních parků a v ochranných pásmech zabezpečení národních parků před nepříznivými vlivy z okolí.“*[250] Zpracování zásad péče o národní parky zajišťuje orgán ochrany přírody,[251] načež podléhají schválení Ministerstva životního prostředí.[252]

5.2.3 Ekonomické nástroje

Ekonomické nástroje patří k nástrojům nepřímé regulace, které souvisí s ovlivňováním chování fyzických a právnických osob, kterým je ponechána možnost volby určitého chování, avšak tato volba je ovlivňována určitým žádoucím směrem. Ekonomické nástroje mají tedy motivační (stimulační) účinky, kterými je působeno na alternativy chování jednotlivců tak, že jedna z nabízených alternativ je ekonomicky výhodnější.[253]

Ekonomickým nástrojem v souvislosti se zvláštní územní ochranou je pouze finanční příspěvek za zlepšování stavu přírody a krajiny dle § 69 ZOPK.[254] Tento příspěvek lze poskytnout vlastníkům či nájemcům pozemků, kteří s orgány ochrany přírody uzavřeli písemnou dohodu o realizaci opatření ke zlepšení stavu přírody.[255]

---

[248] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 489.
[249] Plánujeme péči. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://nature.cz/planujeme-peci.
[250] Viz. ustanovení § 38a odst. 1 ZOPK.
[251] Viz. ustanovení § 38a odst. 2 ZOPK.
[252] Viz. ustanovení § 38a odst. 4 ZOPK.
[253] Dienstbier, F.: Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní, disertační práce, 2006, str. 15-16.
[254] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 518-520.
[255] Viz. ustanovení § 68 odst. 2 ZOPK.

Podmínkou je, že se tyto osoby buď zdrží určité činnosti nebo provedou dohodnuté práce v zájmu zlepšení přírodního prostředí. Příkladem může být situace, kdy kraj, jako orgán ochrany přírody zajišťující realizaci péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma,[256] uzavírá s vlastníky a nájemci pozemků písemné dohody za účelem údržby těchto území, která spočívá např. posečení vysoké trávy či odstranění sena, kterým je následně za tuto činnost poskytnut finanční příspěvek. Údržba se dále řídí plánem péče, který daný kraj schválil, v němž je uvedeno i to, kdy dochází k údržbě, jak často a jakým způsobem.[257]

[256] Podle ustanovení § 38 odst. 6 a ustanovení § 77a odst. 4 písm. f) ZOPK.
[257] FROLOVÁ, Irena. Kraj podpoří údržbu chráněných luk a pastvin částkou přes 600 tisíc korun. Zlin.cz [online]. Zlín: ZLIN.CZ, 2017 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://zlin.cz/zpravy/528972n-kraj-podpori-udrzbu-chranenych-luk-a-pastvin-castkou-pres-600-tisic-korun/.

6 Ochranné podmínky zvláště chráněných území

Jak je již několikrát zmíněno v této práci, zvláště chráněná území se řadí do několika kategorií. V závislosti na tom, do jaké kategorie je určité chráněné území zařazeno, a u národních parků a chráněných krajinných oblastí i na základě jejich zonací, jsou poté stanovena jednotlivá omezení pro lidské činnosti.[258] Ochranné podmínky ZCHÚ lze dělit na vnější a vnitřní.

6.1 Vnitřní ochrana zvláště chráněných území

6.1.1 Zonace národních parků

Národní parky se vyznačují tím, že se jedná o plošně rozsáhlá území, v nichž dochází k ochraně přirozených nebo lidskou činností málo ovlivněných ekosystémů.[259] Tato území se následně člení do jednotlivých zón, a to podle cílů ochrany a stavu ekosystémů.[260] Od 1. června 2017, po nabytí účinnosti zákona č. 123/2017 Sb., kterým se měnil zákon o ochraně přírody a krajiny, byly zavedeny celkem čtyři zóny ochrany přírody oproti původní úpravě, která upravovala zóny pouze tři. Jsou jimi tedy: [261]

a) zóna přírodní,
b) zóna přírodě blízká,
c) zóna soustředěné péče o přírodu,
d) zóna kulturní krajiny.

První zóna představuje nejpřísnější režim ochrany, v níž lze provádět pouze takové zásahy, které nejsou v rozporu s cílem jejím ochrany, tzn., že přírodní procesy zde probíhají, s určitými výjimkami, bez lidského zásahu (tzv. bezzásahovost). Zákon stanoví, ve kterých případech lze v této zóně provádět i další opatření, a to za předpokladu, kdy je to nezbytné k ochraně životů a zdraví osob, ochrany majetku či ochrany přírody. Jedná se např. o situace odstraňování

[258] Ochrana území. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.nature.cz/ochrana-uzemi.
[259] MIKO, Ladislav a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 137-138.
[260] Národní parky. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_parky.
[261] Viz. ustanovení § 18 odst. 1 ZOPK.

nepotřebných staveb nebo hašení požárů,[262] načež v souvislosti s tím lze uvést zrovna nedávný případ požáru v Národním parku České Švýcarsko, který vznikl v červenci v roce 2022 a zasáhl území přibližně o rozloze 1060 hektarů a stal se tak nejrozsáhlejším lesním požárem v ČR.[263] Někteří zastávají názor, že k takovému požáru došlo především v důsledku bezzásahovosti (tedy ochrany území NP na nejvyšší úrovni), jelikož požár se rychle šířil i díky uschlým a zničeným stromům, které byly napadeny kůrovcem a v návaznosti na bezzásahovost se nechaly stát na místě tak, jak byly. Je však třeba si uvědomit, že požár nelze dávat za vinu tomu, že je určité území chráněno s cílem zajištění samovolného vývoje přírody, avšak tomu, že v případě, kdy dojde k napadení stromů kůrovcem (či jiným problémům), je třeba zajistit vhodná opatření (především tedy protipožární) tak, aby právě k takovým situacím nedocházelo.[264] Příkladem takových opatření může být zajištění dostatečného množství hlídkových sil ke včasnému zjištění vzniku požáru, údržba účelových komunikací nebo dostatečná údržba zdrojů vody, které mohou sloužit k hašení požárů.[265] Důkazem prosperity přírody vlivem bezzásahovosti je německý Národní park Bavorský les, kde výsledky studií po rozsáhlém napadení kůrovcem ukázaly, že se zdejší příroda obnovila zcela samovolně, a navíc se zde začaly šířit i vzácné druhy organismů. Proto i záměr jednotlivých německých národních parků vyhlásit bezzásahovost na 75 % jejich celkové rozlohy může být českým národním parkům příkladem.[266] [267]

---

[262] Viz ustanovení § 18a odst. 1 ZOPK.
[263] Požár v Českém Švýcarsku byl největším v historii České republiky. Ekolist.cz [online]. Hřensko: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/pozar-v-ceskem-svycarsku-byl-nejvetsim-v-historii-ceske-republiky.
[264] PATZELT, Zdeněk. Mimořádná událost – Požár v Národním parku České Švýcarsko. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-nasi-prirody/pozar-v-np-ceske-svycarsko/.
[265] Viz. Zásady péče o Národní park Šumava: na období 2022-2040. Národní park Šumava [online]. Vimperk: Správa Národního parku Šumava, © 2008-2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2023/03/20210820_zasady_pece_o_nps_web.pdf.
[266] BEČKA, Pavel. Národní park Bavorský les: nejstarší německý národní park. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(3) [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/narodni-park-bavorsky-les/.
[267] Pro srovnání tvoří první zóna v NP Šumava celkem 27,7 % rozlohy. Viz. ČTK. Ministr podepsal novou zonaci NP Šumava. Věří, že přinese klid a stabilitu Zdroj: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/sumava-zonace-ministr-richard-brabec-zony-zasah-narodni-park-vyhlaska-podpis.A200213_111924_budejovice-zpravy_mrl. Idnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/sumava-zonace-ministr-richard-brabec-zony-zasah-narodni-park-vyhlaska-podpis.A200213_111924_budejovice-zpravy_mrl.

Zóna přírodě blízká se vyznačuje tím, že zde sice převažuje částečně pozměněné prostředí oproti zóně přírodní, v níž je příroda nejzachovalejší, avšak jejím cílem je dosáhnout takového stavu, který je co nejvíce přirozený. Může jít např. o lesní porosty v NP, v nichž je zastoupena řada nevhodných dřevin, které se odstraní a následně se provedou další opatření tak, aby byly poté umožněny nerušené přírodní procesy.[268] Zákon stanoví, ve kterých případech lze v této zóně provádět zásahy.[269]

Zóna soustředěné péče je vymezena na plochách nejvíce ovlivněných činností člověka, jejímž cílem je buď zachování stavu ekosystémů, které jsou významné ve smyslu biologické rozmanitosti (tedy např. aktivní péče o území za účelem zachování ohrožených druhů) nebo postupné zlepšování takového stavu, tzn. přiblížení se co nejvíce přirozenému stavu prostředí (např. obnova ekosystémů).[270] Do této zóny lze opět zasahovat jen na základě zákona.[271]

Poslední zóna je stanovena na plochách, které jsou člověkem již pozměněné a jsou určeny k jejich trvalému využívání.[272] Lze zde provádět různá opatření a zásahy, které však neohrožují předmět ochrany NP a naplňování cílů jeho ochrany.[273]

Nové zóny byly v jednotlivých národních parcích vyhlášeny v průběhu roku 2020 a k jejich změně nebude moct dojít dříve jak za 15 let, a to především z důvodu právní jistoty, a to jak ve vztahu k vlastníkům pozemků, tak i obcím, které se nacházejí na územích NP.[274] Zóny ochrany přírody jsou stanoveny vyhláškou

[268] Zonace Národního parku Podyjí: Návrh k projednání, srpen 2018. Národní park Podyjí [online]. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2019 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/Zonace_NP_Podyji_v_kostce.pdf.
[269] Viz. ustanovení § 18a odst. 2 ZOPK.
[270] Zonace Národního parku Podyjí: Návrh k projednání, srpen 2018. Národní park Podyjí [online]. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2019 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/Zonace_NP_Podyji_v_kostce.pdf.
[271] Viz ustanovení § 18a odst. 3 ZOPK.
[272] Zonace Národního parku Podyjí: Návrh k projednání, srpen 2018. Národní park Podyjí [online]. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2019 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/Zonace_NP_Podyji_v_kostce.pdf.
[273] Viz. ustanovení § 18a odst. ZOPK.
[274]To neplatí pro některé obce v Krkonoších, které jsou na základě právní úpravy vyčleněny do ochranného pásma NP. Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 25 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.

Ministerstva životního prostředí a jejich hranice jsou vyznačeny v terénu správou národního parku způsobem v této vyhlášce určeném.[275]

6.1.2 Zonace chráněných krajinných oblastí

Stejně jako národní parky jsou chráněné krajinné oblasti územně členěny do několika zón, které odpovídají přísnosti ochrany přírody (nejpřísnější ochrana je v zóně první), avšak v komparaci s ochranou národních parků v první zóně je ochrana v CHKO méně přísná.[276] Zpravidla se vymezují celkem čtyři zóny ochrany, přičemž dle zákona mohou být stanoveny zóny pouze tři. Jednotlivé zóny CHKO či jejich změny jsou upraveny vyhláškou Ministerstva životního prostředí.[277] Příkladem lze uvést CHKO České Středohoří, jehož území se člení do čtyř zón, kterými jsou:[278]

a) první zóna, v níž se vyskytují přírodě blízké a člověkem málo pozměněné ekosystémy,
b) druhá zóna, do níž patří člověkem pozměněné ekosystémy,
c) třetí zóna, v níž se nachází člověkem silně pozměněné ekosystémy a
d) čtvrtá zóna, která se vyznačuje již člověkem zcela pozměněnými ekosystémy a části krajiny.

6.1.3 Základní a bližší ochranné podmínky

Zákon o ochraně přírody a krajiny stanoví pro každou kategorii ZCHÚ základní a bližší ochranné podmínky. Základní ochranné podmínky vymezují pravidla, která jsou společná pro danou kategorii zvláště chráněných území. Jsou jimi stanoveny různé zákazy, ze kterých však orgány ochrany přírody mohou ve správním řízení udělit výjimku ve formě správního rozhodnutí (jedná se tedy o zákazy relativního charakteru),[279] avšak pouze za splnění jedné z podmínek

[275] STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 25 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
[276] Tzn., že např. v první zóně CHKO není stanoven zákaz pohybu mimo značené cesty. Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 159.
[277] Viz. ustanovení § 27 ZOPK.
[278] Zonace CHKO. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://ceskestredohori.nature.cz/zonace-chko.
[279] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 373.

uvedených v § 43 odst. 1 ZOPK: „*kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody anebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území*.“ Výjimku může orgán ochrany přírody povolit i formou opatření obecné povahy, pokud se týká blíže neurčeného okruhu osob.[280] Na udělení výjimky však není právní nárok,[281] tzn., že se určitá osoba nemůže domáhat této výjimky u soudu či jiného orgánu. Co se týče národních parků, ustanovení § 16 ZOPK upravuje základní ochranné podmínky NP buďto pro celé území nebo pouze na území mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí. Jedná se tak o zákazy činností, kterými jsou např. vymezování nových průmyslových zón, těžba nerostů, rašelin nebo slatin či provádění ohňostrojů nebo používání zábavní pyrotechniky.

Naproti tomu bližší ochranné podmínky upravují zákazy přímo pro konkrétní chráněné území a určité činnosti či zásahy na tomto území je možné provádět jen se souhlasem orgánu ochrany přírody. V zákoně jsou uvedeny bližší ochranné podmínky pro všechny jednotlivé národní parky, u chráněných krajinných oblastí je poté dána možnost tyto podmínky vyhlásit prostřednictvím nařízení vlády, a stejně tak u všech maloplošných území s tím rozdílem, že k vyhlášení dochází na základě rozhodnutí orgánu ochrany přírody.[282]

V případě národních parků byla do roku 2017 dána možnost stanovení dalších omezení v tzv. návštěvních řádech národních parků, které vydávaly správy národních parků formou obecně závazné vyhlášky a jejich porušení mohla být stíhána jako přestupek. Nicméně novelou zákona o ochraně přírody a krajiny došlo ke změně právní povahy návštěvních řádů, které mají nyní spíše informativní charakter, jelikož jednotlivá omezení či zákazy stanovené opatřeními obecné povahy, právními předpisy nebo rozhodnutími jsou v návštěvních řádech pouze zveřejňovány, avšak protiprávní jednání návštěvníků národního parku jsou sankcionována přímo jako porušení těchto opatření obecné povahy, zákonů nebo rozhodnutí, a nikoliv jako porušení návštěvních řádů.[283]

---

[280] Viz. ustanovení § 43 odst. 2 ZOPK.
[281] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 129.
[282] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 373.
[283] STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 28-29 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.

6.1.4 Klidová území národních parků

Jedná se o území, kde je pohyb osob omezen tak, aby mohlo docházet k nerušenému vývoji ekosystémů, nebo jejich složek, citlivých na rušivé vlivy. To znamená, že cílem klidových území je ochrana nejvzácnějších druhů živočichů a rostlin současně s těmi nejkřehčími ekosystémy, které jsou ohroženy nadměrnou, neusměrněnou, ale dalo by se říci i čím dál tím větší návštěvností turistů.[284] Jsou stanovena opatřením obecné povahy Ministerstva životního prostředí a jejich hranice v terénu a informace o pohybu upravuje orgán ochrany přírody.[285] V praxi to tedy vypadá tak, že hranice klidového území jsou vyznačeny prostřednictvím sloupků se zelenou tabulkou obsahující nápis „klidové území národního parku" a na kmenech stromů dvěma vodorovnými červenými pruhy.[286]

Omezení pohybu v klidových zónách NP spočívá v zákazu vstupovat do míst mimo cesty nebo trasy, které jsou stanoveny orgánem ochrany přírody.[287] Orgán ochrany přírody může dále ve vztahu k těmto cestám a trasám upravit další podmínky ohledně rozsahu, způsobu a času pohybu osob.

6.2 Vnější ochrana zvláště chráněných území

6.2.1 Ochranná pásma

Nástrojem ochrany zvláště chráněných území jsou také ochranná pásma, na jejichž území lze vykonávat určité činnosti nebo zásahy pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody. Ochranná pásma jsou vymezována takovým způsobem, aby obklopovala zvláště chráněná území a svým režimem je ochránila před

[284] BRAUN, Jan. Národní park má pět nových klidových území. Co to znamená pro návštěvníky?. Krkonošský deník.cz [online]. Hradec Králové: © VLTAVA LABE MEDIA, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: https://krkonossky.denik.cz/zpravy_region/narodni-park-ma-pet-novych-klidovych-uzemi-co-to-znamena-pro-navstevniky-20200908.html.
[285] STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 28 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
[286] SALOV, Tomáš. Národní park má nově stanovená klidová území. NP České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce [online]. Krásná Lípa: © Správa Národního parku České Švýcarsko, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: https://www.npcs.cz/narodni-park-ma-nove-stanovena-klidova-uzemi.
[287] To neplatí pro vlastníky nebo nájemce pozemků při vstupu na tyto pozemky a dále pro jiné oprávněné státní i nestátní subjekty. Viz. STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 28 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.

rušivými vlivy z okolí,[288] tedy např. před stavebními záměry na hranicích zvláště chráněných území.[289] Ochrannými pásmy lze zabezpečit všechna zvláště chráněná území, kromě chráněných krajinných oblastí.[290]

Ochranná pásma vyhlašují orgány ochrany přírody, které zároveň vyhlásily i dané zvláště chráněné území, a to také stejným způsobem. Pokud v případě maloplošných území není ochranné pásmo vyhlášeno, je jím území do vzdálenosti 50 m od jejich hranic. Z toho vyplývá, že pro maloplošná zvláště chráněná území jsou ochranná pásma povinná.[291]

Zákon stanovuje obecně pro všechna ochranná pásma ZCHÚ určité činnosti, u kterých je souhlas orgánu ochrany přírody nutný vždy (např. terénní úpravy nebo použití chemických prostředků),[292] a dále upravuje i samostatné případy činností pouze v národních parcích, které též takovýto souhlas vyžadují (např. odstraňování odpadů).[293]

[288] KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. České právo životního prostředí [online]. 2005, 2005(15), 28 [cit. 2023-02-08]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_15.pdf.
[289] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 184.
[290] STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 27 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.
[291] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 374-375.
[292] Viz. ustanovení § 37 odst. 2 ZOPK.
[293] Viz. ustanovení § 37 odst. 3 ZOPK.

7 Státní správa zvláště chráněných území

Státní správu obecně v ochraně přírody a krajiny vykonává řada orgánů, které ZOPK označuje jako orgány ochrany přírody. Jsou jimi dle § 75:

1) obecní úřady,
2) pověřené obecní úřady,
3) obecní úřady obcí s rozšířenou působností,
4) krajské úřady,
5) Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky,
6) správy národních parků,
7) Česká inspekce životního prostředí,
8) ministerstvo životního prostředí,
9) újezdní úřady, Ministerstvo obrany.

Tyto orgány lze poté dělit na obecné orgány, do kterých se řadí Ministerstvo životního prostředí, krajské úřady, obecní úřady, pověřené obecní úřady a obecní úřady s rozšířenou působností, a na speciální orgány, kam patří správy národních parků, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a újezdní úřady, resp. Ministerstvo obrany (tyto orgány vykonávají svou působnost pouze na území vojenských újezdů).[294]

Zmínit lze také stráž přírody, kterou ustanovují krajské úřady, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a správy NP, a to za účelem výkonu veřejné správy v souvislosti ochranou přírody a krajiny. Strážcem přírody může být jmenována pouze fyzická osoba, která je zaměstnancem některého orgánu ochrany přírody nebo dobrovolným spolupracovníkem, jejímž úkolem je poté kontrola dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny.[295] Další podmínky pro výkon této funkce stanoví zákon.

S ohledem na téma této práce budou následně blíže specifikovány pouze orgány ochrany přírody vykonávající správu na území ZCHÚ.

[294] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 396.
[295] Viz. ustanovení § 81 odst. 1 ZOPK.

7.1 Správy národních parků

Správy národních parků jsou speciální orgány ochrany přírody, které vykonávají podle § 78 odst. 2 ZOPK na území národních parků a jejich ochranných pásem státní správu, pokud zákon nestanoví jinak. Podle tohoto ustanovení dále Správa Národního parku Šumava vykonává státní správu na území CHKO Šumava a Správa Národního parku České Švýcarsko vykonává státní správu na území CHKO Labské pískovce, a to v rozsahu působnosti, která náleží Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR, ovšem pouze v případě, kdy ke státní správě na těchto územích není podle zákona příslušné Ministerstvo životního prostředí. Dále je stanoveno, že výčet jednotlivých správ NP, jejich sídla a správní obvody jsou zahrnuty v příloze č. 5 ZOPK. Ustanovení § 78 odst. 13 ZOPK upravuje působnost správ NP také na úseku ochrany zemědělského půdního fondu (konkrétně v rozsahu pověřených obecních úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů).

V zákoně není nijak upravena právní forma správ národních parků, avšak ty správy, které byly vyhlášeny před účinností ZOPK, byly zřízeny jako příspěvkové organizace. Jediná Správa národního parku České Švýcarsko byla zřízena jako správní úřad[296] a byla tedy organizační složkou státu,[297] a to až do konce roku 2017, kdy se na základě novely ZOPK stala též příspěvkovou organizací.[298]

Správy NP mají podle zákona trojí pozici:[299]

1) mají pozici jako orgány ochrany přírody (jak je zmíněno již výše),
2) mají pozici jako odborné organizace ochrany přírody ve smyslu § 78 odst. 5 ZOPK, na jejímž základě provádějí správy NP též např. inventarizační

[296] BOROVIČKOVÁ, Hana a Svatava HAVELKOVÁ. Nástroje ochrany přírody a krajiny. PLANETA [online]. 2005, 12(8), 9 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-3393. Dostupné z: https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/$file/planeta8_web.pdf.

[297] Na základě § 3 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

[298] Viz. článek II., odst. 10 zákona č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů a opatření č. 23/17 Ministerstva životního prostředí o vydání zřizovací listiny státní příspěvkové organizace Správa Národního parku České Švýcarsko.

[299] MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 27 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.

přírodovědné průzkumy nebo monitoring, dokumentaci a šetření v ochraně přírody,

3) a nakonec mají také pozici jako subjekty hospodařící se státními lesy a jiným majetkem státu, který souvisí s plněním funkcí lesa na území národního parku a jeho ochranného pásma, v níž zastupují stát jako vlastníka, a to na základě § 22 odst. 2 ZOPK.[300]

Takové trojí postavení správ NP může být však vnímáno jako negativní, a to především ve smyslu propojení činnosti jako soukromoprávního subjektu (tedy subjektu hospodařícím se státními lesy, byť jsou ve vlastnictví státu) a výkonu státní správy v jedné instituci.[301] V souvislosti s tím byla doporučena účinná změna této právní úpravy, avšak ta by zajisté vyžadovala novelizaci ZOPK, která by zahrnovala přeměnu správ NP na správní úřady, kdy tak lze učinit podle čl. 79 odst. 1 Ústavy pouze zákonem.[302] Z toho lze usuzovat, že v nejbližší době oddělení jednotlivých rolí správ NP očekávat nelze.

Co se týče organizace správ NP, v čele každé správy stojí ředitel, načež dále je správa členěna do několika samostatných odborů.[303] Zákon z jednotlivých orgánů správ NP upravuje pouze radu národního parku,[304] a to v § 20 odst. 1 jako *„iniciativní a konzultační orgán pro záležitosti příslušného národního parku.“* Z tohoto ustanovení tedy vyplývá, že rada NP není orgánem ochrany přírody ani správním úřadem, jejím úkolem je pouze projednávat a posuzovat dokumenty týkající se záležitostí národního parku, které jí správa NP předloží nebo které sama

[300] Jedná se o zvláštní právní úpravu k zákonu č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.
[301] Viz. závěrečné stanovisko (tehdejší) zástupkyně ombudsmana z roku 2012, v němž byla organizaci správ NP vytknuta nedostatečná nestrannost při výkonu veřejné správy ve smyslu rovnosti stran. MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 28 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.
[302] MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 28-29 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.
[303] Např. Správa Krkonošského národního parku je členěna Kancelář ředitele, Odbor péče o národní park, Odbor státní správy, Odbor vnějších vztahů a Odbor vnitřních věcí. Viz. Organizační struktura. Krkonošský národní park [online]. Vrchlabí: © Správa Krkonošského národního parku, 2022 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.krnap.cz/sprava/sprava-krnap/organizacni-struktura/.
[304] Ustanovení § 78 odst. 13 ZOPK stanovuje, že správy národních parků zřizují radu národního parku a jmenují a odvolávají její další členy podle § 20 ZOPK.

navrhne.[305] V některých případech je nutné, aby správy NP některé návrhy dokumentů nejdříve projednaly s radou. Podle § 20 odst. 3 ZOPK se jedná o návrhy zón národního parku, klidových území národního parku, cesty a trasy navržené k vyhrazení v klidových územích národního parku a místa navržená k vyhrazení, ale také i návrh zásad péče o národní park (v tomto případě však existuje odlišný postup podle § 38a ZOPK). V případě, kdy nedojde ke konsensu, musí rada NP předložit daný nesoulad se svým stanoviskem Ministerstvu životního prostředí, která může konkrétní návrh upravit.[306]

Správy NP jsou také společně s Agenturou ochrany přírody a krajiny odvolacím orgánem proti rozhodnutím obecních úřadů upravených v § 76 odst. 1 ZOPK, pověřených obecních úřadů dle § 76 odst. 2 ZOPK a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností dle § 77 ZOPK.[307]

7.2 Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je správním úřadem,[308] který vykonává státní správu v ochraně přírody a krajiny na území chráněných krajinných oblastí, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a jejich ochranných pásem, s výjimkou CHKO Labské pískovce a CHKO Šumava, vojenských újezdů a národních parků a jejich ochranných pásem, a to v případě, pokud ke státní správě na těchto územích není příslušné Ministerstvo životního prostředí.[309] Rozsah výkonu státní správy stanoví ZOPK a jiné zákony.[310]

Do roku 2014 byla Agentura pouze vědeckou a odbornou institucí, pod kterou organizačně spadaly správy CHKO jako orgány ochrany přírody. Agentura však sama postavení orgánu ochrany přírody neměla. [311] Zákonem č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě, však došlo s účinností od 1. 1. 2015 ke zrušení správ CHKO a AOPK ČR se stala správním

[305] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 140.
[306] Viz. ustanovení § 20 odst. 4 ZOPK.
[307] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 401.
[308] Viz. ustanovení § 75 odst. 2 ZOPK.
[309] Viz. ustanovení § 78 odst. 1 ZOPK.
[310] Viz. ustanovení § 75 odst. 2 ZOPK.
[311] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 397.

úřadem podřízeným Ministerstvu životního prostředí.[312] Správy CHKO dále existují již pouze jako součást vnitřní struktury AOPK ČR (tedy jako regionální pracoviště).[313]

Jelikož je AOPK ČR správním úřadem ve smyslu čl. 79 odst. 1 Ústavy, má pravomoc vydávat právní předpisy ve formě nařízení, jimiž může zřizovat přírodní rezervace nebo přírodní památky, včetně jejich ochranných pásem, na území CHKO.[314]

Ustanovení § 78 odst. 3 upravuje věcnou působnost AOPK ČR jako speciálního orgánu ochrany přírody. Kromě těchto kompetencí má ale Agentura, stejně jako správy NP, postavení odborné instituce v ochraně přírody, v jehož rámci je oprávněna provádět různé průzkumy či monitoring anebo spolupracovat s odbornými, výzkumnými a vědeckými pracovišti podle požadavků MŽP,[315] a také postavení subjektu, který může hospodařit s majetkem státu, a to za účelem péče o přírodní a krajinné prostředí a o ekosystémy a jejich složky.[316] Dá se tedy říci, že AOPK ČR má též, jako správy NP, trojí pozici.

Dále jsou dle § 78 odst. 4 ZOPK správy NP v obvodu své územní působnosti, i AOPK ČR, a to na celém území ČR s výjimkou území NP a jejich ochranných pásem, CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce, oprávněny poskytovat finanční náhradu za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření z prostředků státního rozpočtu a AOPK ČR je dána pravomoc poskytovat takové finanční prostředky i k zajištění ochrany přírody a krajiny podle § 2 odst. 2 ZOPK,[317] na celém území ČR.[318]

---

[312] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 380.
[313] Jedná se např. o regionální pracoviště Správa CHKO Beskydy či regionální pracoviště Správa CHKO České Středohoří. Viz. MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 33 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.
[314] Viz. ustanovení § 78 odst. 6 ZOPK.
[315] Viz. ustanovení § 78 odst. 5 ZOPK.
[316] Viz. ustanovení § 78 odst. 11 ZOPK.
[317] Zajištěním ochrany přírody a krajiny se tedy myslí např. vytváření sítě zvláště chráněných území a péči o ně nebo obnova a vytváření nových přírodně hodnotných ekosystémů. Viz. ustanovení § 2 odst. 2 ZOPK.
[318] MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 33 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.

7.3 Krajské úřady

Krajské úřady vykonávají jako orgány ochrany přírody státní správu na zbylých zvláště chráněných územích, tj. na území přírodních rezervací, přírodních památek a jejich ochranných pásmech. Opět zde platí, že tak činí v případě, kdy ke státní správě na těchto územích není příslušné MŽP.

ZOPK v ustanovení § 77a odst. 4 až 7 stanovuje další kompetence v oblasti ochrany přírody, které krajské úřady vykonávají v přenesené působnosti (to platí i pro výkon státní správy).[319] Zákon v odst. 4 a 5 upravuje velmi široký okruh úkolů krajských úřadů, které zasahují do všech jeho osmi částí. Jedná se např. o zajišťování zpracování plánů péče a schvalování plánů péče o PR, PP a jejich ochranná pásma, povolování výjimek ze zákazů v PR a PP nebo vydávání souhlasů k činnostem v ptačích oblastech. [320]

Kromě toho vykonávají také podle § 85 odst. 1 ZOPK společně s AOPK ČR a správami NP v rámci ochrany přírody státní dozor spočívající v kontrole dodržování tohoto zákona a jeho prováděcích předpisů a kontrole, zdali v jejich obvodu působnosti nedochází k ohrožování zájmů ochrany přírody a krajiny. V případě zjištění určitých vad mohou tyto orgány ochrany přírody ukládat opatření k jejich odstranění.

Nakonec vykonávají krajské úřady také působnost podle zvláštních právních předpisů, např. jako dotčené orgány mohou vydávat vyjádření k poskytování plateb podle nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě.[321]

[319] Viz. ustanovení § 90a ZOPK.
[320] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 394.
[321] Tamtéž.

8 Deliktní odpovědnost v oblasti ochrany zvláště chráněných území

Deliktní odpovědnosti v oblasti ochrany přírody se věnuje osmá část ZOPK. Jedná se o odpovědnost za protiprávní jednání, tj. takové jednání, které je v rozporu se zákonem. Deliktní odpovědnost v právu životního prostředí lze dělit na odpovědnost správní (odpovědnost za přestupky) a odpovědnost trestní (tedy odpovědnost za spáchané trestné činy).[322] Obecně platí, že dané jednání může zakládat pouze jednu z těchto odpovědností,[323] proto je třeba v každém případě řádně posoudit závažnost a společenskou škodlivost protiprávního činu.[324]

8.1 Nápravná opatření

Zákon o ochraně přírody a krajiny se v § 86 zabývá institutem odstranění následků neoprávněných zásahů. Toto ustanovení je ve svém prvním odstavci založeno na principu, že každý, kdo svým jednáním způsobí ztráty na přírodě a krajině, má povinnost tyto následky odstranit, tj. vrátit do původního stavu. Za jednání v tomto smyslu se považuje poškození, zničení či nedovolená změna části přírody a krajiny, která je podle tohoto zákona chráněna. V praxi ale často dochází k tomu, že vrácení do původního stavu není již možné nebo účelné, např. tehdy, kdy při nedovoleném zásahu je však nastalá změna pozitivní nebo při pokácení památného stromu.[325] V takovém případě pak § 86 odst. 2 ZOPK upravuje možnost uložení náhradního opatření k nápravě, tj. např. náhradní výsadba.[326]

Co se týče náhradních opatření k nápravě, upravuje zákon pouze možnost ukládání, nikoliv povinnost, jako tomu je u přestupků. Z toho vyplývá, že orgány ochrany přírody mají prostor pro správní uvážení pro uložení či neuložení

[322] DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010, str. 73.
[323] Protiprávní jednání nesmí být současně přestupkem a trestným činem na základě principu *ne bis in idem.* Viz. KOPECKÝ, Martin. Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 249, 258.
[324] KOPECKÝ, Martin. Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 247, 258.
[325] Vomáčka, V., Knotek, J., Konečná, M., Hanák, J., Dienstbier, F., Průchová, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, str. 606-607.
[326] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 428.

nápravných opatření a pro rozhodování o rozsahu a způsobu jejich provedení v konkrétním případě. Účelem nápravných opatření je, a to i pouze částečná, kompenzace negativních následků nedovoleného jednání, načež mají tedy reparační funkci. Částečná kompenzace se může jevit jako nedostatečná ve vztahu ke způsobeným škodám na životním prostředí, avšak dle odborného názoru je její existence odůvodněná tím, že *„ekologická újma ze své podstaty není plně nahraditelná.“*[327]

Rozhodování podle § 86 odst. 1 a 2 probíhá ve správním řízení z moci úřední a ve věci zvláště chráněných území jsou k němu příslušné krajské úřady na základě § 77a odst. 4 písm. x) ZOPK,[328] ale také AOPK ČR a správy NP, a to na základě § 85 ZOPK, dle kterého vykonávají státní dozor v ochraně přírody a v rámci toho mají pravomoc ukládat opatření k odstranění zjištěných závad.[329]

Nakonec ustanovení § 86 odst. 3 upravuje, že v případě, kdy dojde k uložení povinnosti uvedení do původního stavu či náhradního opatření, lze se dále domáhat náhrady škody podle jiných právních předpisů a nezaniká ani možnost postihu za přestupek nebo protiprávní jednání či trestný čin.

8.2 Odpovědnost za přestupky

Přestupek je definován v § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich jako *„společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“* Skutkové podstaty přestupků v úseku ochrany přírody a krajiny jsou stanoveny v ZOPK jakožto zvláštním zákonu, jichž se mohou dopustit jak fyzické osoby podle § 87, tak i právnické a podnikající fyzické osoby podle § 88. Přestupky spáchané fyzickými osobami vychází ze subjektivní odpovědnosti, tzn. odpovědnosti za zavinění, a přestupky právnických či fyzických

[327] JELÍNKOVÁ, Jitka. Odstranění následků neoprávněných zásahů podle § 86 ZOPK – otázky praxe. Ochrana přírody [online]. 2020, 2020(3) [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/odstraneni-nasledku-neopravnenych-zasahu-podle-86-zopk-otazky-praxe/.
[328] STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016, str. 428.
[329] V tomto případě byla použita pouze jiná terminologie. Viz. BAHÝĽOVÁ, Lenka. Nápravná opatření v právu životního prostředí. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition [online]. Brno: Masaryk University, 2010, str. 6 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Bahylova_Lenka__1564_.pdf.

podnikajících osob naopak vychází z odpovědnosti objektivní, tj. odpovědnosti za výsledek.

Jednotlivé skutkové podstaty jsou stanoveny od méně závažných po ty nejvíce závažné, jimž odpovídá i výše pokuty. Přestupky FO jsou podle § 87 odst. 4 ZOPK rozděleny do třech skupin, přičemž za ty nejzávažnější lze uložit pokutu do výše 100 000 Kč, načež v případě, kdy FO podle § 87 odst. 5 ZOPK spáchá přestupek v úseku ochrany zvláště chráněných rostlin a živočichů, dřevin a památných stromů, a to na zvláště chráněném území, může orgán ochrany přírody uložit dané FO pokutu až dvounásobnou. Ustanovení § 88 odst. 3 ZOPK dále upravuje přestupky PO a podnikajících FO, které rozlišuje pouze na skupiny dvě, kdy za závažnější přestupky lze udělit pokutu dokonce ve výši 2 000 000 Kč. Pokuty orgány ochrany přírody udělují obligatorně, tzn. že ve věci nemohou uložit pouze napomenutí podle § 11 zákona PřesZ.[330]

Co se týče samotného řízní o spáchaném přestupku, postupuje orgán ochrany přírody podle zákona o přestupcích.[331]

8.3 Trestněprávní odpovědnost

Do předchůdce dnešního zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, tj. do zákona č.140/1961 Sb., byly zahrnuty trestné činy proti životnímu prostředí až počátkem 90. let (§ 181a a 181b) a komplexněji pak až zákonem č. 134/2002 Sb., s účinností od 1. 7. 2002, jež reagoval na nedostatek platné právní úpravy a byl také nástrojem plnění mezinárodních závazků.[332] Nyní jsou trestné činy proti životnímu prostředí upraveny samostatně v hlavě VIII ve zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, jež obsahuje celkem 17 skutkových podstat trestného činu.

Trestní zákoník upravuje zásadu subsidiarity trestní represe, a to konkrétně v § 12 odst. 2, dle kterého lze trestněprávní důsledky spojené s trestní odpovědností *„uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.“* To znamená, že trestní

[330] BOROVIČKOVÁ, Hana a Svatava HAVELKOVÁ. Nástroje ochrany přírody a krajiny. PLANETA [online]. 2005, 12(8), 34 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-3393. Dostupné z: https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/$file/planeta8_web.pdf.
[331] Tamtéž.
[332] STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2006, str. 533.

odpovědnost lze uplatňovat až v nejzávažnějších případech, kdy nelze danou věc kvalifikovat např. pouze jako přestupek.[333]

Trestné činy lze ve smyslu ochrany životního prostředí dělit na tři skupiny, a to na:[334]

a) obecné skutkové podstaty trestných činů chránící celkově životní prostředí, kam patří TČ ohrožení a poškození životního prostředí podle § 293 TZ a TČ ohrožení a poškození životního prostředí z nedbalosti podle § 294 TZ,
b) speciální skutkové podstaty TČ, jež chrání jednotlivé složky životního prostředí (tedy i např. zvláště chráněná území),
c) skutkové podstaty, jež nejsou upraveny v hlavě VIII TZ, avšak lze je použít při ochraně životního prostředí na ta nejzávažnější protiprávní jednání.

V souvislosti s tématem této práce je vhodné zmínit především TČ poškození chráněných částí přírody upravený v § 301 TZ, jež byl do trestního zákoníku zakotven až jeho novelou na základě zákona č. 330/2011 Sb.[335] Tohoto trestného činu se může dopustit osoba, která *„byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody.“* Takovým jiným právním předpisem je myšlen především ZOPK, dále pak i nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit či Směrnice o stanovištích. Pachatelem TČ poškození chráněných částí přírody může být jak FO, která je trestně odpovědná, tak i PO, načež jej lze spáchat úmyslným jednáním, ale i nedbalostí, která však musí být hrubá.[336] Tento trestný čin je v poměru speciality k TČ poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 TZ a TČ poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 TZ, tzn., pokud na danou věc nelze vztáhnout § 301 TZ,

[333] DOMČÍKOVÁ, Tereza. Vybrané aspekty trestněprávní odpovědnosti: Trestný čin neoprávněného nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Ochrana přírody [online]. 2017, 2017(2) [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/vybrane-aspekty-trestnepravni-odpovednosti/.
[334] Tamtéž.
[335] JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, str. 459.
[336] Hrubá nedbalost je upravena v ustanovení § 16 odst. 2 TZ, jež ji definuje jako situaci, kdy přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.

lze užít těchto trestných činů.[337] V praxi se však trestní soudy s žalobami dle § 301 dosud téměř nesetkávají.

[337] ŠČERBA, Filip. Trestní zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2020, str. 2346-2350.

9 Území připravovaná k vyhlášení

Jak je v této práci již zmíněno, zvláště chráněná území tvoří nyní přibližně 20 % celkové rozlohy České republiky.[338] Stále však existují místa, která jsou z mnoha hledisek považována za cenná, avšak žádné takové ochrany nepožívají anebo již chráněna jsou, avšak ne na takové úrovni, která by vzhledem k poměrům, které na tomto místě panují, byla vhodná.[339]

Na přípravě nových zvláště chráněných území se dle ustanovení § 78 odst. 9 ZOPK podílejí AOPK ČR a správy NP, jež dále stanovuje, že AOPK ČR na celém území ČR (kromě území národních parků a jejich ochranných pásem) a správy NP v obvodu své územní působnosti, zpracovávají záměry na vyhlášení NP, CHKO, NPR, NPP nebo jejich ochranných pásem, a to na základě zadání MŽP. Zpracování záměrů na vyhlášení PR, PP a jejich ochranných pásem mají poté na starosti pouze správy NP v obvodu své územní působnosti a opět na základě zadání MŽP.

9.1 Křivoklátsko

V současnosti je v souvislosti s vyhlášením nového zvláště chráněného území nejčastěji zmiňováno Křivoklátsko. Území Křivoklátska tvoří hustě zalesněná krajina, jež se nachází především ve středních Čechách. V roce 1977 se Křivoklátsko stalo biosférickou rezervací, načež o rok později, v roce 1978, bylo vyhlášeno chráněnou krajinnou oblastí, která se nyní rozkládá na ploše přibližně 630 km².[340] Kromě toho jsou ty nejcennější části Křivoklátska též chráněny soustavou celkem 27 maloplošných ZCHÚ, jež jsou navíc i součástí soustavy NATURA 2000.[341]

[338] Ústřední seznam ochrany přírody: Souhrnný přehled [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame.
[339] Území připravovaná k vyhlášení [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/uzemi-pripravovana-k-vyhlaseni.
[340] Křivoklátsko: Protected Landscape Area. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2006.
[341] Proč vyhlásit na Křivoklátsku národní park. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_krivoklatsko/$FILE/OT-FaQ_naMZP-20220428.pdf.

Když je Křivoklátsko již chráněnou krajinnou oblastí, jaký je tedy důvod pro vyhlášení národního parku? Prvně je třeba vymezit, v čem spočívá unikátnost této lokality. Na tomto území lze nalézt přes 1800 druhů cévnatých rostlin, přes 80 druhů původních dřevin, a také 155 druhů ptáků.[342] Kromě toho jsou některé z těchto druhů i velmi vzácné, jako např. pevníkovec hladký, koniklec luční český či mlok skvrnitý. Krajina Křivoklátska je též značně rozmanitá, tvoří ji totiž údolí řeky Berounky, naopak i obtížně přístupné svahy a rovinaté náhorní plošiny, jež mají za následek to, že se zde daří různým druhům živočichů, rostlin či hub, které se však vyznačují zcela odlišnými životními nároky. Důležité je také zmínit zdejší lesy, které si díky ztížené dostupnosti zachovaly přírodě blízký charakter, a proto jsou domovem i řady druhů, které jsou na takové lesní komplexy vázány, načež právě tímto je tamní krajina ojedinělá v rámci celé České republiky.[343] Křivoklátsko tak splňuje základní charakteristiky národního parku podle § 15 odst. 1 ZOPK, kterými jsou: typický reliéf, přirozený či člověkem málo pozměněný ekosystém (v podobě lesů) a jedinečnost v národním měřítku. Jediným bodem, nad kterým by mohla být vedena diskuze je, zdali se jedná o dostatečně rozsáhlé území. Je třeba také zdůraznit, že se nejedná o oblast, kde je třeba aktivního hospodaření na udržení stavu přírody, jako je tomu u dále zmíněného Soutoku, které dle § 25 odst. 2 ZOPK více vystihuje CHKO.

Záměr na vyhlášení Národního parku Křivoklátsko byl oznámen v září v roce 2022. V návaznosti na to se však zvedla vlna nevole, a to především ze strany obcí Křivoklátska a jejich občanů, kteří s vyhlášením národního parku nesouhlasili, a to především z důvodu nedostatku prokazatelných argumentů.[344] S tím však nelze souhlasit s odkazem i na předchozí odstavec, ve kterém jsou vymezeny nejzásadnější důvody, proč by mělo být Křivoklátsko chráněno na nejvyšší úrovni. Jedná se o unikátní českou krajinu, se kterou by i s jako unikátem mělo být zacházeno. Dále obyvatelé obcí s vyhlášením národního parku nesouhlasí

[342] NP Křivoklátsko: Území připravovaná k vyhlášení. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://nature.cz/np-krivoklatsko.
[343] Proč se má z části Křivoklátska stát národní park?. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220404-proc-se-ma-z-casti-Krivoklatska-stat-narodni-park.
[344] KAŠA, Radek R. Obce na Křivoklátsku národní park nechtějí. Založily svazek a budou vyjednávat. Deník.cz [online]. Praha: © VLTAVA LABE MEDIA, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.denik.cz/regiony/obce-na-krivoklatsku-nechteji-narodni-park-a-zakladaji-svazek-obci-20221108.html.

z důvodu možných omezení vyplývajících z ochrany daného území, tj. např. z velkého náporu turistů nebo toho, že by nemohli volně chodit po lese a sbírat lesní plody jako doposud.[345] Tyto obavy však přímo vyvrací Ministerstvo životního prostředí,[346] proto i namítaný argument nedostatečné informovanosti místního obyvatelstva není relevantní.

Častým nedorozuměním týkajícím se NP Křivoklátsko, je jeho rozloha. Národní park by nebyl vyhlášen na celé ploše, která je nyní chráněna jako CHKO, avšak tvořil by pouze cca 16 % tohoto území, tedy jeho nejcennější část, která je navíc ve vlastnictví státu. Pro občany okolních obcí se vyhlášením národního parku v podstatě nic nezmění, jelikož omezení pohybu, které se dnes týká pouze té části CHKO, jež je dále chráněna i národními přírodními rezervacemi, by mělo v rámci vymezení klidových území NP odpovídat současnému stavu. Co se týče aktivit, jako je sběr plodin apod., nedojde k jejich omezení, a budou tedy povoleny podle zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (s výjimkou klidových území) a nezměněny by měly zůstat i cyklostezky či turistické a koňské stezky. Nemělo by dokonce dojít ani k úplnému omezení těžby dřeva, avšak bude regulována ve smyslu vymezení určité plochy na pokrytí současných potřeb. Nelze opomenout, že každá obec, do jejíhož katastru NP zasahuje, má v Radě parku, jakožto zásadním orgánu pro záležitosti NP, svého zástupce, a tím získává i důležitý nástroj k ovlivňování aktivit na území národního parku.[347]

K některým změnám by však přece jen došlo, a to především ve smyslu formy ochrany. CHKO a NP se liší především cíli ochrany, kdy CHKO směřují k udržování a zlepšování přírodního stavu, naproti tomu NP usilují též o zajištění nerušeného průběhu přírodních dějů bez zásahů člověka, popř. pokud k zásahům dojde, musí být dlouhodobě plánovány a probíhat postupně.[348] Režim NP se tedy jeví jako vhodnější vzhledem k záměru zachování biologické rozmanitosti

[345] Chceme Národní park Křivoklátsko?: Výzkum veřejného mínění přináší nové podněty do debaty. Týdeník Raport. 2022, 32(34), 4.
[346] MŽP tak činí přímo na svém webu, viz. Proč vyhlásit na Křivoklátsku národní park. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_krivoklatsko/$FILE/OT-FaQ_naMZP-20220428.pdf.
[347] Proč vyhlásit na Křivoklátsku národní park. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_krivoklatsko/$FILE/OT-FaQ_naMZP-20220428.pdf.
[348] Viz. kapitola 4 Kategorie zvláště chráněných území.

v Křivoklátsku, především s cílem ochrany nejvíce ohrožených druhů. V CHKO na pozemcích státu hospodaří státní podniky, v NP tak činí orgány ochrany přírody,[349] a je tedy tak spíše zajištěno prosazování ochrany předmětné krajiny.

Vyhlášení národního parku je jistě běh na dlouhou trať a je to pochopitelné, jelikož je třeba vyhlásit daný záměr tak, aby vyhovoval všem, kterých se týká, s co nejmenšími zásahy a největší možnou účinností ve vztahu k ochraně území. Z výše uvedeného vyplývají však nepopiratelné důvody pro ochranu Křivoklátska jako národního parku, a navíc by tím ani nedošlo k zásadním zásahům do dosavadního stavu fungování. Dá se tedy na závěr říci, že vyhlášení NP Křivoklátsko dává smysl.

9.2 Soutok

Soutok, nazývaný také jako Moravská Amazonie, je oblast, kde se stékají řeky Morava a Dyje. Krajina Soutoku se vyznačuje lužními lesy, loukami, ojedinělými, samostatně stojícími a starými duby či velkým množství tůní a slepých ramen, načež tato skladba se též významně podobá pralesům.[350] Díky tomu zde má domov i mnoho druhů, a to i těch ohrožených, jako je např. tesařík alpský nebo jasoň dymnivkový.[351]

Dle AOPK ČR se jedná o jedno z přírodně nejcennějších území nacházející se na území ČR. Nezpochybnitelný význam oblasti Soutoku potvrzují i jeho jednotlivá mezinárodní ocenění, kdy se v roce 2003 stala součástí jak Biosférické rezervace Dolní Morava, tak i součástí Seznamu mezinárodně významných mokřadů Ramsarské úmluvy. Kromě toho zde byly vyhlášeny také ptačí oblasti (Soutok-Tvrdonicko a Lednické rybníky) a evropsky významné lokality (Niva Dyje a Soutok-Podluží) tvořící soustavu NATURA 2000 a nachází se zde také Lednicko-

[349] Proč vyhlásit na Křivoklátsku národní park. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_krivoklatsko/$FILE/OT-FaQ_naMZP-20220428.pdf.
[350] Proto se oblasti Soutoku přezdívá Moravská Amazonie.
[351] Soutok Moravy a Dyje. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/.

valtický areál, který byl v roce 1996 zapsán na seznam světového dědictví UNESCO.[352]

Stejně jako v případě Křivoklátska se tak jedná o velmi cennou krajinu, která však jako celek není žádným způsobem územně chráněna. V oblasti Soutoku bylo postupně vyhlášeno deset maloplošných zvláště chráněných území, která však tvoří pouze 2 % celého území, a tím pádem dochází ve zbytku k ubývání druhové rozmanitosti v důsledku především lesního hospodářství a zemědělské činnosti.

Vláda ČR předložila v roce 2022 své programové prohlášení, ve kterém mimo jiné oznámila, že vyhlásí NP Křivoklátsko a NP Soutok,[353] a dále i sama AOPK ČR vyjadřuje nutnost velkoplošné ochrany na tomto území.[354] Zde však vyvstává otázka, zdali je pro toto území vhodnější vyhlášení NP či CHKO. Pokud by zde byl zřízen NP, hlavním problémem by byl fakt, že většina území získala svůj charakter především lidskou činností, a aby byl takto nadále udržen, bylo by zde třeba dále aktivně hospodařit, což není zrovna v souladu s českým pojetím národních parků.[355] I proto vláda od plánu vyhlášení NP Soutok ustupuje a začala se více přiklánět k variantě CHKO.[356]

Je třeba však zmínit, že o vyhlášení CHKO Soutok se usiluje již od roku 1972, avšak všechny snahy skončily doposud neúspěšně. Samotný dlouhý průběh zřizování velkoplošných ZCHÚ vedl ke zvážení možnosti zajistit ochranu Soutoku vyhlašováním jednotlivých maloplošných ZCHÚ, opět ale došlo k řadě problémů, a to ve formě odporu především dotčených obcí a Lesů ČR, s. p., které zde hospodaří, načež v návaznosti na to probíhala další jednání, z nichž vzešel i oponentní návrh soustavy maloplošných ZCHÚ Lesů ČR, s. p., jež ale zase AOPK ČR posoudila jako nedostatečný. Zde je třeba také vystihnout hlavní nevýhodu

[352] Soutok Moravy a Dyje: Mezinárodní význam. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/mezinarodni-vyznam.
[353] Programové prohlášení vlády (leden 2022) https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf.
[354] Soutok Moravy a Dyje: Soutok Moravy a Dyje velkoplošnou ochranu potřebuje. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/soutok-moravy-a-dyje-velkoplosnou-ochranu-potrebuje.
[355] Tamtéž.
[356] KLÉZL, Tomáš. Vládě na Soutoku dochází čas, hrozí jí i evropský soud. Národní park zřejmě nevyhlásí. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlade-na-soutoku-dochazi-cas-hrozi-ji-evropsky-soud-narodni/r~d0c18cdadcd111ec9ae20cc47ab5f122/.

koncepce vyhlašování maloplošných ZCHÚ, jíž je rozdělení správy na několik částí místo toho, aby území Soutoku bylo spravováno jako celek. AOPK ČR zmiňuje i možnost smluvní ochrany Soutoku, jež je ovšem též problematická, jelikož přichází v úvahu zejména tehdy, kdy nejde o tak velká území, a která nejsou ve vlastnictví velkého počtu osob.[357] AOPK ČR poté vymezuje i další důvody nevhodnosti použití smluvní ochrany pro oblast Soutoku.[358]

Dalo by se tedy shrnout, že nejvíce účelnou ochranou by bylo vyhlášení CHKO. Oblast Soutoku splňuje podmínky vyjádřené v § 25 odst. 1 ZOPK, jako jsou: rozsáhlé území, harmonická krajina, charakteristicky vyvinutý reliéf, podíl přirozených ekosystémů především lesních porostů, a též i dochované historické památky, kdy § 25 odst. 2 ZOPK umožňuje navíc i jeho hospodářské využívání s podmínkou udržování a zlepšování přírodního stavu této lokality. Tato situace však představuje začarovaný kruh, jelikož přes nesouhlasné stanovisko dotčených subjektů se jedná o prozatím nereálný úkol. Co tedy s tím? Jako nejsnazší cesta se jeví vyhlašování maloplošných zvláště chráněných území tak, aby byla zajištěna alespoň nějaká ochrana, protože čím déle se prodlužují jednání o tom, jaké ZCHÚ zde vyhlásit, tím dochází i k zhoršování stavu Soutoku, načež tuto obavu vyjádřil i šéf jihomoravské pobočky AOPK ČR Stanislav Koukal, který shrnul, že *„ve srovnání s předválečným stavem zůstává na místě jen asi 15 procent vzácného lesa.“*[359] Toto tvrzení naznačuje, že tím hlavním, co by se nyní mělo učinit, je jednat, a to za účelem nejen zabránit úbytku druhové rozmanitosti, ale i dostát mezinárodním závazkům, mezi něž patří především ochrana lokalit soustavy NATURA 2000 a dále plnění Strategie EU s cílem chránit alespoň 30 % území. To znamená zřizování, alespoň prozatím, maloplošných ZCHÚ tak, aby došlo na většině území k zastavení intenzivního hospodářství a tím pádem i k poškozování krajiny Soutoku.

[357] Blíže viz. kapitola 5.2. Dobrovolné nástroje.
[358] Blíže viz. Soutok Moravy a Dyje: Ochrana soutoku. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/jak-soutok-chranit.
[359] KLÉZL, Tomáš. Vládě na Soutoku dochází čas, hrozí jí i evropský soud. Národní park zřejmě nevyhlásí. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlade-na-soutoku-dochazi-cas-hrozi-ji-evropsky-soud-narodni/r~d0c18cdadcd111ec9ae20cc47ab5f122/.

10 Závěr

Právní úprava zvláštní územní ochrany přírody a krajiny v České republice prošla během let značným vývojem, a to od ochrany přírody jako vedlejšího produktu ochrany majetku, až relativně samostatnou součást oboru práva životního prostředí.

Ačkoliv jsou chráněná území jedním z mnoha nástrojů, kterými lze chránit přírodu, nelze tím snižovat fakt, že se u zvláštní územní ochrany přírody jedná o nejstarší způsob, kterým se o samotnou přírodu začalo pečovat, a dalo by se tak i říci, že se jedná o způsob, který je také jeden z nejsnazších. Zvláště chráněná území mají poté důležitou roli dokonce v celosvětovém měřítku při snahách o zabránění úbytku biologické rozmanitosti, a tím i ke zpomalení dopadu klimatických změn. Jedná se tak o velice zajímavý a pestrý nástroj, jehož význam je z výše uvedených důvodů nezpochybnitelný, načež tento faktor byl také rozhodující při výběru předmětného tématu mé diplomové práce.

Tato diplomová práce se věnuje především rozboru právní úpravy zvláštní územní ochrany přírody a krajiny. Stěžejním zákonem upravujícím tento typ ochrany je zákon o ochraně přírody a krajiny. Zvláště chráněným územím se zákon věnuje poměrně široce, přičemž stanovuje různé zákazy, které zabraňují poškozování tamní krajiny, vytváří soustavu orgánů ochrany přírody, jež prosazují veřejný zájem na ochraně přírody, a které na těchto územích odborně vykonávají správu, a též vymezuje sankce za jeho porušení. Celkově tak zákon vytváří dobře fungující systém. Jako velké negativum lze vnímat ztrátu ustanovení původního § 90 odst. 4 ZOPK v důsledku zákona č. 349/2009 Sb., které zakládalo speciální postavení ve smyslu zásady *lex specialis derogat legi generali* (zvláštní norma ruší dřívější normu obecnou) zákona o ochraně přírody a krajiny vůči zákonu o vodách či stavebnímu zákonu, kdy v souvislosti s novým stavebním zákonem dochází opět ke zmenšení pravomocí orgánů ochrany přírody a dalším nežádoucím změnám, které jeho vydání provázejí, přičemž je k zamyšlení, zdali by v případě, kdy by zmíněné ustanovení bylo zachováno, mohlo k takové deregulaci dojít.

Obecně je však ochrana přírody a krajiny v České republice v posledních letech upozaďována na úkor stavebních záměrů, což není zrovna dobrá vizitka státu jakožto vyspělé země. I přesto však další vývoj české právní úpravy může působit pozitivně na ochranu přírody, a to vlivem mezinárodních závazků, které jednak

České republice vznikají z jednotlivých úmluv, ke kterým přistoupila, načež aktuálně za velmi významnou lze považovat, ač ambiciózní, tak jednoznačně příznivou (ve smyslu ochrany přírody), dohodu, která vzešla z 15. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti (Montreal 2022), ve které se státy zavázaly k ochraně nejméně 30 % pevniny a moří do roku 2030. Ke stejnému cíli zavazuje státy Evropská unie ve svém návrhu nařízení o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě, konkrétně však ve Strategii Evropské unie pro obnovu biologické rozmanitosti do roku 2030, k jejímuž naplňování návrh také slouží, s tím, že Strategie navíc vyzývá na 10 % území k ochraně dokonce přísné. K těmto cílům se Česká republika zavázala zase z důvodu členství v Evropské unii. Ačkoliv je namítáno, že těmto cílům většina států do stanoveného roku nedostojí, nemusí to nutně znamenat výrazné negativum, jelikož tyto závazky mohou působit jakožto „hnací motor“ ve snaze o co nejširší územní ochranu, bez kterého by státy takto rychle v ochraně nepostupovaly.

V souvislosti s členstvím v Evropské unii se za další prvek kladně ovlivňující českou právní úpravu zvláště chráněných území dá považovat vyhlašování evropsky významných lokalit a ptačích oblastí tvořících soustavu NATURA 2000. Evropsky významné lokality jsou navíc členské státy povinny navrhovat ve svých národních seznamech lokalit, které následně podléhají kontrole Evropské komise, jež může stanovit, že tento seznam není dostatečný a působit tak na státy v kontextu zlepšování svých postupů za cílem ochrany jejich jednotlivých území. Lokalitám soustavy NATURA 2000 jsou členské státy následně povinny zajistit dostatečnou a účinnou ochranu, která má v České republice převážně podobu zvláště chráněných území. Soustava NATURA 2000 má tedy též významný vliv na rozšiřování územní ochrany.

Dalo by se tak shrnout, že mezinárodní úprava působí na tu českou v oblasti ochrany přírody (a především v oblasti zvláštní územní ochrany) jakožto stimul k dalšímu rozšiřování a zlepšování ochrany svého území, a i když se někdy může zdát, že jsou cíle nastaveny příliš vysoko, je nutno podotknout, že svět se nyní v oblasti životního prostředí nachází v situaci, kdy je stanovování vyšších cílů jakožto ideálů, ač nejsou vždy na 100 % splnitelné, lepší, než mít dané cíle nastavené nízko tak, aby byly sice splnitelné, ale pro životní prostředí by nepředstavovaly výrazný pokrok.

V kapitole věnující se kategorizaci zvláště chráněných území je v návaznosti na vysokou návštěvnost národních parků zmíněna možnost zpoplatnění vstupů. Tento nástroj však v současné době ZOPK neupravuje, jelikož byl jeho novelou v roce 2017 zrušen z důvodu rozporu s LZPS. Nutno však podotknout, že by tento institut měl být do české právní úpravy zahrnut z důvodu zajištění a zlepšování správy jednotlivých národních parků. Příkladem české právní úpravě může být kvalitně nastavený poplatkový systém v Polsku.

V souvislosti s nástroji ochrany zvláště chráněných území lze spatřit snahu právní úpravy reagovat na aktuální dění ve společnosti. Jako pozitivní lze hodnotit přidání ustanovení § 16 odst. 2 písm. s) do ZOPK, které zakazuje používání dronů na území národních parků mimo zastavěná území obcí a zastavitelné plochy obcí. Drony jsou v současnosti běžně dostupným zbožím, které mnozí neváhají použít i v chráněných územích s cílem natočit co nejhezčí záběr, ale již bez povědomí o tom, že takovým chováním můžou přírodě i uškodit. Obdobným případem je ustanovení § 66 odst. 3 ZOPK, který se věnuje zákazům či omezením ohňostrojů a zábavní pyrotechniky ve zvláště chráněných území (s výjimkou NP, u nichž je tento zákaz zahrnut do základních ochranných podmínek), ochranných pásmech a lokalitách soustavy NATURA 2000, jež jsou pro ochranu přírody rizikem stejně jako používání dronů. Kritizovat by snad šlo jen jeho nesystematické zařazení v rámci struktury zákona (mělo být vhodněji zařazené do části třetí zákona). V administrativně-právních nástrojích je rovněž zmíněn i návrh zákona o jednotném environmentálním stanovisku, jež je reakcí na zamýšlené změny nového stavebního zákona. Jako velké plus tohoto návrhu lze spatřovat v tom, že ochranu přírody a krajiny, na rozdíl od nového stavebního zákona, neupozaďuje, ale naopak na ni klade důraz, a především ponechává možnost prosazovat v řízeních o povolování stavebních projektů veřejný zájem na ochraně přírody a krajiny orgány ochrany přírody.

Ochranné podmínky představující určitá omezení činností jsou pro ochranu zvláště chráněných území zcela zásadní. Zonace je významným nástrojem umožňujícím regulovat činnosti jednotlivých osob uvnitř zvláště chráněných územích tak, aby nedocházelo k poškozování krajiny. Národní parky mají čtyři zóny, načež ty nejcennější části jsou chráněny první zónou představující bezzásahovost. V souvislosti s tím vyvstává otázka, zdali je to pro přírodu opravdu přínosné nechat ji jejímu přirozenému vývoji. Studie však dokazují, že příroda

v rámci bezzásahovosti prosperuje, a proto by bylo logické, aby tato místa byla co nejvíce rozšiřována tak, jako je tomu například v Německu. Zonace v chráněných krajinných oblastech není oproti národním parkům tak přísná, což vede k zamyšlení, zdali by se právní úprava neměla ve prospěch této kategorie zvláště chráněných území zlepšit (tedy zpřísnit). Dalším tématem k zamyšlení v rámci ochranných podmínek je povolování výjimek ze základních ochranných podmínek, které tak mají relativní charakter. Otázkou je, proč by měla být ve zvláště chráněném území povolena taková činnost, jako je např. těžba nebo vymezování nových průmyslových zón? Neměly by mít tyto zákazy spíše absolutní povahu?

Jak je již v této práci několikrát zmíněno, zvláště chráněná území zabírají cca 20 % celkové rozlohy České republiky, avšak z důvodů uvedených výše by toto číslo mělo dále růst. Existuje zde stále velké množství míst, jež by v důsledku svého přírodního bohatství vyžadovala ochranu, jako je tomu např. v oblasti Soutoku. Proces vyhlašování nových zvláště chráněných území je však v mnoha případech zdlouhavý, obzvláště tehdy, pokud se jedná o velkoplošná území, a tak může na těchto cenných místech docházet dále k degradaci přírody. Důvodem protahování procesu vyhlašování nových zvláště chráněných území jsou často námitky dotčených obcí a jejich obyvatel, jež se obávají nárůstu turismu a zároveň nechtějí být ve svém současném životním stylu nijak omezováni. V tomto směru lze právní úpravu ve věci vyhlašování zvláště chráněných území vnímat jako nedostatečnou, jelikož v souvislosti s tímto procesem, který se může táhnout i dlouhé roky, dochází k ochraně přírody pouze po dobu dvou let od zveřejnění záměru, a tak se klidně může stát, že v průběhu času zde již nebude mít co chránit. Samozřejmě veřejnost z procesu vyhlašování vyloučit nelze, společenské diskuze ohledně daného území jsou neméně důležité za účelem nastavení podmínek, které by vyhovovaly všem zúčastněným, ale měl by existovat určitý nástroj nebo by příslušná právní úprava měla být změněna tak, aby byla umožněna ochrana daného místa po celou dobu, než jednotlivé strany dojdou k nějakému konsenzu. Vůči tomu by mohlo být namítáno, že takový nástroj již existuje, a to v podobě smluvní ochrany. S tím je možné souhlasit však pouze v případě, kdy se jedná o maloplošná území, která nejsou ve vlastnictví velkého množství osob, a tudíž v souvislosti s velkoplošnými územími by měla být právní úprava doplněna.

Tato práce je věnována také územím, která jsou připravována k vyhlášení jako zvláště chráněná, a to ve smyslu jejich rozboru a úvah *de lege ferenda*, zdali

splňují stanovené podmínky na jejich vyhlášení. Především v případech velkoplošných územích vyvolávají dané záměry v mnoha lidech značné rozpaky. Co se týče Křivoklátska, které je připravováno k vyhlášení, existuje zde množství nevyvratitelných důvodů, proč by určitá část tohoto území měla být chráněna na nejvyšší úrovni. Je nutné také poukázat na to, že záměr byl cíleně zpracován tak, aby neomezoval život lidí zde žijících, a aby se pro ně nic zásadního nezměnilo, ale zároveň cílí na ochranu toho nejcennějšího, co zdejší krajina nabízí. S vyhlášením Národního parku Křivoklátsko nelze tedy jinak než souhlasit.

Situace na Soutoku je však poněkud komplikovanější. Ačkoliv se jedná o území vyznačující se neobvyklou krajinnou strukturou, jež je domovem mnoha druhů organismů, a to i těch ohrožených, a tím přispívá k biologické rozmanitosti, je stále chráněna pouze minimální část zdejší krajiny formou maloplošných zvláště chráněných území, a to i přesto, že velký význam Soutoku je např. i dle stanoviska AOPK ČR nepopiratelný. Důvodem je opět odpor nejen obcí, ale i Lesů ČR, s. p., které zde mají své zájmy. Znovu se tu naráží na problém zdlouhavých jednání, načež na ně nedoplácí nic jiného než příroda. V poslední kapitole této práce je uvedeno, že nejvhodnějším způsobem ochrany Soutoku by bylo vyhlášení chráněné krajinné oblasti, avšak kvůli průtahům se tento koncept jeví prozatím jako nereálný, a tak se přistupuje k možnosti vyhlašování většího množství maloplošných zvláště chráněných území. Je ovšem třeba podotknout, že tento způsob není pro danou oblast ideální a jistě tak nedojde k ochraně celého území. Jedná se tak pouze o ústupek i navzdory tomu, že existuje přesvědčení, že chráněná krajinná oblast by daným cílům vyhovovala nejlépe. Zde si lze opět povšimnout toho, že právní úprava nedává možnost, jak se z takové situace vyvléknout, což lze opět považovat za negativum.

Přehled použitých zkratek

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSSR	Československá socialistická republika
EU	Evropská unie
EVL	Evropsky významná lokalita
FO	Fyzická osoba
CHKO	Chráněná krajinná oblast
IUCN	International Union for Conservation of Nature
LZPS	Listina základních práv a svobod
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP	Národní park
NPP	Národní přírodní park
NPR	Národní přírodní rezervace
PO	Právnická osoba
PP	Přírodní park
PR	Přírodní rezervace
PřesZ	Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
s. p.	Státní podnik
TČ	Trestný čin
TZ	Trestní zákoník
UNESCO	Organizace Spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu
ÚS	Ústavní soud
ZCHÚ	Zvláště chráněná území
ZOPK	Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Seznam literatury a jiných zdrojů

1. Knihy a monografie

ATTENBOROUGH, David a Jonnie HUGHES. Život na naší planetě: Mé svědectví a vize pro budoucnost. Praha: Práh, 2021. ISBN 978-80-7252-884-4.

DAMOHORSKÝ, Milan a kol. Právo životního prostředí. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010. xlvii, 629 s. Právnické učebnice; 90. ISBN 978-80-7400-338-7.

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání. Praha: Leges, 2020. 1358 s. ISBN 978-80-7502-395-7.

KOPECKÝ, Martin. Správní právo: Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-820-7.

STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost: právní stav k 1.1.2006. Praha: Linde, 2006. 591 s. ISBN 80-7201-609-1.

STEJSKAL, Vojtěch. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xliii, 532 stran. Komentáře Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-229-0.

ŠČERBA, Filip. Trestní zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2020. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-807-8.

ŠIMANDL, Milan. Vývoj právní ochrany dřevin v českých zemích. Beroun: Eva Rozkotová, 2021. 277 stran. Prameny a nové proudy právní vědy; No. 73. ISBN 978-80-7630-015-6.

Vomáčka, V., Knotek, J., Konečná, M., Hanák, J., Dienstbier, F., Průchová, I. Zákon o ochraně přírody a krajiny. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, 696 s. ISBN 978-80-7400-675-3.

MIKO, Ladislav a kol. Zákon o ochraně přírody a krajiny: komentář. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2005. xvii, 526 s. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 80-7179-904-1.

2. Časopisecké zdroje

BEČKA, Pavel. Národní park Bavorský les: nejstarší německý národní park. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(3) [cit. 2023-03-14]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/narodni-park-bavorsky-les/.

BEGIC', Tereza a Eva MAZANCOVÁ. Půl roku praxe s novelou liniového zákona. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(4) [cit. 2022-11-02]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/pul-roku-praxe-s-novelou-linioveho-zakona/.

BOROVIČKOVÁ, Hana a Svatava HAVELKOVÁ. Nástroje ochrany přírody a krajiny. PLANETA [online]. 2005, 12(8), 4-40 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-3393. Dostupné z: https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/9BE7ACE92CCC839FC125708B001BB0F6/$file/planeta8_web.pdf.

DJEMEL, Klára. Současná ochrana velkých šelem z pohledu unijního práva a mezinárodního práva veřejného. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(59), 32-36 [cit. 2022-11-09]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_59.pdf.

DOMČÍKOVÁ, Tereza. Vybrané aspekty trestněprávní odpovědnosti: Trestný čin neoprávněného nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Ochrana přírody [online]. 2017, 2017(2) [cit. 2023-03-11]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/vybrane-aspekty-trestnepravni-odpovednosti/.

DRIMAJ, Jakub, Ondřej MIKULKA a Radim PLHAL. Co také žije mezi ploty Žofínského pralesa?. Ochrana přírody [online]. 2016, 2016(3) [cit. 2023-03-24]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/co-take-zije-mezi-ploty-zofinskeho-pralesa/.

GALIS, Richard. Zajišťování kompenzačních opatření u záměrů s negativním vlivem na lokalitu soustavy Natura 2000. České právo životního prostředí [online]. 2020, 2020(55), 87-100 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_55.pdf.

GERŽA, Michal. Endemismus v České republice: Rostliny - 1. část. Ochrana přírody [online]. 2009, 2009(2) [cit. 2022-11-22]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/vyzkum-a-dokumentace/endemismus-v-ceske-republice/.

HAVELKOVÁ, Svatava. Veřejnoprávní smlouvy: v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2010, 14. 9. 2010, 2010(4) [cit. 2023-02-01]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/verejnopravni-smlouvy/.

CHALOUPKOVÁ, Tereza. Provoz dronů ve zvláště chráněných územích. Ochrana přírody [online]. 2018, 2018(4) [cit. 2023-03-19]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/provoz-dronu-ve-zvlaste-chranenych-uzemich/.

Chceme Národní park Křivoklátsko?: Výzkum veřejného mínění přináší nové podněty do debaty. Týdeník Raport. 2022, 32(34), 4.

JELÍNKOVÁ, Jitka. Odstranění následků neoprávněných zásahů podle § 86 ZOPK – otázky praxe. Ochrana přírody [online]. 2020, 2020(3) [cit. 2023-02-15]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/odstraneni-nasledku-neopravnenych-zasahu-podle-86-zopk-otazky-praxe/.

JELÍNKOVÁ, Jitka. Regulace ohňostrojů a používání zábavní pyrotechniky – nový odstavec 3 § 66 ZOPK. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(2) [cit. 2023-03-19]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/regulace-ohnostroju-a-pouzivani-zabavni-pyrotechniky-novy-odstavec-3-66-zopk/.

Kategorie Mezinárodní unie na ochranu přírody pro chráněná území: Možnosti jejich turistického využití. Ochrana přírody [online]. 2010, 2010 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/kategorie-mezinarodni-unie-na-ochranu-prirody-pro-chranena-uzemi/.

KNIŽÁTKOVÁ, Eva a Petr HAVEL. Národní závazek navýšení rozlohy a zlepšení stavu chráněných území. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-03-01]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/narodni-zavazek-navyseni-rozlohy/.

KUSÁK, Martin. Omezení vlastnického práva z důvodů ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů. České právo životního prostředí [online]. 2005, 2005(15), 3-80 [cit. 2023-02-08]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_15.pdf.

KUŠNÍROVÁ, Tereza a Martin ŠIKOLA. Natura 2000 se opět rozroste. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(5) [cit. 2022-11-21]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/natura-2000-se-opet-rozroste/.

MAZANCOVÁ, Eva. Velkoplošná územní ochrana přírody v České republice a vybraných evropských zemích z právního pohledu. České právo životního prostředí [online]. 2018, 2018(48), 10-65 [cit. 2023-02-15]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_48.pdf.

MLČOCH, Svatomír a Eva MAZANCOVÁ. Třicet let zákona na ochranu přírody a krajiny. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/tricet-let-zakona/.

OSTRÁ, Zuzana. Historie a současnost právního národního parku Bavorský les. České právo životního prostředí [online]. 2008, 2008(22), 33-53 [cit. 2022-11-22]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_22.pdf.

Padesát let celosvětové ochrany mokřadů. Ochrana přírody [online]. 2021, 2021(1) [cit. 2022-11-08]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-zpravy-aktuality-zajimavosti/padesat-let-celosvetove-ochrany-mokradu/.

PATZELT, Zdeněk. Mimořádná událost – Požár v Národním parku České Švýcarsko. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-12]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/z-nasi-prirody/pozar-v-np-ceske-svycarsko/.

PATZELT, Zdeněk. Poplatky a chráněná území. Ochrana přírody [online]. 2010, 2010 [cit. 2023-03-14]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/zvlastni-cislo/poplatky-a-chranena-uzemi/.

PELC, František a Pavel PEŠOUT. Soustava národních parků v ČR: součást naší přírodní pokladnice. Ochrana přírody [online]. 2013, 2013(2) [cit. 2022-11-21]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/soustava-narodnich-parku-v-cr/.

PEŠOUT, Pavel a Jan ŠÍMA. Co znamená nařízení Evropské unie na obnovu přírody pro Českou republiku. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(6) [cit. 2023-02-24]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/co-znamena-narizeni-EU/.

PLESNÍK, Jan. Bernská úmluva slaví 40. výročí. Ochrana přírody [online]. 2019, 2019(5) [cit. 2022-11-08]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/kuler-zpravy-aktuality-zajimavosti/bernska-umluva-slavi-40-vyroci/.

PLESNÍK, Jan a František PELC. Chráněná území ve světě: současný stav a perspektivy dalšího vývoje. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2022-11-02]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/mezinarodni-ochrana-prirody/chranena-uzemi-ve-svete-02/.

PLESNÍK, Jan. Klíčové směrnice Evropské unie na ochranu přírody se měnit nebudou. Ochrana přírody [online]. 2017, 2016(6) [cit. 2022-11-21]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/klicove-smernice-evropske-unie-na-ochranu-prirody-se-menit-nebudou/.

Stanovisko České společnosti pro právo životního prostředí k návrhům na změnu zákona o ochraně přírody a krajiny v souvislosti s návrhem nového stavebního zákona. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(59), 79-80 [cit. 2022-11-02]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_59.pdf.

STEJSKAL, Vojtěch. 30 let ochrany přírody a krajiny v judikatuře Ústavního soudu ČR. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(3) [cit. 2022-11-02]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/30-let-opak-v-judikature/.

STEJSKAL, Vojtěch. K nové právní úpravě zónace národního parku (zvláště v NP Šumava). České právo životního prostředí [online]. 2022, 2022(63), 130-138 [cit. 2022-11-02]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_63.pdf.

STEJSKAL, Vojtěch. Návrh nařízení EU o právním rámci pro obnovu přírody v Evropě. Ochrana přírody [online]. 2022, 2022(4) [cit. 2023-02-24]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/navrh-narizeni-eu/.

STEJSKAL, Vojtěch. Nová právní úprava národních parků. České právo životního prostředí [online]. 2017, 2017(43), 22-33 [cit. 2022-11-21]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_43.pdf.

STEJSKAL, Vojtěch. Změny v působnosti orgánů ochrany životního prostředí v důsledku přijetí zákona č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona. České právo životního prostředí [online]. 2021, 2021(62), 90-100 [cit. 2023-02-24]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_62.pdf.

SVOBODA, Petr. Nový stavební zákon: jak vykastrovat ochranu přírody v ČR. Ochrana přírody [online]. 2020, 2020(1) [cit. 2022-11-02]. ISSN 1210-258X. Dostupné z: https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pravo-v-ochrane-prirody/novy-stavebni-zakon-jak-vykastrovat-ochranu-prirody-v-cr/.

ZICHA, Jiří. Právní problematika ochrany biodiverzity. České právo životního prostředí [online]. 2011, 2011(29), 44 [cit. 2022-11-09]. ISSN 1213-5542. Dostupné z: https://www.cspzp.com/dokumenty/casopis/cislo_29.pdf.

3. Internetové zdroje

3.1. České

AOPK ČR - RP Jižní Morava: Národní přírodní památka Rendez-vous [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://old.ochranaprirody.cz/lokality/?idlokality=1450&hidemenu=1.

Bernská úmluva. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/bernska_umluva.

BRAUN, Jan. Národní park má pět nových klidových území. Co to znamená pro návštěvníky?. Krkonošský deník.cz [online]. Hradec Králové: © VLTAVA LABE MEDIA, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: https://krkonossky.denik.cz/zpravy_region/narodni-park-ma-pet-novych-klidovych-uzemi-co-to-znamena-pro-navstevniky-20200908.html.

CIHLÁŘ, Václav. Chráněná krajinná oblast Křivoklátsko. EnviWeb.cz [online]. Brno: © EnviWeb, 2006 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.enviweb.cz/59257.

ČTK. Ministr podepsal novou zonaci NP Šumava. Věří, že přinese klid a stabilitu Zdroj: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/sumava-zonace-ministr-richard-brabec-zony-zasah-narodni-park-vyhlaska-podpis.A200213_111924_budejovice-zpravy_mrl. Idnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/sumava-zonace-ministr-richard-brabec-zony-zasah-narodni-park-vyhlaska-podpis.A200213_111924_budejovice-zpravy_mrl.

DOKUMENTUJEME PŘÍRODU: Sjednocený informační systém ochrany přírody (ISOP) [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/sjednoceny-informacni-system-ochrany-prirody.

FROLOVÁ, Irena. Kraj podpoří údržbu chráněných luk a pastvin částkou přes 600 tisíc korun. Zlin.cz [online]. Zlín: ZLIN.CZ, 2017 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://zlin.cz/zpravy/528972n-kraj-podpori-udrzbu-chranenych-luk-a-pastvin-castkou-pres-600-tisic-korun/.

HAK, Jan. Transpozice a implementace unijního práva v zákoně č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, se zaměřením na směrnici č. 2003/4/ES. Iurium.cz [online]. Brno: Nugis Finem, 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.iurium.cz/denik/denik-odborne-clanky/informace-zivotni-prostredi.

Chráněné krajinné oblasti. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/chranene_krajinne_oblasti.

KAŠA, Radek R. Berounský deník: Vyhlášení Křivoklátska národním parkem je logický krok, říká Anna Hubáčková. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Berounský deník, 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news__20220817-Berounsky-denik-Vyhlaseni-Krivoklatska-narodnim-parkem-je-logicky-krok-rika-Anna-Hubackova.

KAŠA, Radek R. Obce na Křivoklátsku národní park nechtějí. Založily svazek a budou vyjednávat. Deník.cz [online]. Praha: © VLTAVA LABE MEDIA, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.denik.cz/regiony/obce-na-krivoklatsku-nechteji-narodni-park-a-zakladaji-svazek-obci-20221108.html.

KLÉZL, Tomáš. Vládě na Soutoku dochází čas, hrozí jí i evropský soud. Národní park zřejmě nevyhlásí. Aktuálně.cz [online]. Praha: Economia, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlade-na-soutoku-dochazi-cas-hrozi-ji-evropsky-soud-narodni/r~d0c18cdadcd111ec9ae20cc47ab5f122/.

Konference OSN o biodiverzitě. České předsednictví v Radě Evropské unie [online]. Praha: Odbor pro předsednictví ČR v Radě EU, Úřad vlády České republiky, 2022 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/akce/konference-osn-o-biodiverzite/.

KOŠINOVÁ, Marie. Přírodní rezervace a památky v CHKO Třeboňsko. Trebonsko.cz [online]. Třeboň: Destinace Třeboňsko, 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.trebonsko.cz/prirodni-rezervace-a-pamatky-v-chko-trebonsko.

KOVAŘÍKOVÁ, Zdeňka. Na soutoku Moravy a Dyje je unikátní příroda. Stát se se státem neshodne na tom, zda a jak ji chránit. Ekolist.cz [online]. 2019 [cit. 2022-11-02]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/na-soutoku-moravy-a-dyje-je-unikatni-priroda.stat-se-se-statem-neshodne-na-tom-zda-a-jak-ji-chranit.

KUSÁK, Martin a David MAREŠ. Jednotné environmentální stanovisko v rámci připravovaných legislativních změn nového stavebního zákona. Epravo.cz [online]. Praha: © EPRAVO.CZ, 2022 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: https://www.epravo.cz/top/clanky/jednotne-environmentalni-stanovisko-v-ramci-pripravovanych-legislativnich-zmen-noveho-stavebniho-zakona-115637.html.

LEPŠÍ, Martin, Petr LEPŠÍ a Karel BOUBLÍK. Květena národní přírodní rezervace Žofínský prales. Národní park Šumava [online]. Vimperk: Správa Národního parku Šumava, 2007 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2020/08/sg13_1_lepsilepsiboublik.pdf.

MACIEJEWSKI, Mariusz. Prameny a působnost práva Evropské unie. Fakta a čísla o Evropské unii. Evropský parlament. [online]. Praha: Evropský parlament, 2022 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/6/prameny-a-pusobnost-prava-evropske-unie.

MAČÁT, Zdeněk. Žofínský prales - národní přírodní rezervace. Natura Bohemica [online]. © Natura Bohemica, 2019 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: http://www.naturabohemica.cz/zofinsky-prales/.

Maloplošná zvláště chráněná území. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://nature.cz/maloplosna-zvlaste-chranena-uzemi.

Maloplošná zvláště chráněná území. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2022 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.nature.cz/maloplosna-zvlaste-chranena-uzemi.

MATĚJČEK, Tomáš. Jaký je rozdíl mezi národní přírodní památkou a národní přírodní rezervací?. Přírodověci.cz [online]. Přírodovědci.cz, 2021 [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.prirodovedci.cz/zeptejte-se-prirodovedcu/4859.

Na konferenci OSN byla přijata klíčová dohoda o ochraně biodiverzity. České noviny [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/na-konferenci-osn-byla-prijata-klicova-dohoda-o-ochrane-biodiverzity/2300799.

Národní parky. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/narodni_parky.

NP Křivoklátsko: Území připravovaná k vyhlášení. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://nature.cz/np-krivoklatsko.

Ochrana území. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-02-10]. Dostupné z: https://www.nature.cz/ochrana-uzemi.

Ochrana volně žijících ptáků. EUR-Lex: Právo EU [online]. Luxembourg: Úřad pro publikace Evropské unie, 2020 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/conservation-of-wild-birds.html.

Organizační struktura. Krkonošský národní park [online]. Vrchlabí: © Správa Krkonošského národního parku, 2022 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.krnap.cz/sprava/sprava-krnap/organizacni-struktura/.

Oznámení záměru na vyhlášení Národního parku Křivoklátsko. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zamer_vyhladn%C3%AD_narodni_park_krivoklatsko.

Panská skála. České Švýcarsko [online]. Krásná Lípa: České Švýcarsko [cit. 2022-11-24]. Dostupné z: https://www.ceskesvycarsko.cz/cs/zazitky/cile/panska-skala.

Plánujeme péči. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://nature.cz/planujeme-peci.

Požár v Českém Švýcarsku byl největším v historii České republiky. Ekolist.cz [online]. Hřensko: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/pozar-v-ceskem-svycarsku-byl-nejvetsim-v-historii-ceske-republiky.

Proč se má z části Křivoklátska stát národní park?. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2022 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20220404-proc-se-ma-z-casti-Krivoklatska-stat-narodni-park.

Proč vyhlásit na Křivoklátsku národní park. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/dokumenty_krivoklatsko/$FILE/OT-FaQ_naMZP-20220428.pdf.

Projekt Jedna příroda [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/jedna_priroda.

Ptačí oblasti v České republice. Česká společnost ornitologická [online]. Praha: © Česká společnost ornitologická 2002-2022 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://www.birdlife.cz/o-ptacich/ptaci-oblasti-v-ceske-republice/.

Ramsarská úmluva. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://mokrady.ochranaprirody.cz/o-mokradech-ramsarska/.

Ramsarská úmluva o mokřadech. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008-2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech.

SALOV, Tomáš. Národní park má nově stanovená klidová území. NP České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce [online]. Krásná Lípa: © Správa Národního parku České Švýcarsko, 2020 [cit. 2023-02-07]. Dostupné z: https://www.npcs.cz/narodni-park-ma-nove-stanovena-klidova-uzemi.

Seznam chráněných krajinných oblastí v ČR [online]. porame.se, 2016 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: http://poradme.se/index.php?title=Seznam_chr%C3%A1n%C4%9Bn%C3%BDch_krajinn%C3%BDch_oblast%C3%AD_v_%C4%8CR.

Soutok Moravy a Dyje. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/.

Soutok Moravy a Dyje: Mezinárodní význam. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/mezinarodni-vyznam.

Soutok Moravy a Dyje: Návrhy nových rezervací na Soutoku jsou připravené. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/navrhy-novych-rezervaci-na-soutoku.

Soutok Moravy a Dyje: Ochrana soutoku. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/jak-soutok-chranit.

Soutok Moravy a Dyje: Soutok Moravy a Dyje velkoplošnou ochranu potřebuje. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2019 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: https://soutok.nature.cz/soutok-moravy-a-dyje-velkoplosnou-ochranu-potrebuje.

Strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. Ministerstvo životního prostředí [online]. Praha: Ministerstvo životního prostředí, © 2008–2023 [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/biologicka_rozmanitost_2030.

Špatné lesní hospodaření na Pálavě zlikvidovalo tisíce přísně chráněných motýlů, kritizují vědci. Ekolist.cz [online]. Praha: © BEZK, 2019 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://ekolist.cz/cz/publicistika/priroda/spatne-lesni-hospodareni-na-palave-zlikvidovalo-tisice-prisne-chranenych-motylu-kritizuji-vedci.

UNESCO Památky. České dědictví UNESCO [online]. Litomyšl: © České dědictví UNESCO, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.unesco-czech.cz/unesco-pamatky/.

Unikátní krajina Křivoklátska a její přírodní bohatství jsou národním pokladem. Pojďme je více chránit. EnviWeb.cz [online]. Brno: © EnviWeb, 2022 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.enviweb.cz/121471.

Ústřední seznam ochrany přírody. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/portal/.

Ústřední seznam ochrany přírody: Evropsky významné lokality [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/evl/index.php?.

Ústřední seznam ochrany přírody: Souhrnný přehled [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame.

Území připravovaná k vyhlášení [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://nature.cz/uzemi-pripravovana-k-vyhlaseni.

Vláda schválila novelu stavebního zákona. České noviny [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2022 [cit. 2023-02-28]. Dostupné z: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-novelu-stavebniho-zakona/2273090.

Zásady péče o Národní park Šumava: na období 2022-2040. Národní park Šumava [online]. Vimperk: Správa Národního parku Šumava, © 2008-2023 [cit. 2023-03-25]. Dostupné z: https://www.npsumava.cz/wp-content/uploads/2023/03/20210820_zasady_pece_o_nps_web.pdf.

Zonace CHKO. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, © 2023 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://ceskestredohori.nature.cz/zonace-chko.

Zonace Národního parku Podyjí: Návrh k projednání, srpen 2018. Národní park Podyjí [online]. Znojmo: Správa Národního parku Podyjí, 2019 [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: https://www.nppodyji.cz/uploads/Zonace_NP_Podyji_v_kostce.pdf.

Žofínský prales a Hojná voda. Nejstarší národní rezervace slaví 180 let, Lidovky.cz [online]. Praha: © Česká tisková kancelář, 2018 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/orientace/veda/zofinsky-prales-a-hojna-voda-jsou-uz-180-let-chranenymi-uzemimi.A180828_125233_ln_veda_ape.

3.2. Zahraniční

Bilety. Karkonoski Park Narodowy [online]. Jelenia Góra: Karkonoski Park Narodowy [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: https://kpnmab.pl/bilety/page.

Contracting Parties to the Ramsar Convention. Ramsar [online]. Gland: THE RAMSAR CONVENTION SECRETARIAT, 2021 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://www.ramsar.org/sites/default/files/documents/library/annotated_contracting_parties_list_e.pdf.

Convention on Biological Diversity, key international instrument for sustainable development. United Nations [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.un.org/en/observances/biological-diversity-day/convention.

GILLESPIE, Alexander. *Protected Areas and International Environmental Law* [online]. Leiden: BRILL, 2007 [cit. 2023-03-14]. ISBN 978-9004-16158-0. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=ZfDI71shuQsC&pg=PA31&lpg=PA31&dq=Dillon+B.+(2004):+The+use+of+the+categories+in+national+and+international+legislation+and+policy&source=bl&ots=yEpjgK0e4L&sig=ACfU3U1mpBbiM9c9ZhL7X18q4h59pEgemg&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwierOjLjtz9AhWQR_EDHYZmDM0Q6AF6BAgGEAM#v=onepage&q=Dillon%20B.%20(2004)%3A%20The%20use%20of%20the%20categories%20in%20national%20and%20international%20legislation%20and%20policy&f=false.

Ramsar Sites Information Service. Ramsar [online]. Gland: THE RAMSAR CONVENTION SECRETARIAT [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f%5B0%5D=regionCountry_en_ss%3AEurope&f%5B1%5D=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic.

UNESCO's World Heritage Convention. IWGIA [online]. Denmark: International Work Group for Indigenous Affairs, [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.iwgia.org/en/unesco%E2%80%99s-world-heritage-convention.html.

World Heritage in Danger. The World Heritage Convention [online]. Paris: © UNESCO World Heritage Centre 1992-2022 [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://whc.unesco.org/en/158.

World Heritage List. The World Heritage Convention [online]. Paris: © UNESCO World Heritage Centre 1992-2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://whc.unesco.org/en/list/.

4. Další prameny

BAHÝĽOVÁ, Lenka. Nápravná opatření v právu životního prostředí. COFOLA 2010: the Conference Proceedings, 1. edition [online]. Brno: Masaryk University, 2010, ISBN 978-80-210-5151-5 [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/sankce/Bahylova_Lenka__1564_.pdf.

DIENSTBIER, Filip. Ekonomické nástroje ochrany životního prostředí – otázky právní. Brno, 2006. Disertační práce. Masarykova Univerzita v Brně, Právnická fakulta, Katedra práva životního prostředí a pozemkového práva.

Křivoklátsko: Protected Landscape Area. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, © 2006.

Programové prohlášení vlády (leden 2022) https://www.vlada.cz/assets/jednani-vlady/programove-prohlaseni/programove-prohlaseni-vlady-Petra-Fialy.pdf.

Ondřej Šebestík. Podcast Podhoubí. Ochranu přírody máme top kvality, problém je ten zbytek. Přibyde národní park Křivoklátsko? 11. ledna 2022 [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: https://www.mujrozhlas.cz/podhoubi.

Opatření č. 23/17 Ministerstva životního prostředí o vydání zřizovací listiny státní příspěvkové organizace Správa Národního parku České Švýcarsko, č. j. MZP/2017/110/473, ze dne 18. 10. 2017. Dostupné z: https://www.npcs.cz/sites/default/files/180104_zrizovaci_listina.pdf.

Sněmovní tisk 328 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: https://psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=9&CT=328&CT1=0.

Sněmovní tisk 329 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2023 [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: https://public.psp.cz/sqw/text/historie.sqw?o=9&t=329.

5. Judikatura

Nález ÚS ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 8/08.
Nález ÚS ze dne 25. 9. 2018, sp. zn. Pl. ÚS č.18/17.
Usnesení ÚS ze dne 1. 2. 2022, č.j. III. ÚS 2827/21.
Rozsudek C-149/94 Ministére Public vs. Didier Vergi ECR [1996] I-00299.

6. Právní předpisy

6.1. České právní předpisy

nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se vymezují ptačí oblasti,
nařízení vlády č. 406/2009 Sb. o vymezení Ptačí oblasti Dehtář,
nařízení vlády č. 683/2004 Sb., kterým se vymezuje Ptačí oblast Labské pískovce,
nařízení vlády č. 75/2007 Sb., o podmínkách poskytování plateb za přírodní znevýhodnění v horských oblastech, oblastech s jinými znevýhodněními a v oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě,
nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit,
usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky (Listina základních práv a svobod),
ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny,
vyhláška č. 166/2005 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s vytvářením soustavy NATURA 2000,
vyhláška č. 45/2018 Sb., o plánech péče, zásadách péče a podkladech k vyhlašování, evidenci a označování chráněných území,
vyhláška č. 468/2004 Sb., o autorizovaných osobách podle zákona o ochraně přírody a krajiny,

zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny,
zákon č. 123/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích,
zákon č. 500/2004 Sb., správní řád,
zákon č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí,
zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon),
zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon,
zákon č. 284/2021 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím stavebního zákona,
zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník,
zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich,
zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon),
zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
zákon č. 215/1919 Sb. z. a n., záborový zákon,
zákon č. 81/1920Sb., z. a n., přídělový zákon,
zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody,
zákon č. 218/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a o stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů,
zákon č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhlašuje Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů,
zákon č. 225/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů,

zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací,
zákon č. 403/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony,
zákon č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě.

6.2. Zahraniční právní předpisy

Polsko. Dz. U. 2004 Nr 92, poz 880 Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r., o ochronie przyrody (polský zákon o ochraně přírody a krajiny).

6.3. Evropské právní předpisy

Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin,
Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/147/ES ze dne 30. listopadu 2009 o ochraně volně žijících ptáků,
Smlouva o fungování Evropské unie.

6.4. Mezinárodní smlouvy

Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam zvláště jako biotopy vodního ptactva (Ramsarská úmluva),
Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (Bernská úmluva),
Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD),
Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Klíčová slova

Ochrana přírody a krajiny, zvláštní územní ochrana, zvláště chráněná území, NATURA 2000

Keywords

protection of nature and landscape, special territorial protection, specially protected areas, NATURA 2000

Resumé

This thesis focuses on the analysis of the legal regulation of special territorial protection of nature and landscape in the Czech Republic. The main goal is to provide an overview of the Czech legislation, to find out how it is influenced by international law and what are its negative and positive aspects. The thesis also reflects on current events with an outline of possible developments and the impact of changes on the legislation. It is divided into ten chapters, which are logically connected to each other.

The thesis first deals with nature protection in general, and then focuses on the current legislation on special territorial protection of nature and landscape and its development. It also mentions international conventions concerning special territorial protection, that the Czech Republic has signed and which influence the future development of Czech legislation. Particular attention is paid to NATURA 2000 protected areas, which the Czech Republic is also obliged to protect (due to its membership in the European Union) and which are declared as specially protected areas for this purpose.

The fourth chapter subsequently describes the individual categories of specially protected areas, defines their individual features and mutual differences and mentions some specific specially protected areas of national or international importance. This chapter also mentions current issues with one´s own opinions on how to solve them. Other chapters aim to introduce the basic instruments used to protect specially protected areas, mention specific protective conditions that limit human activities with the aim of protection, mention the nature conservation protection authorities that carry out these activities and include tort liability for actions that violate the law.

Although there is a large number of specially protected areas in the Czech Republic, this protection needs to be continuously improved and expanded, in order to fulfilling international obligations and to improve the overall environment. Therefore, the thesis concludes with a discussion of new areas that are being prepared for designation. It includes a description of the site with its characteristic features, a consideration of whether it meet all the requirements and a critical evaluation of the need for the designation of the site as a specially protected area.